

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Sociální kontakty seniorů nad 70 let

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kateřina Baboráková
Vedoucí práce: doc. MUDr. Libuše Čeledová, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 15.8.2012

ABSTRAKT

Ve své diplomové práci se zaměřuji na kvalitu a četnost sociálních kontaktů seniorů nad 70 let.

Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická, kde se věnuji pojmům stáří a stárnutí, demografickému stárnutí dnešní populace, změnám podmíněným stářím, potřebám seniorů, sociálně-psychologickým aspektům ve stáří, sociálnímu významu stáří a důležitosti smyslu života lidí v seniorském věku. V neposlední řadě jsem se v této části zaměřila na péči o seniory a sociální zabezpečení. Druhá část je praktická.

Cílem mé práce bylo zjistit, jaké předpoklady mají senioři nad 70 let pro navazování sociálních kontaktů a vztahů, jak četné a kvalitní vztahy mají ve svém okolí a jak jsou s nimi spokojeni. Výsledky jsem porovnávala ve třech různých prostředích, ve kterých senioři žijí. K dosažení stanovených cílů jsem si zvolila kvalitativní výzkum. Ten se skládal ze tří částí - identifikačních otázek, otázek dle škály WHO DAS II a otevřených otázek. Základní soubor tvořilo třicet seniorů ve věku od 70 - 85 let. Respondenty jsem oslovila ve třech různých prostředích - v přirozeném prostředí, v domě s pečovatelskou službou a domově pro seniory.

Výsledky výzkumu prokázaly, že sociální kontakty velmi ovlivňuje funkčnost rodiny a přátelské vztahy. Senior, který ztratí svého životního partnera, často ztrácí společně s ním i řadu sociálních kontaktů. Může dojít až k sociální izolaci, která výrazně ovlivňuje i zdravotní stav jedince. Starší lidé jsou také málo informovaní o příležitostech k navazování sociálních kontaktů a to negativně ovlivňuje jejich začleňování do společnosti.

Vzhledem k výsledkům mého výzkumu se domnívám, že k řešení této problematiky by přispělo, kdyby se společnost více věnovala seniorské populaci. Je nutné, aby každý z nás považoval staré osoby za plnohodnotnou součást naší společnosti. Pokud je budeme respektovat, nebudou se cítit tolik osamocení a nepotřební. Je důležité si uvědomit, že psychická spokojenost pozitivně ovlivňuje fyzické zdraví. Zdravotní stav seniorů se díky psychické pohodě bude zlepšovat a tím méně budou odkázáni na pomoc druhých osob.

ABSTRACT

In my Diploma Thesis, I focused on quality and quantity of the social contacts of elderly persons above 70 years of age.

This Diploma Thesis is divided into two parts. Part one is a theoretical application of terms age and aging, demographical aging of the current population, age conditioned changes, needs of elderly, socio-psychological aspects of age, social substance of age and the important meaning of elderly life. And last but not least is elderly welfare and social security scheme. The second part is practical.

Another target of my thesis is to ascertain elderly above 70 years of age suppositions to establish social contacts and relationships, and what are the contact's quantity and quality in their surroundings and how are they satisfied with those contacts. I have compared results in three different environments in which the elderly live. To achieve set targets I chose qualitative research. This research had three sections: identification questions, questions in accordance with WHO DAS II scale and open questioning. Elemental company made a group of thirty elderly persons between 70 – 85 years of age. I approached those seniors in their common environment, in a nursing home or home for the elderly.

The research results showed that social contacts are fully dependent on family functionality and friendly contacts. A senior who has lost his or her life partner often loses even many social contacts. This fact may even contribute to social isolation, which significantly affects the individual's state of health. Elderly are also insufficiently informed about opportunities to establish social contacts. This fact also negatively affects their socialization.

According to the results of my research I suppose that a way to solve those issues is to improve society's attitude to the elderly population betterment. It is necessary for everyone treat the elderly as an adequate part of our society. Our respect is a key to not make them feel lonely and useless. It is important to realize that psychological well-being positively affects physical health. Thanks to mental health, the state of health of the elderly will improve and they will be less dependent upon assistance from others.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15.8.2012

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce doc. MUDr. Libuši Čeledové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení mé diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovala všem seniorům, kteří byli ochotni se mnou vést rozhovory a tím přispěli k uskutečnění výzkumné části mé práce.

OBSAH

1. SOUČASNÝ STAV	11
1.1 Stárnutí a stáří	11
<i>1.1.1 Stárnutí</i>	11
<i>1.1.2 Gerontologie</i>	12
<i>1.1.3 Stáří</i>	12
<i>1.1.4 Teorie stárnutí</i>	13
1.2 Demografické stárnutí	14
<i>1.2.1 Demografické stárnutí v České republice</i>	15
1.3 Změny podmíněné stárnutím	16
<i>1.3.1 Biologické (tělesné) změny</i>	17
<i>1.3.1.1 Kožní ústrojí</i>	17
<i>1.3.1.2 Pohybový systém</i>	17
<i>1.3.1.3 Kardiovaskulární systém</i>	18
<i>1.3.1.4 Respirační systém</i>	18
<i>1.3.1.5 Trávicí systém</i>	18
<i>1.3.1.6 Pohlavní a vylučovací systém</i>	19
<i>1.3.1.7 Nervový systém</i>	19
<i>1.3.1.8 Smyslové vnímání a spánek</i>	19
<i>1.3.2 Psychické změny</i>	20
<i>1.3.2.1 Demence</i>	20
<i>1.3.2.2 Smutek a deprese</i>	21
<i>1.3.2.3 Úzkost</i>	23
<i>1.3.3 Sociální změny</i>	23
1.4 Potřeby starších osob	25
1.5 Sociálně- psychologické aspekty ve stáří	28
<i>1.5.1 Sociální interakce, interpersonální vztahy, emoce</i>	31
<i>1.5.2 Proces socializace, poruchy socializace</i>	34
<i>1.5.3 Samota, osamění, emocionální izolace</i>	35

1.6 Sociální význam stáří	35
1.6.1 Ageismus	36
1.6.2 Týrání a zanedbávání seniorů	36
1.7 Smysl života ve stáří	37
1.8 Péče o seniory	39
1.8.1 Sociální péče	40
1.8.1.1 Příspěvek na péči	40
1.8.1.2 Příspěvek na mobilitu	41
1.8.1.3 Příspěvek na zvláštní pomůcku	41
1.8.1.4 Příspěvek na živobytí	42
1.8.2 Sociální služby	42
1.8.2.1 Pečovatelská služba	45
1.8.2.2 Domovy pro seniory	47
1.9 Sociální zabezpečení- důchodové pojištění	49
1.9.1 Invalidní důchod	50
1.9.2 Pozůstalostní důchod	51
1.9.3 Starobní důchod	52
1.9.3.1 Řádný starobní důchod	52
1.9.3.2 Předčasný trvale krácený starobní důchod	55
2. CÍLE PRÁCE	56
2.1 Vymezení cílů práce	56
2.2 Výzkumné otázky	56
3. METODIKA	58
3.1 Použitá metodika	58
3.2 Charakteristika výběrového souboru	59
4. VÝSLEDKY	60
5. DISKUZE	81
6. ZÁVĚR	88
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	92
8. KLÍČOVÁ SLOVA	98

9. PŘÍLOHY	99
-------------------------	-----------

ÚVOD

Téma své diplomové práce Sociální kontakty seniorů nad 70 let jsem si zvolila především z důvodu, že toto téma je v dnešní době velmi aktuální. Dochází k výraznému demografickému stárnutí, které má velký dopad na ekonomický, zdravotní a sociální systém. V roce 2005 bylo u nás v České republice přibližně 20% osob starších 60 let. Podle odhadů OSN pro rok 2020 stoupne podíl těchto osob až na 25% a dosáhne hranice vlastního, medicínsky významného stáří (Ondrušová, 2011).

Je nezbytné se touto problematikou zabývat, abychom napomohli seniorské populaci k důstojnému prožití jejich stáří.

Domnívám se, že četnost a kvalita sociálních kontaktů každého z nás do značné míry určuje, jak se cítíme, zda prožíváme pocit uspokojení a v neposlední řadě i to, zda si připadáme potřební. Právě potřeba být potřebný, cítit se užitečný a schopný obohacovat lidi ve svém okolí je u seniorů velmi silná.

Navázat kvalitní a pokud možno i dlouhodobé sociální kontakty může být někdy velmi obtížné pro každého z nás. Můžeme být uzavření, připadat si nezajímaví, někdy se stydíme mluvit o svých pocitech a nebo za sebou dokonce můžeme mít nějakou nepříjemnou zkušenost s ostatními lidmi.

Senioři mohou být při navazování sociálních vztahů ještě navíc znevýhodňováni sníženou mobilitou, nedostatečnou schopností sebeobsluhy nebo i zdravotními problémy - zde mám na mysli hlavně poruchy sluchu a zraku, které komplikují komunikaci. Četnost a kvalitu sociálních vztahů do značné míry mohou komplikovat i opakované pobyty v nemocnici.

Přesto naprostá většina seniorů touží po kvalitních sociálních vztazích nejen se svou rodinou, ale i s přáteli. Potřebují udržovat a rozvíjet dlouhodobé vztahy i navazovat nová přátelství.

Z uvedených důvodů se ve své diplomové práci zaměřuji právě na sociální vztahy seniorů jako jeden z rozhodujících faktorů pro prožívání spokojeného stáří.

Cílem mé práce je zjistit, do jaké míry jsou senioři znevýhodněni při navazování a udržování sociálních kontaktů svým zdravotním stavem, jak četné a jak kvalitní jsou

jejich společenské vztahy a jak jsou s nimi senioři spokojeni. Pocit spokojenosti se sociálními vztahy při tom považují za nejdůležitější jev. Není důležité, kolik přátel člověk má, ale zda je s jejich počtem spokojený.

Ve své práci jsem chtěla také zjistit, do jaké míry ovlivňuje sociální vztahy seniorů prostředí, ve kterém žijí. Proto jsem prováděla kvalitativní výzkum formou rozhovorů se seniory žijícími ve svém přirozeném prostředí, v domě s pečovatelskou službou a domově pro seniory. Získané údaje z jednotlivých prostředí budu porovnávat.

Doufám, že svou prací přispějí k tomu, aby se celá společnost dívala na seniory jako na plnohodnotnou část populace a nejen jako na ekonomickou zátěž a problém při sestavování státních rozpočtů. Kontakt se seniory může obohatit každého z nás.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Stárnutí a stáří

Stárnutí je nedílnou součástí života, se kterou se dříve nebo později setká každý z nás. Stárneme my, naši rodiče, přátelé i blízcí. Stárnutí a stáří však nesmíme chápat jen jako proces degradace, stále se opakující ztráty či úbytku sil. Měli bychom ho přijmout jako další životní období, které má stejně velký význam jako období předešlá.

Každý z nás by se měl učit umění stárnout, protože kvalita života ve stáří a jeho smysl záleží z velké části na postojích a přístupech nás samotných (Ondrušová, 2011).

1.1.1 Stárnutí

Stárnutí je biologický proces, který probíhá již od početí, je neodvratný a na jeho konci je stáří. V procesu stárnutí existují výrazné individuální rozdíly, i přesto je však možné najít společné znaky. Dle Pacovského (1997, s. 55-60) se jedná o tyto charakteristické znaky:

- a) stárnutí je proces individuální, každý jedinec má vlastní plán stárnutí,
- b) stárnoucí člověk je vícerozměrný, mění se jeho biologické, psychické i sociální charakteristiky,
- c) proces stárnutí je nesynchronizovaný, jednotlivé orgány stárnou různě rychle,
- d) společným znakem stárnutí je zanikání či omezování různých struktur a funkcí,
- e) v období stáří je snížena schopnost adaptace (Ondrušová, 2011).

Období stáří můžeme rozdělit na tzv. sekundární a primární stárnutí. Sekundární stárnutí se vyznačuje změnami v důsledku biologického stárnutí, které jsou urychlené

poruchami v důsledku nemoci, nadměrného stresu, traumat a špatného životního stylu. Primární stárnutí je proces zděděný vztahující se k běžnému životnímu běhu (Štikar, Voskovec, Šmolíková, 2007).

1.1.2 Gerontologie

Vzhledem k rychlému demografickému stárnutí vznikla nová vědní disciplína - gerontologie (nauka o stárnutí a stáří). Tento název vznikl na přelomu 19. a 20. století a autorem byl nositel Nobelovy ceny, mikrobiolog a imunolog I. I. Mečnikov.

Gerontologie je interdisciplinární věda, která se zabývá zákonitostmi, příčinami a projevy stárnutí, zaměřuje se na problematiku starých osob a jejich života ve stáří.

Gerontologie se obecně dělí do tří tématických okruhů:

a) *gerontologie teoretická* - zajímá se o mechanismy stárnutí, vytváří hypotézy a teorie stárnutí, formuluje teoretické základy pro péči o seniory,

b) *gerontologie klinická (geriatrie, geriatrická medicína)* - specializuje se především na studium, prevenci, diagnostiku a léčbu chorob ve stáří,

c) *gerontologie sociální* - zkoumá vzájemné vztahy seniorů a celé společnosti, potřeby starých osob. Tato problematika je velmi obsáhlá a zahrnuje nejen demografické stárnutí, ale dotýká se i sociologie, psychologie, pedagogiky, etiky a samozřejmě i právních oborů. Dále se zabývá i problematikou přípravy na stáří, která je velmi důležitá pro kvalitu života v seniorském věku (Ondrušová, 2011).

1.1.3 Stáří

Stáří je označováno jako poslední vývojová etapa uzavírající lidský život (Ondrušová, 2011). Je to projev a důsledek involučních změn, který probíhá různou rychlostí a jeho průběh je velmi individuální u každého jednotlivce (Kalvach a kol., 1997).

Nejdůležitějším ukazatelem stáří je kalendářní věk. Ten je sice jednoznačně vymezený, ale není objektivní k involučním změnám, pracovní neschopnosti nebo změnám v sociálních rolích v životě jedince (Ondrušová, 2011). Proto kalendářní věk nelze považovat za spolehlivý ukazatel úspěšnosti životního stavu konkrétní osoby (Stuart- Hamilton, 1999).

Kalendářní věk se využívá spíše jen jako administrativní nástroj v demografii, popřípadě ve statistice.

Dle světové zdravotnické organizace (WHO) se stáří dělí na tři období:

- a) 60 - 74 let – *rané stáří*
- b) 75 - 89 let – *vlastní stáří*
- c) 90 let a více – *období dlouhověkosti* (Mlýnková, 2011).

1.1.4 Teorie stárnutí

Ze sociálně psychologického či biologického hlediska neexistují jednotné teorie stárnutí. Uvádí se rozdíl mezi tzv. sekundárním a primárním stárnutím, ale toto rozdělení lze jen stěží považovat za přesné. Pro hrubou orientaci však může být užitečné (Štikar, Voskovec, Šmolíková, 2007).

Přesto vědci zabývající se stárnutím vypracovali několik teorií, které by mohly vysvětlit, proč vlastně ke stárnutím buněk dochází. Vzhledem k tomu, že teorií je více a některé z nich jsou zbytečně složité, uvedu jen tři nejzákladnější.

- a) *Teorie o působení zevních vlivů* – negativně či pozitivně na proces stárnutí působí chemické látky, skladba potravy, životní styl, stres apod.
- b) *Genetická teorie* – na délce života se významně podílí genetika; pokud se rodiče dožili vyššího věku, je pravděpodobné, že dlouho budou žít i jejich potomci.
- c) *Imunologická teorie* – je běžné, že při dělení buněk nastávají v organismu chyby a čím je člověk starší, tím je pro organismus

obtížnější chybu rozpoznat a odstraňovat. Proto dochází k autoimunitní reakci a tělo ničí své vlastní buňky (Mlýnková, 2011).

1.2 Demografické stárnutí

V dnešní době se neustále diskutuje o demografickém stárnutí populace a jeho dopadech na zdravotní, sociální a ekonomický systém. Jedná se o celosvětový fenomén, protože demograficky stárnoucí populace je v současnosti problémem každé vyspělé i rozvojové země, i když rozsah demografických změn je v jednotlivých zemích různý. Ve vyspělých zemích se předpokládá, že do roku 2050 bude jedna třetina populace starší 60-ti let. V méně vyspělých zemích se očekává, že podíl osob starších 60-ti let stoupne na 20% (Bond, 2007).

Pro společnost je výrazný počet stárnoucích lidí novým jevem. Souvisí především s technickým, lékařským a vědeckým pokrokem, se společenskou změnou, ale také s industrializací. Není překvapující, že tento významný rozvoj vede k vyšším životním očekáváním osob v seniorském věku (Štikar, Voskovec, Šmolíková, 2007).

Počátky demografického stárnutí ve vyspělých zemích jsou úzce spojovány se šířením demografické revoluce, která se vyznačovala velkým poklesem plodnosti a úmrtnosti, snížením úrovně kojenecké úmrtnosti a prodloužením naděje na dožití po narození. Vzhledem k těmto faktům docházelo k výrazným změnám ve věkové struktuře (Pavlík, Rychtářová, Šubrtová, 1986). Ve vyspělých zemích však respektují sociální, ekonomický a demografický postavení seniorů (Hobman, 1978). I když je tento proces ve vyspělých zemích již řadu let ukončen, nastaly další demografické změny v chování obyvatel, který se nazývá jako druhý demografický přechod (Van de Kaa, 1987).

1.2.1 Demografické stárnutí v České republice

Stárnutí populace v České republice začalo v meziválečném období, po druhé světové válce pak probíhal velmi pomalu a nerovnoměrně další vývoj věkové struktury. V padesátých letech došlo k poválečnému nárůstu porodnosti, zároveň byla snížena kojenecká a dětská úmrtnost. V této době se prosadila nejrůznější hygienická opatření a celoplošně se očkovaly malé děti. Zdravotní stav obyvatelstva byl díky tomu na vysoké úrovni.

Zatímco infekčních onemocnění ubývalo, do popředí se dostaly civilizační choroby. Protože se zhoršilo životní prostředí, životní styl obyvatel a zároveň se zpomalil vědeckotechnologický vývoj ve zdravotnictví, po roce 1961 pokles úmrtnosti ustal. K poklesu porodnosti a intenzivnímu stárnutí začalo docházet opět až v druhé polovině šedesátých let dvacátého století. Ke zvládnutí nové situace byla nutná jiná strategie státu, než byla doposud.

Stát přistoupil k prorodinné politice, díky které byl postup stárnutí zmírněn.

Demografické stárnutí pokračuje i po roce 1990 a to především díky snížení porodnosti a prodloužení života osob. Organizace spojených národů (OSN) v roce 2009 zveřejnila statistiku, z níž vyplývá, že v roce 2005 bylo u nás v České republice přibližně 20% osob starších 60 let. Podle odhadů OSN pro rok 2020 stoupne podíl těchto osob až na 25% a dosáhne hranice vlastního, medicínsky významného stáří.

Podle populačních prognóz je naše země v rámci 43 členských zemí Rady Evropy na 22. místě z hlediska úrovně procesu stárnutí. Předpokládá se, že Česká republika bude stále stárnout v důsledku přesunu silných poválečných ročníků přes hranici 65 let, mírného vzestupu porodnosti a pozitivnímu vývoji míry úmrtnosti. Důsledkem toho bude, že se Česká republika stane jednou z nejstarších evropských populací.

Pokud vezmeme v úvahu kritéria OSN, můžeme naši populaci považovat za dlouhodobě starou a stárnutí se bude stále více prohlubovat. Hlavní závěry projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050 jsou:

- a) pravděpodobně se celkový počet obyvatel sníží,

- b) předpokládá se zvýšení úrovně plodnosti (neočekává se však tak vysoká úroveň jako byla před rokem 1989),
- c) nízká porodnost zapříčiní snížení početního stavu obyvatel a v jeho důsledku nastane výrazné populační stárnutí,
- d) Česká republika bude i nadále imigrační zemí, přičemž bude získávat nové obyvatele z jiných zemí,
- e) očekávají se lepší úmrtnostní poměry, s kterými se zvýší naděje na dožití u mužů i žen,
- f) obyvatelstvo celkově zestárne, podíl osob nad 65 let by se mohl přiblížit až k jedné třetině, což je o dvojnásobek více než nyní,
- g) počet obyvatel nad 85 let by se měl do roku 2050 až zpětinasobit (Ondrušová, 2011).

Upozorňuji, že se jedná pouze o odhady, které jsou vytvářeny na mnoho let dopředu. Působením různých faktorů může být skutečný vývoj zcela odlišný.

1.3 Změny podmíněné stárnutím

Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) je zdravý stav úplné fyzické, psychické a sociální pohody, je to více než nepřítomnost nemoci (Ondrušová, 2011).

Můžeme definovat určité změny související se stárnutím, protože s přibývajícím věkem se dostávají méně či více zjevné fyziologické změny (Pichaud, Thareauová, 1998).

Do procesu stárnutí vstupuje celý člověk a v jeho průběhu dochází ke změnám biologickým, psychologickým, sociálním a výrazně se změní i životní styl seniora. Některé změny dokážeme ovlivnit vlastní vůlí a to například životním způsobem, prevencí a léčbou nemocí. Jiné naopak ovlivnit nedokážeme, protože zde hrají velkou roli genetické dispozice (Ondrušová, 2011).

1.3.1 Biologické (tělesné) změny

Je důležité dokázat přijmout skutečnost, že po šedesátce je tělesná involuce rychlejší. Čím více roky přibývají, tím obtížněji lze rozeznat, jaké změny jsou přímým nebo nepřímým následkem nějakého onemocnění. Určitá omezení se dostaví dříve či později u každého člověka, i u toho nejzdravějšího. V důsledku všech změn může přicházet nucená nehybnost a to přináší seniorovi různé stavy úzkosti a pocity smutku (Říčan, 2004).

Tělesné změny se týkají především orgánových soustav a orgánů. Nejvíce viditelné změny jsou na kůži a pohybovém ústrojí. Sice méně nápadné, ale za to velké změny probíhají u kardiovaskulárního systému, respiračního systému, trávicího systému, pohlavního a vylučovacího systému, nervového systému a v neposlední řadě dochází i k poruchám smyslového vnímání a spánku (Mlýnková, 2011).

1.3.1.1 Kožní ústrojí

Mazové žlázy snižují svou aktivitu, kůže ztrácí schopnost držet vodu, a proto je suchá a může i svědit. V obličeji a na rukou se mohou objevovat tzv. stařecké skvrny, což je projev buněk tvořících kožní pigment (melanocyty), nebo naopak se mohou objevit bledá místa, kde pigment zcela chybí.

Kůže v důsledku snížení množství elastických vláken přestává být pružná a začínají vznikat vrásky.

Přídavné orgány jako jsou vlasy, chlupy a nehty procházejí také změnami – dochází k šedivění a řidnutí vlasů a ochlupení, ztlustění nehtů apod. (Mlýnková, 2011).

1.3.1.2 Pohybový systém

V důsledku atrofování meziobratlových plotének dochází ke snížení výšky postavy. Není neobvyklé, že někteří senioři chodí v mírném předklonu z důvodu ochabujících kosterních svalů. Staré osoby trpí více zlomeninami, protože jejich kosti jsou křehčí.

Senioři si často si stěžují na silné bolesti kloubů (ubývá jim kloubní chrupavka) a na sníženou schopnost pohybu. Až do vysokého věku dostatečně pracuje hladká svalovina (Mlýnková, 2011).

1.3.1.3 Kardiovaskulární systém

Celkově klesá pracovní kapacita srdce a to se může projevit především při velkém stresu nebo zvýšené fyzické aktivitě. Srdeční chlopně s věkem ztrácejí pružnost a tím se snižuje činnost srdce jako pumpy. U starších osob se často objevuje hypertenze, která je zapříčiněná poklesem elasticity cév. Se snížením elasticity cév se mohou do stěny cév ukládat tukové látky a vápník (ateroskleróza) (Mlýnková, 2011).

1.3.1.4 Respirační systém

Staří lidé se mohou často zadýchávat, protože s postupujícím věkem klesá respirační schopnost plic. Snižuje se vitální kapacita plic. Klesá čistící schopnost řasinkovitého epitelu, díky čemuž může docházet k opakovaným zánětům dýchacích cest (Mlýnková, 2011).

1.3.1.5 Trávicí systém

V trávicím systému s přibývajícím věkem nedochází k tak velkým změnám jako u předchozích systémů.

Především dochází ke ztrátě vlastního chrupu, snižuje se tvorba slin a trávicích enzymů. Je zpomalená pohyblivost realizovaná hladkým svalstvem orgánů trávicí trubice a díky tomu se prodlužuje průchod tráveniny žaludkem a střevy. Senioři mohou trpět zácpou, objevuje se zhoršené vstřebávání živin, vitamínů a léků. Atrofují Langerhansovy ostrůvky ve slinivce břišní a může se objevit „stařecká“ forma cukrovky (diabetes mellitus) (Mlýnková, 2011).

1.3.1.6 Pohlavní a vylučovací systém

Sexuální aktivita se nedá u seniorů jednotně definovat, je velmi individuální. U mužských pohlavních žláz dochází k degenerativním změnám velmi pomalu. Množství spermií se sice snižuje, ale jsou schopny se tvořit až do vysokého věku. U žen se degenerativní změny objevují již po menopauze a jsou poměrně výrazné.

Ledviny nejsou ve vyšším věku schopny tolik tvořit a vylučovat moč. Kapacita močového měchýře klesá, svěrače ochabují, a proto někteří senioři nejsou schopni udržet vlastní moč (Mlýnková, 2011).

1.3.1.7 Nervový systém

Nejvýraznější změnou je prodloužení reakční doby na podnět. Rychlost vedení vzruchů v periferním nervovém systému se snižuje, a proto senioři potřebují více času na příjem a zpracování určité informace (Mlýnková, 2011).

1.3.1.8 Smyslové vnímání a spánek

Výkonnost smyslových orgánů se snižuje, dochází k postižení sluchu a zraku. Dochází také ke vjemovému poklesu chuti a čichu.

Ve stáří se snižuje zraková ostrost, schopnost oka se adaptovat na tmou a šero, snižuje se akomodační schopnost na blízké a vzdálené předměty. Změny se zvyšujícím se věkem mohou být doprovázeny šedým zákalem (katarakta) či méně častým zeleným zákalem (glaukom).

U seniorů se často objevuje zhoršený sluch. Poruchy sluchu se více objevují u mužů a u osob, které pracovaly celý život v hlučném prostředí. Nedslychavost je u starších lidí závažným problémem, protože negativně ovlivňuje komunikaci. Obtíže v komunikaci mohou vést až k úplné sociální izolaci (Mlýnková, 2011).

1.3.2 Psychické změny

S přibývajícím věkem nastávají změny i v oblasti psychiky, které se mohou projevit u každého jedince zcela odlišně (Mlýnková, 2011).

Mezi typické změny v psychické oblasti patří například snížení kognitivních a gnostických funkcí, kdy dochází ke zvýšenému zapomínání, snížení schopnosti paměti, výbavnosti, koncentrace, zapamatování nových informací, porozumění slyšeným zvukům, schopnosti rozeznat viděné předměty (Malíková, 2011). Slovní zásoba, jazykové dovednosti, způsob vyjadřování myšlenek a intelekt zůstává nezměněn. Dokonce některé psychické pochody (vytrvalost, trpělivost) zaznamenávají i zlepšení. Mohou se změnit osobnostní rysy či vlastnosti osoby. Změní se hierarchie potřeb, do popředí se dostává péče o zdraví, potřeba jistoty a bezpečí, touha po uplatnění a potřebnosti vlastní osoby.

Senioři bývají více plačtiví, mohou rychle střídát nálady (projevuje se emoční labilita), někteří z nich pociťují úzkost a strach z budoucnosti či dokonce mohou trpět depresivními stavy.

Psychicky traumatizující změnou je ztráta životního partnera. I když se jedná o velmi bolestivou ztrátu, většina lidí se přes ni dokáže časem přenést. Není však ojedinělým jevem, že člověk nedokáže unést pocit prázdnoty a samoty, což může dokonce vést až k urychlení vlastního úmrtí (Mlýnková, 2011).

Pokud se u seniora objeví poruchy paměti, myšlení, chování, neustálé vykonávání pravidelných úkonů a neklid, může se jednat o první příznaky demence.

1.3.2.1 Demence

Demence vzniká důsledkem chorobného procesu. Poruchy chování se ve stáří rozvíjejí souběžně s poruchami kognitivních funkcí (respektive poruchami intelektu). Změna chování je tak nápadná, že ihned vzbudí pozornost a jedince přivedou k odborníkovi, který pravděpodobně odhalí začínající demenci. Poruchy chování jsou nejvíce stresující pro pečující osoby a příbuzné. Jedná se o součást širšího syndromu

nazývaného se Behavioral and Psychological Symptoms of Dementia (BPSD). BPSD zahrnuje velké množství příznaků, zejména:

- a) vyskytující se halucinace,
- b) přítomnost poruch v běžných úkonech,
- c) paranoidní ladění, myšlení,
- d) agresivita, agitovanost,
- e) poruchy rytmu spánku a bdění,
- f) časté změny nálad: deprese, mánie, úzkost, fobie (Pidrman, Kolibáš, 2005).

Demence není normální součástí chorobného procesu, a proto je často užívaný pojem „senilní demence“ naprosto chybný a zavádějící. U seniorů automaticky nedochází k poruchám kognitivních funkcí nebo k demenci. Nejběžnější příčinou demence je Alzheimerova nemoc nebo vaskulární demence (Česká Alzheimerova společnost, 2002).

1.3.2.2 Smutek a deprese

Smutek a deprese jsou afektivní stavy a poruchy nálady.

Smutek je emoce – je to opak radosti. Jeho příčinou může být ztráta materiální i nemateriální hodnoty, reakce na ztrátu příbuzných a blízkých lidí v okolí, na nesplněná očekávání nebo zhroucení naděje. Vystupňovaný smutek se nazývá žalem. Osoba se často se smutkem dokáže vyrovnat, ale vyskytují se i případy, kdy smutek trvá nepřiměřeně dlouho, je nepřiměřeně intenzivní a může přejít až do deprese.

Deprese je soubor charakteristických příznaků, kde hlavním symptomem je smutná nálada. Každá deprese nemusí být vystupňováním žalu. Deprese mohou vznikat z biologických příčin, bez psychologické příčiny – například z důvodu nějakého onemocnění, např. těžké tělesné choroby. O depresivní poruše hovoříme, pokud trvá minimálně 14 dní, nálada je výrazně odlišná od běžné nálady a nedochází k výraznému kolísání během celého dne. Depresivní nálada zůstává po celý den, i když její intenzita

se může v průběhu dne měnit – nálada bývá nejhorší ráno a večer. Základní příznaky deprese jsou:

- a) smutná nálada (je konstantní),
- b) snížená schopnost prožívání radosti,
- c) snížená aktivita, fyzické i psychické výkonnosti, dochází k celkovému zpomalení tempa,
- d) snížení zájmu o sebe sama, o svůj vzhled i osobní hygienu,
- e) pesimismus, pocity, že už nikdy nedojde ke zlepšení,
- f) poruchy chuti k jídlu, někdy velký úbytek na váze,
- g) snížení zájmu o oblíbené zájmy včetně sexu,
- h) tělesné příznaky, které jsou nevysvětlitelné reálným tělesným onemocněním,
- i) sebevražedné myšlenky, které mohou vystupňovat do sebevražedného jednání (pokusy či dokonané sebevraždy),
- j) nesmyslné výčitky (pro všechny v okolí jsem na obtíž apod.).

Deprese může dosáhnout v některých případech až tzv. psychotické úrovně – dochází ke ztrátě kontroly nad realitou. Postižení jsou nevyvratitelně přesvědčení o vlastní nedostačivosti a neschopnosti, o tom, že škodí jiným lidem, jsou nevléčitelně nemocní, že ve skutečnosti již neexistují.

Deprese je společně s demencí a lehkými poruchami kognitivních funkcí nejčastější psychickou poruchou vysokého věku. Za rizikové faktory pro vznik deprese v seniorském věku se považují hlavně:

- a) osamělé žití,
- b) abúzus alkoholu,
- c) ženské pohlaví – k tomu přispívá i fakt, že ženy se dožívají vyššího věku než muži,
- d) somatické choroby, především provleklé, spojené s bolestmi, a kombinace tělesných chorob,

- e) výskyt u nejbližších pokrevních příbuzných (to je obecný rizikový faktor deprese),
- f) organické poruchy mozku.

Ke vzniku deprese ve stáří přispívají i jiné faktory, jako je například chudoba, ztráta společenské prestiže apod. (Kalvach a kol., 2011).

1.3.2.3 Úzkost

Úzkost je emoce vyjadřující obavy a nervozitu z budoucích událostí. Obavy jsou neurčité, například z nezvládnutí situací v budoucnu. Pokud je jasná příčina obav, hovoříme o strachu. Lze říci, že úzkost a strach jsou shodné emoce. Kromě pocitové složky lze při úzkosti najít tělesné projevy včetně změn hladin některých hormonů. Permanentní vyladění se nazývá úzkostnost. Pokud je úzkostnost excesivní, výrazně snižuje kvalitu života nositele a vyžaduje terapii, pak se jedná o úzkostnou poruchu. Úzkost může zhoršovat kvalitu života postižených.

Tělesným doprovodem úzkosti je zrychlená srdeční frekvence, zvýšení krevního tlaku, vyplavení zdrojů energie (nenasycených mastných kyselin, glukózy získané rozkladem glykogenu) do krve, zvýšení svalového napětí atd. Tyto změny vedou k tělesným projevům úzkosti - pocitu neschopnosti nabrat dech, silnému bušení srdce, pocitu sevření na hrudníku a dalším (Kalvach a kol., 2011).

1.3.3 Sociální změny

Stárnutí a stáří je ovlivněno mnoha sociálními aspekty. Podle teorie E. H. Eriksona, každý člověk nad 60 let má potřebu dosáhnout integrity v pojetí vlastního života a řeší konflikt mezi integritou a zoufalstvím. K dosažení integrity jsou nezbytné tři základní podmínky - pravdivost, smíření a kontinuita. To vede k tomu, že senior přijme globálně celý svůj život a dokáže akceptovat jeho smysl. Přijme své stáří, životní chyby a omyly,

nesplněná přání a nedosažené cíle. Přijme sám sebe takového, jaký je, neodsuzuje se a odpouští si. To mu přinese prostor pro svobodné a důstojné dožití.

Pokud k dosažení integrity nedojde, dochází k postupně se rozvíjejícím psychickým změnám a změnám rysů osobnosti. V konfliktu pak podle Eriksona zvítězilo zoufalství. Skutečnost se stává neúnosnou a neumožňuje důstojné prožití stáří (Malíková, 2011).

Mezi nejvýznamnější nepříznivé sociální aspekty patří odchod do důchodu. Najednou nastává velká změna, která působí na jedince pozitivně nebo negativně. Mění se sociální role seniora a s odchodem do důchodu může senior získat negativní pocit, že je nepotřebný a ztrácí společenskou prestiž a autoritu. Jako pracující vytvářel hodnoty pro obyvatelstvo a celý stát, po odchodu do penze je závislý na pomoci ostatních – především státu (Mlýnková, 2011). Hůře odchod ze zaměstnání snášejí muži, kteří nemají zájmy, koníčky nebo jiné než pracovní aktivity (Malíková, 2011). Pokud však má osoba v důchodovém věku plán stárnutí, má jasnou představu, jakými zájmy vyplní velké množství volného času, odchod ze zaměstnání na ni může působit naopak pozitivně.

Může se změnit i ekonomická situace seniora. Starobní důchody jsou nízké, běžné zboží se stále zdražuje, přibývají různé poplatky u lékařů a v lékárnách. Najednou si starší člověk uvědomí, že svůj dosavadní standart nedokáže finančně udržet. Bude se muset omezovat v běžných činnostech, které dříve rád vykonával a příjemných okamžiků bude ubývat. Finance mají velký význam v sociálních vztazích a v integraci, a proto by se měl člověk na stáří připravit i finančně.

Může nastat i situace, kdy je člověk v důsledku nějaké nemoci odkázán na pomoc druhé osoby. Řešením mohou být různé kompenzační pomůcky, díky kterým se člověk stává dostatečně soběstačný.

Pokud má starší osoba nedostatek sociálních kontaktů a komunikace, dochází k pocitu sociální izolace. To negativně ovlivňuje celkový stav seniora (Mlýnková, 2011).

Dále se omezují sociální integrace ve společenských, kulturních a jiných aktivitách a činnostech. Může dojít ke generační osamělosti – v důsledku úmrtí partnera nebo stárnutí osamělé osoby. Zhorší se možnost kontaktů s přáteli a jinými lidmi a dochází

ke zhoršení participace na dříve oblíbených vykonávaných činnostech. Hrozí až sociální izolace z důvodu omezení rodinných kontaktů či úbytku přátel v důsledku jejich nemoci nebo úmrtí. Senioři mohou cítit strach z osamělosti a nesoběstačnosti. Také na člověka v seniorském věku mohou negativně působit vlivy ageismu.

Mezi nejdůležitější pozitivní sociální aspekty patří funkční rodina, dobré rodinné vztahy a pevná citová pouta. Velký význam má plánovaná ekonomická příprava na zabezpečení stáří, jako je například zajištění vhodného bydlení či penzijní přípojištění. Nezbytná je příprava na vyplnění volného času (výběr zájmů, dohoda o formě občasných výpomocí atd.) a efektivní nakládání s volným časem. V neposlední řadě mezi pozitivní sociální aspekty patří možnost uspokojení potřeb seniora (Malíková, 2011).

1.4 Potřeby starších osob

Je důležité znát potřeby a preference jednotlivých seniorů. Jejich uspokojením se výrazně zvyšuje kvalita jejich života. Staré osoby mají velmi podobné potřeby jako ostatní lidé. Mezi nejdůležitější potřeby patří zdraví, finanční a materiální zabezpečení, mít místo, kde je člověk doma a mít kolem sebe lidi, kteří ho mají rádi a on má rád je. Jako každý z nás i oni mají potřebu být a zůstat platní, být prospěšní, užiteční a uznávaní. Důležité jsou nejen fyziologické potřeby, ale i potřeby psychologické – např. pocit bezpečí, udržování sociálních kontaktů, nezávislost a smysl života. Pro lepší představu uvádím teorii lidských potřeb, jejímž autorem je představitel humanistické psychologie A. H. Maslow (1908 - 1970). Autor seřadil lidské potřeby hierarchicky podle důležitosti od těch nejnaléhavějších- biologických, přes potřeby psychosociální až po zdánlivě méně naléhavé potřeby růstu a rozvoje (Ondrušová, 2011).

Obrázek: Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: Šamánková, 2011

Psychologie potřeb se snaží vyzdvihnout to, co je pro člověka nejvíce podstatné. M. R. Leary v roce 1995 naznačil, že se jedná o univerzální potřebu být „někým“, že potřebujeme být považováni za člověka, který má svou důstojnost, hodnotu, kterému se díky tomu dostává potřebné pozornosti, ohledu a úcty od druhých osob.

Lze se domnívat, že s ohledem na tuto lidskou potřebu byla sepsána Všeobecná deklarace lidských práv, která byla vyhlášena Valným shromážděním Organizace spojených států (OSN) v roce 1948 v San Franciscu. Připravila se tak sekce UN: ICCPR, ke které se přihlásila i Česká republika. Pojednává se v ní o právu na nepodmíněnou úctu k člověku, o potřebě respektování jeho důstojnosti a sebeúcty. Dále se hovoří i o potřebě dodržování morálních pravidel v jednání s druhou osobou. Psychologové hovoří o „self-respect“ - o úctě sama k sobě a o „self-esteem“ - potřebě kladného sebehodnocení a sebeoceňování. Pokud mluvíme o těchto lidských právech, musí být respektována bez ohledu na to, zda je člověk chudý nebo bohatý, mladý nebo starý, zdravý nebo nemocný.

Je třeba si uvědomit, že těžká nemoc nebo zdravotní postižení může zcela změnit potřeby člověka. Dříve nevýznamná potřeba se dostává do popředí a jiná doposud velmi důležitá najednou přestává být pro člověka podstatná (Kalvach a kol., 2011).

Populace v seniorském věku je výrazně heterogenní. Mezi dlouhověkými osobami je stále většina soběstačných a žijících v domácím prostředí. Z hlediska zdatnosti, funkčního stavu a zaměření podpory lze schématicky seniory dělit na:

- a) *seniory elitní* – žijí zcela samostatně, jsou schopni i mimořádných výkonů, problém může nastat s nedostatkem příležitostí k uplatnění a participaci,
- b) *seniory zdatné* – žijí samostatně, zvládnou i vyšší nároky životního prostředí (například život na vesnické samotě),
- c) *seniory nezávislé* – bezproblémově zvládají běžné aktivity v nenáročném prostředí, mají však nižší zdatnost, malé funkční rezervy, takže mohou selhávat v zátěži (např. při poruše výtahu), mají proto prospěch z rekondičních programů a z pružné pomoci v zátěžových situacích,
- d) *seniory křehké* – vyznačují se nízkou mírou potenciálu zdraví (zdatnosti, adaptability a odolnosti), nízkou odolností i k běžné zátěži, snadno a opakovaně se dostávají do nepříznivých situací (např. pády), vyžadují tísňovou péči, jistotu kontaktu apod.,
- e) *seniory závislé* – došlo u nich k částečné či úplné ztrátě soběstačnosti, vyžadují trvalé zajištění pečovatelské služby, podporu pohybu mimo byt, sebeobsluhu zvládají,
- f) *seniory zcela závislé* – vyžadují pomoc i na úrovni základních aktivit denního života (ADL), tzn. pomoc se sebeobsluhou, trvalý nebo převážný dohled (lidé s pokročilým syndromem demence), ošetřování při imobilitě, obvykle řešení inkontinence, často dlouhodobou, respektive trvalou ústavní péči, ochranu důstojnosti a bezpečí,
- g) *seniory umírající* – požadují ucelenou paliativní péči (Kalvach a kol., 2011).

1.5 Sociálně- psychologické aspekty ve stáří

Existuje celá řada sociálních vlivů, které působí pozitivně nebo negativně na celkový stav člověka. Důležité je, aby se senior necítil osamocený, aby měl kolem osoby, se kterými komunikuje a udržuje přátelské vztahy. Sociální integrace člověka je významným faktorem pro udržení psychické pohody a zdraví. Díky sociálním vazbám k druhým lidem, skupinám a širší společnosti je jedinci přístupná sociální opora (Kebza, 2005).

Naše společnost by proto měla usilovat o to, aby každý senior měl možnost dožít mezi svými, tedy o spokojené soužití mezi mladou a starou generací. Senioři i v dnešní době potřebují mladé a mladí potřebují seniory, ale tradiční formy, která fungovaly dříve, jsou již narušeny (Říčan, 2004). V rodině se mění postavení starého člověka. Patriarchální rodina je dávno minulostí a mění se i význam seniorů v rodině (Kuric, 2000). Nejvíce touto změnou trpí staré osoby, protože zůstávají samy, mladé generaci tento fakt tolik nevadí.

Budování a rozvoj dobrých mezigeneračních vztahů má velký význam. Je třeba přijímat od starších lidí jejich životní zkušenosti (Malíková, 2011).

Není neobvyklé, že rodina se v životě rozdělí poměrně brzy. Děti se odstěhují za výhodnějším zaměstnáním, za novým partnerem nebo nový domov naleznou v cizině. Pak dochází k citovému odcizení a bohužel i k tomu, že se nebude mít kdo postarat o jejich stárnoucí rodiče (Říčan, 2004). Nejen, že se oslabují citová pouta, ale zhoršuje se i komunikace mezi jednotlivými členy rodiny a ekonomická závislost narůstá (Kuric, 2000).

Udržování dobrých vzájemných vztahů po celý život by mělo být pro každou rodinu prioritou. Je třeba vytrvale hledat společné zájmy a mít na vědomí, že pokud bude senior spokojený po psychické stránce, bude zdravý i po fyzické stránce. Na této myšlence bylo založeno mnoho klinických přístupů k seniorům, kdy je kladen velký důraz na krizovou intervenci nejen v seniorské populaci, ale i u jejich opatrovníků – především těch rodinných (Mizrahi, Davis, 2008).

Součástí stáří je i ovdovění, které velmi mění situaci staré osoby. Ztráta životního partnera, manžela nebo manželky postihuje v důsledku různé střední délky života u obou pohlaví mnohem častěji ženy než muže. Dopad ztráty závisí na tom, jak byla očekávaná – pokud je partner dlouhodobě nemocný, není jeho ztráta tak stresující. Starší lidé se s ovdověním vyrovnávají lépe než mladší generace, protože jsou na smrt partnera lépe připraveni. V názorech na schopnost přijmout ztrátu partnera mohou mít odborníci odlišné názory. Některé studie říkají, že muži se s ovdověním vyrovnávají lépe než ženy, protože ovdovělý muž je lépe finančně zajištěn a má více příležitostí najít novou partnerku. Některé odborníci naopak tvrdí, že smrt partnera lépe zvládají ženy, protože nemají problém se o sebe postarat a vdovství je především zkušeností žen (Stuart- Hamilton, 1999).

Starých osob stále přibývá a tím se narušuje mezigenerační solidarita, dochází k demografické panice a stupňují se projevy diskriminace (ageismu) včetně sociálního vyčlenění a věkové segregace. Velkou roli zde hrají média a veřejné mínění. Mají velmi významnou roli a to především v tom, do jaké míry podporují individualizovaně osobnostní přístup k seniorům a do jaké míry se uplatňuje stereotypizace, vytváření negativních představ postproduktivního nepotřebného starého člověka.

V roce 1991 vyhlásilo Valné shromáždění OSN v kontextu prvního Světového shromáždění o stárnutí (Vídeň, 1986) pět základních principů. Jedná se o priority přístupu k lidem v seniorském věku a jsou jimi:

- a) *zabezpečenost* – zajištění základních životních potřeb, potravy, vody, přístřeší, hygieny a základní zdravotní péče alespoň s tlumením obtíží (netrpění),
- b) *autonomie* – svébytnost, zachování rozhodovacích kompetencí, podpora samostatného života v přirozeném prostředí,
- c) *důstojnost* – neponižování, zachování sebeúcty a respektu,
- d) *participace* – sociální začlenění, podílet se na životě společnosti, mezigenerační solidarita,
- e) *seberealizace* – smysluplnost existence, osobnostní rozvoj a naplnění.

Předpokladem pro aktivní zdravé stáří je úspěšné stárnutí. Úspěšným stárnutím rozumíme zachování zdraví, vyvarování se chorob, zachování funkční zdatnosti, psychické pohody, aktivizačních činností a bohaté sociální sítě kontaktů, dobré ekonomické, bytové a jiné podmínky.

Schopnost prožít aktivní zdravé stáří je závislá na osobnostním založení, zdravotním stavu a schopnosti se adaptovat. Ohledně způsobu adaptace seniorů existují tři různé teorie:

- a) *teorie aktivního stáří* – základem adaptace je udržení původním vztahů a aktivit,
- b) *teorie substituce* – náhrada zatěžujících aktivit a rolí jinými činnostmi,
- c) *teorie postupného uvolňování* – základem adaptace je omezování vztahů, aktivit a uzavírání se do vlastního světa.

Profesor J. Švancara zformuloval zásady psychohygieny a úspěšné psychické adaptace ve stáří. Tyto zásady označuje „5P“ :

- a) *perspektiva* – zachování životního programu, včasná reflexe reality a možností stáří, přiměřený poměr vzpomínek a očekávání,
- b) *pružnost* – flexibilita chování, hodnocení, myšlení, dokázat uznat změnu a chybu, stálá práce na sobě, na svém osobnostním růstu, prevence sociální a sensorické deprivace (jako důsledku uzavření v bytě nebo ústavním pokoji),
- c) *prozíravost* – včasné vytvoření podmínek pro spokojený život (bezbariérové bydlení, finanční zabezpečení), realistické hodnocení objektivních podmínek při plánování, urovnání všech svých záležitostí, reflexe životní dráhy,
- d) *porozumění pro druhé* – udržování dobrých mezilidských vztahů a bohaté sociální sítě, pozitivní myšlení, tolerance, nevynucování kontaktů, úcty, vděku,

- e) *potěšení* – usilování o to „mít se na co těšit“, docenění malých každodenních radostí, důraz na hodnotu radosti v lidském životě (Kalvach a kol., 2011).

1.5.1 Sociální interakce, interpersonální vztahy, emoce

Sociální interakce je proces, ve kterém se jedinci vzájemně stimulují a reagují na sebe. V důsledku toho vzniká řetěz akcí a reakcí (Nakonečný, 1999).

Mezilidské vztahy patří do oblasti společenských vztahů, v nichž vystupují především vztahy mezi lidmi. Představují mezičlánek mezi jedincem a společností. Interpersonální vztah je naplněn až tehdy, jestliže si jeho prostřednictvím osoba osvojuje a je činná v celém systému společenských vztahů (Janoušek, 1988).

Sociální interakce je ovlivněna několika faktory, jako je například fyzický kontext, sociální kontext nebo kulturní kontext. Záleží na tom, zda člověk žije na vesnici nebo ve městě, jaké zastává sociální role, jaké chování od něj společnost očekává a na jaké jednání je navyklý. Každá kultura má jinou morálku, tradice a zvyky a to vše výrazně ovlivňuje mezilidské vztahy.

Potřeba mezilidských vztahů je vrozená, člověk nedokáže žít bez interakce s druhými lidmi. Mezilidské vztahy jsou velmi různorodé – mohou být náhodné a krátké nebo naopak dlouhodobé a významné. Vztahy mohou vznikat v té nejmenší skupině (to jsou dva lidé, tzv. dyáda) nebo ve větší skupině. Předpokladem pro sociální vztahy jsou sociální dovednosti. Sociální dovednosti jsou u každého jedince individuální. Sociální dovednosti představují umění jednat s jinými lidmi, aktivně komunikovat, prosazovat vlastní názor a docílit svých priorit a záměrů (Nakonečný, 1999).

V sociálních vztazích jsou velmi důležité emoce. Dlouhodobé vztahy jsou více či méně podmíněny emocionálními vazbami. Na nejobecnější úrovni mají emoce v sociálních vztazích roli regulační, protože emoce ovlivňují sociální usuzování a dokonce mohou změnit i charakter vztahu.

Úloha emocí v sociálních vztazích je velmi složitá z několika důvodů. Do interakce se totiž mohou promítat emoce předchozí a to pozitivně i negativně. V průběhu interakce emoce nejen vznikají, ale jsou i předmětem sdělování. Emoce se projevují nejen verbálně, ale i neverbálně a může dojít k jejich špatné interpretaci. Je více druhů emocí – jak kladných, tak i záporných. Někdy se mohou objevovat i v různých kombinacích (např. láska a žárlivost).

Pokud dojde k odloučení blízkých osob, mají emoce zvláštní roli v chování člověka (Výrost, Slaměník, 2001). Tento jev nastává i u seniorů, pokud jim zemřel jejich životní partner. Senioři se mohou po úmrtí partnera v důsledku smutku stranit společností až do takové míry, že jsou sociálně izolováni. Může ale nastat i naprostý opak - společnost nezvykle hodně vyhledávají a k překonání smutku jim pomáhá navazování nových kontaktů.

Mezi sociální vztahy patří i vztah jedince ke skupině, kde emoce hrají také velkou roli.

Je mnoho typů sociálních vztahů, ale nejvýznamnější jsou dlouhodobé vztahy, které jsou nezbytnou podmínkou psychického zdraví. Potřeba blízkých vztahů patří k nejzákladnějším lidským potřebám. E. Epstein (1994) je řadí mezi čtyři základní lidské potřeby, R. F. Baumeister a M. R. Leary (1995) považují potřebu blízkého stabilního svazku za nejdůležitější lidský motiv (Výrost, Slaměník, 2001).

Senioři prožívají své stáří v blízkosti několika sociálních skupin – rodiny, přátel a známých ze sousedství, společenství obyvatel nějaké instituce. Rodina je nejvýznamnější sociální skupinou. Rodinné vztahy zahrnují nejenom soužití s partnerem, ale i vztahy s rodinami dětí a sourozenců. Přátelé, známí ze sousedství nebo lidé, se kterými senioři sdílejí stejné aktivity, představují možnost dalších sociálních kontaktů. Z nich mohou vzniknout i hlubší vztahy, které mohou mít prospěšný kompenzační význam, zejména v případech, kdy vlastní rodina neexistuje nebo neplní ani své základní funkce. Osoba v seniorském věku si může v rámci těchto kontaktů udržet mnoho sociálních kompetencí, které v rámci rodiny neuplatní. Mezi obyvateli určité instituce (např. domov pro seniory) mohou vznikat také

hlubší vztahy, protože lidé zde sdílejí společné prostředí a určitý životní styl (Vágnerová, 2007).

Důležitou součástí sociální interakce je komunikace. Sociální komunikaci lze vymezit jako sdělování a přijímání významů v sociálním chování a sociálních vztazích (Janoušek, 1988). Specifickými formami lidské komunikace je mluvená a psaná řeč, prakticky tvoří a organizuje lidský a sociální život.

Komunikace má sociální funkci. Rozlišujeme několik forem komunikace:

- verbální komunikace (mluvená a psaná řeč),
- meta nebo paralingvistické znaky (např. hlasová intonace),
- nonverbální komunikace (mimika, gesta).

Rozdíl mezi verbální a neverbální komunikací je především v její záměrnosti – verbální je většinou úmyslná, nonverbální neúmyslná.

Proces komunikace ovlivňují komunikátor (osoba sdělující), komunikant (osoba přijímající konkrétní sdělení) a komuniké (obsah sdělení). Ke kvalitní sociální komunikaci je nezbytná zpětná vazba (Nakonečný, 1999).

Pro vznik dobrých vztahů mezi pečující osobou a seniorem je kvalitní komunikace velmi významná. V komunikaci se staršími lidmi se však může objevit mnoho překážek (např. pokud hovoříme s člověkem, který má komunikační obtíže, nejsme schopni zachytit potřebné informace).

Překážky v komunikaci pak můžeme rozdělit na bariéry na straně seniora a na bariéry na straně pečovatele.

Pokud hovoříme o překážkách na straně seniora, může se jednat o:

- a) somatické bariéry – bolest, nedoslýchavost, postižení zraku, sluchu, řeči,
- b) psychologické bariéry – pocity strachu, úzkosti, stresové situace,
- c) nedůvěra k druhé osobě,
- d) senior může být unavený a pouze aktuálně nechce s nikým hovořit,
- e) neochota hovořit na intimní téma – záleží i na osobnosti člověka, někdo nerad hovoří o rodinné situaci, sexuálním životě, finanční situaci.

Překážky na straně pečovatele/ rodiny:

- a) obavy z citlivých a náročných témat – př. z rozhovoru o umírání a smrti,
- b) člověk má své osobní problémy a nedokáže v dané situaci poslouchat i problémy druhých, reaguje pouze pasivním přikyvováním a seniora neposlouchá,
- c) pokud se jedná o pečovatele v pobytovém zařízení, problém může nastat i v nedostatku času na všechny uživatele,
- d) velkou roli hraje únava, vyčerpání,
- e) nevznikly dobré vztahy, starší osoba může být agresivní nebo vulgární a pak je obtížné se o takového člověka starat (Mlýnková, 2011).

1.5.2 Proces socializace, poruchy socializace

Člověk na svět přichází jako biologické individuum svého druhu a stává se společenskou bytostí se specificky lidskou psychikou. Socializace je celoživotním procesem, který umožňuje začleňování do společnosti (Janoušek, 1988). Během tohoto procesu probíhá mnoho změn, které začínají osvojením základních kulturních návyků, mluvené řeči a dalšími změnami, až po vcítění se do role pohlaví, orientace ve světě hodnot a jejich přejímání. Jedná se o proces učení a to především sociálního.

Socializační proces má tři vývojové aspekty – vývoj sociální reaktivity, vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací, vývoj sociální role (Nakonečný, 1999).

Sociální role znamená, jaké chování od nás společnost očekává. Role mohou být vrozené, naučené i nucené. Dále jsou sociální role rozděleny na dlouhodobé a krátkodobé.

Velký význam v socializaci hraje i sociální status, který vyjadřuje postavení člověka ve společnosti či v konkrétní oblasti sociálního života. Status vymezuje práva a povinnosti ve vztahu k ostatním. Společenský status určuje míru prestiže a úcty ve společenském životě (Lašek, 2003).

1.5.3 Samota, osamění, emocionální izolace

Samota je opakem afiliace (navázání velmi blízkého vztahu). Jsou situace, kdy je člověk rád sám a v takovém případě může mít samota pozitivní účinky. Negativní vliv na sociální kontakty seniorů má vyhledávání samoty ze strachu ze sociálního prostředí.

Pokud člověk opustí známé prostředí a své blízké, může nastat stav osamění. Člověk ve vyšším věku už tak snadno nenavazuje nové sociální vztahy a zůstane sociálně či emocionálně izolován.

Osamělost může být ovlivněna několika aspekty lidského života a díky jejich kombinacím lze odůvodnit, proč se někteří lidé cítí osaměle. Osamělost úzce souvisí se socio-demografickými charakteristikami jako je pohlaví, příjem, dosažené vzdělání, zdravotní stav, potřeby jedince nebo potřeby jeho partnera (tzv. De Jong Gierveld) (Gierveld, 2011). De Jong Gierveld je šestistupňová stupnice, která se využívá ve studiích týkajících se seniorské populace zkoumajících stupeň osamělosti (Cattan, White, Bond, Learmouth, 1999).

Člověk, který je sociálně izolován, není schopen navázat v cizím prostředí nové sociální kontakty. Emocionálně izolovaný člověk kolem sebe má mnoho lidí, ale ti ho emocionálně neuspokojují (Nakonečný, 1999).

1.6 Sociální význam stáří

Pro dnešní společnost představuje stáří určitou zátěž, postoj mladších generací je negativní a odmítající. Hodnotový systém současné společnosti staré lidi silně znevýhodňuje, klade důraz pouze na biologicky podmíněné kompetence mladých osob. Z tohoto systému vychází ageismus (Vágnerová, 2007). Postoj společnosti nám napovídá, že senioři se mohou stát oběťmi různých forem týrání a zanedbávání.

1.6.1 Ageismus

Tento pojem se poprvé objevil v USA koncem šedesátých let 20. století. Čím více se prohlubuje demografické stárnutí populace, tím závažnějším problémem ageismus je (Vidovičová, 2004).

Ageismus se projevuje věkovou diskriminací. Ageismus se nemusí týkat pouze seniorské populace, ale diskriminován může být kdokoli v jakémkoliv věku. Tento přístup je velmi nebezpečný, protože poškozují jednotlivce i skupiny, může omezovat jejich práva a neuznává rovnost s jinými lidmi (Mlýnková, 2011).

1.6.2 Týrání a zanedbávání seniorů

Násilí na seniorech je označováno jako syndrom špatného zacházení se starými lidmi (EAN). Objevuje se v domácí i v ústavní péči, v různých formách násilí a zanedbávání. Mezi nejzákladnější projevy EAN patří tělesné násilí, materiální a finanční zneužívání, zanedbávání druhou osobou, emocionální zanedbávání až týrání a sexuální zneužívání.

Tělesné týrání je vědomé způsobování fyzické bolesti, zraňování nebo fyzické omezování člověka. Může se skrývat za častými pády z nejasných příčin, zlomeninami, otoky, popáleninami na neobvyklých místech či škrábanci.

Při materiálním a finančním zneužívání dochází ke zneužívání majetku týrané osoby. Konkrétním projevem může být krádež a zpronevěra finančních prostředků či majetku. Materiální a finanční zneužívání se může projevovat například nevědomostí seniora o jeho vlastní finanční situaci, nerovností mezi příjmy a životní úrovní seniora, neochotou rodiny investovat finanční prostředky do péče o osobu blízkou, i když její příjem je dostačující.

Emocionální zanedbávání a týrání se navenek prezentuje tak, že jsou k seniorovi směřovány ponižující výroky, vulgarismy, gesta, osoba je izolována od rodiny a přátel. Jedná se o způsob, jak dát člověku v seniorském věku najevo, že je na obtíž a že

pro rodinu představuje zátěž. Stará osoba má časté stavy úzkosti, strachu, beznaděje, nejistoty. Cítí se ohrožená, trpí poruchami spánku a ztrácí chuť k jídlu.

Zanedbávání druhou osobou může být buď ze strany příbuzných nebo jiných pečovatelů. Pečující osoba nedokáže dostatečně uspokojovat potřeby seniora, odmítá zajistit pravidelný příjem tekutin, potravy, hygienických potřeb apod. Zanedbaný člověk je pak podvyživený, dehydratovaný, po těle má proleženiny, je nevhodně oblečený.

Bohužel ani sexuální zneužívání není výjimkou. Týká se především žen a je velmi obtížné ho rozpoznat, protože zneužívané osoby toto jednání druhých osob považují za vlastní selhání a stydí se na zneužívání upozornit. Například časté záněty rodidel, krvácení či poranění rodidel signalizuje, že by člověk mohl být obětí sexuálního zneužívání.

Existuje hned několik důvodů, proč se k seniorovi chová pečující osoba nevhodným způsobem. Rodinný pečovatel může být vyčerpán a nedokáže již plnit potřeby svého blízkého. Dalšími příčinami mohou být nedorozumění v rodině, osobnost pečovatele se sklonem k násilí, potřeba pečovatele mít nad seniorem moc. V neposlední řadě mohlo také dojít u pečovatele v pobytovém zařízení k syndromu vyhoření, práce ho neuspokojuje, dochází do ní pouze z finančních důvodů, potřebuje odpočinek a dovolenou.

Týraní senioři jsou nejčastěji ve věku 70 - 80 let, tento problém se týká především žen a vdov. Oběti mají často nižší vzdělání, jsou fyzicky či mentálně postižení nebo imobilní (Mlýnková, 2011).

1.7 Smysl života ve stáří

Velmi kladný vliv na celkový zdravotní stav a vnitřní pohodu seniora má důvěra a víra. Pokud zmiňuji důvěru a víru, mám na mysli především náboženskou oblast, ve které člověk může hledat smysl svého života (Křivohlavý, 2001).

Hledání odpovědi na otázku smyslu života nás doprovází po celý život, především v období dospívání, středního věku a stáří. Žebříček hodnot si začíná člověk vytvářet

již v mládí, zajímá ho podstata a směr jeho života, prožívá náboženské změny a krize. Ve středním věku lidé vidí svět jinak díky nabytým zkušenostem, snaží se najít nové hodnoty a často se vrací k těm dávno zapomenutým. Pohled na život se s přibývajícím věkem mění a prohlubuje. Ve stáří touha po naplnění smyslu života vygraduje. Smysluplnost a seberealizace najednou nabývá velkého významu, a proto bychom ji neměli u seniorské populace podceňovat.

Ve stáří se začne objevovat mnoho existenciálních otázek, které mohou zapříčinit určitá trápení jednotlivců. Patří sem strach z blížící se smrti, bilancování dosavadního života, vyrovnanost se ztrátami a přicházejícími omezeními. Tato témata by neměla být opomíjena, protože mohou vést až ke krizi, psychickým poruchám i somatickým onemocněním.

Pochopení vlastního života vede k osobní zralosti člověka. Pokud senior nalezne odpověď na otázky týkající se smyslu života, má to pozitivní vliv na úspěšné zvládnání stárnutí a na vyrovnávání se s involučními procesy vyššího věku.

Hlavním úkolem ve stáří je dosažení integrity jako protipól zoufalství a beznaděje. Integrity lze dosáhnout pouze pokud se osoba vyrovná s minulostí a potvrdí vlastní cesty, porozumí životu a dozraje k moudrosti. Stavem moudrosti nazýváme stav, kdy člověk překonal všechny překážky, zoufalství i beznaděje. Jedinec najednou cítí, že jeho život nebyl zbytečný, že měl opravdu smysl a že nebyl promarněn. Často pak od starých lidí slýcháváme, že kdyby mohli žít ještě jednou, nezměnili by vůbec nic. Lidé v seniorském věku si pak velmi rychle uvědomí, že je třeba se těšit z věcí, které jim zůstaly zachovány, že musí akceptovat to, co nelze změnit a že by se měli zaměřit pouze na to, co je opravdu důležité (Ondrušová, 2011).

K udržení smyslu života starších lidí výraznou měrou pomáhají vzpomínky. Vzpomínky člověku pomáhají k tomu, aby svůj život dokázal vidět komplexně. Dalším důležitým faktorem je angažovanost v aktivitách, hodnotách, udržování optimismu, kultivování duchovní složky a religiozita. Významným zdrojem nalezení smyslu života je, že i staří lidé mohou pomáhat druhým, protože i v pokročilém věku člověk potřebuje být užitečný a prospěšný pro druhé.

Pro mnohé osoby v seniorském věku je charakteristický větší příklon ke spiritualitě a religiozitě. Spiritualita a religiozita jsou dva odlišné pojmy. Spiritualita je definována jako hledání něčeho posvátného, něčeho, co dává potřebnou sílu v těžkém období. Religiozita je náboženské přesvědčení, které se odráží i v chování a každodenním životě člověka.

Náboženství lze považovat za souhrn přesvědčení, symbolů, postojů a praktik založených na ideji posvátného. Lidé stejného přesvědčení pak tvoří jednotnou náboženskou komunitu (Jandourek, 2003). Ve stáří se však víra může měnit. Lidé prožívají bolestivé ztráty a pocity bezmoci. Najednou začnou pochybovat, zda opravdu existuje to, v co celý život věřili. Může dokonce dojít ke krizi víry. Pořád je ale mnoho seniorů, pro které je Boží jistota důležitá, když jiné životní hodnoty ztrácejí. Starší osoby prostřednictvím víry dokáží překonat různé obtíže a směřovat k vyrovnanému postoji k vlastnímu stáří a k problémům s ním spojeným. Víra v Boha a církevní společenství, ke kterému patří, je pro věřící seniory velkou oporou. Církevní společenství nabízí starým lidem různé skupinové aktivity (besedy, kroužky, výlety), které napomáhají v integraci a navazování sociálních kontaktů (Ondrušová, 2011).

1.8 Péče o seniory

Péče o seniory by měla zahrnovat čtyři základní složky - individuální, sociální, zdravotní a hmotnou. Pro starou osobu je nezbytný pocit jistoty a spokojenosti v rámci konkrétního rodinného nebo jiného integrovaného společenství. Naplnění všech složek péče o seniory lze dosáhnout pouze za předpokladu dobrého zdravotního stavu a jisté úrovně hmotného zajištění. Dříve jsme se v péči o seniory zaměřovali především na finanční zabezpečení a až později byla věnována náležitá pozornost i zdravotní péči. Problematika psychické pohody a sociální soudržnosti se stává aktuální až v posledních letech (Haškovcová, 1989).

Se stále se zvyšujícím počtem seniorů v naší populaci se zvyšuje i potřeba sociální péče a sociálních služeb.

1.8.1 Sociální péče

Sociální péče představuje systém dávek a služeb pro osoby, které nejsou schopny si zajistit životní potřeby v dostatečném rozsahu vlastním přičiněním. Do této situace se osoby mohou dostat z důvodu nízkého či vysokého věku, z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu nebo z důvodu nedostatečných příjmů.

Právo občana na přiměřené hmotné zabezpečení a na zabezpečení při nezpůsobilosti k práci je zakotveno v Listině základních práv a svobod, článek 30.

Dávky poskytují krajské pobočky úřadů práce osobám s bydlištěm na území České republiky a jsou přiznávány na základě podané žádosti.

Nejčastěji poskytované dávky seniorům jsou:

- a) příspěvek na péči,
- b) příspěvek na mobilitu,
- c) příspěvek na zvláštní pomůcku,
- d) příspěvek na živobytí.

1.8.1.1 Příspěvek na péči

Příspěvek na péči se poskytuje dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Poskytuje se osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby.

Náklady na příspěvek se hradí ze státního rozpočtu. O příspěvku rozhoduje krajská pobočka úřadu práce (§ 7).

Příspěvek má čtyři stupně:

- a) *stupeň I (lehká závislost)* – výše příspěvku je 800 Kč,
- b) *stupeň II (středně těžká závislost)* – výše příspěvku je 4 000 Kč,
- c) *stupeň III (těžká závislost)* – výše příspěvku je 8 000 Kč,
- d) *stupeň IV (úplná závislost)* – výše příspěvku je 12 000 Kč (§ 11).

Při posuzování stupně závislosti se hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby - mobilitu, orientaci, komunikaci, stravování, oblékání a obouvání, tělesnou hygienu, výkon fyziologické potřeby, péči o zdraví, osobní aktivity a péči o domácnost (§ 9).

1.8.1.2 Příspěvek na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je poskytován na základě zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona jsou poskytovány peněžité dávky osobám se zdravotním postižením, které jsou určeny ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování (§ 1). O přiznání dávek rozhoduje krajská pobočka úřadu práce (§ 5).

Příspěvek na mobilitu se poskytuje osobám starším jednoho roku, které nejsou schopny zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace. Tento příspěvek není poskytován osobám, které žijí v pobytových zařízeních (například v domovech pro seniory). Osoba musí splňovat podmínku opakovaného dopravování (§ 6). Výše příspěvku je 400 Kč za kalendářní měsíc (§ 7).

1.8.1.3 Příspěvek na zvláštní pomůcku

Příspěvek na zvláštní pomůcku se poskytuje dle zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. O přiznání příspěvku rozhoduje krajská pobočka úřadu práce.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku má osoba s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, těžkým sluchovým postižením, těžkým zrakovým postižením s charakterem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, tj. po dobu minimálně jednoho roku (§ 9).

1.8.1.4 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je vyplácen na základě zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Příspěvek je poskytován na základě rozhodnutí krajské pobočky úřadu práce.

Příspěvek na živobytí je poskytován osobě nacházející se v hmotné nouzi a to je v takovém případě, kdy jeho příjem a příjem posuzovaných osob nedosahuje částky živobytí (§ 21).

1.8.2 Sociální služby

Sociální služby se částečně překrývají s širší kategorií veřejných služeb, které jsou poskytovány v zájmu veřejnosti. Sociální služby jsou tu pro osoby společensky znevýhodněné. Hlavním cílem těchto služeb je zlepšit kvalitu života jedince a pomáhat znevýhodněným osobám začlenit se do společnosti. Sociální služby se nezaměřují pouze na člověka jako individuum, ale i na celou jeho rodinu, na skupiny, do kterých patří, případně i zájmy širšího společenství. Sociální služby spadají do několika rezortů státní správy a týká se jich široká oblast právních norem. Sociální služby poskytované seniorům zřizuje Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a jsou definovány v zákoně číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který vstoupil v platnost 1. 1. 2007 (Matoušek, 2007).

Sociální služby mohou mít různé formy, jedná se o služby pobytové, ambulantní či terénní. Lidé mohou využívat (dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) sociální poradenství základní a odborné, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Zřizovateli zařízení poskytující sociální služby mohou být v České republice MPSV, kraje a obce. Poskytovat sociální služby může jen takový subjekt, který má oprávnění k poskytování sociálních služeb na základě schváleného rozhodnutí o registraci. V praxi mohou být poskytovateli sociálních služeb subjekty zřizované

obcemi a kraji, nestátní neziskové organizace, fyzické osoby nabízející široké spektrum služeb a MPSV.

Neziskový sektor má u nás v České republice poměrně krátkou tradici, protože první neziskové organizace se u nás objevily až po roce 1989. V devadesátých letech začala vznikat i první pobytová zařízení poskytovaná neziskovými organizacemi. Sociální služby se podílí i na poskytování zdravotní péče. Ta může mít v terénu formu domácí péče a v pobytových zařízeních formu např. církevních hospiců. V dnešní době existuje mnoho sociálních služeb poskytovaných neziskovými organizacemi. Patří sem terénní služby (pečovatelská služba), ambulantní služby (denní stacionáře, centra denních služeb) a pobytová zařízení (domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem). Neziskový sektor má v našem státě v dnešní době široké pole působnosti, ale neustále se potýká s nedostatkem financí a s rozdílností ve vytvořených podmínkách pro působení a poskytování sociálních služeb (Malíková, 2011).

Financování sociálních služeb je vícezdrojové. Způsob, jakým bude poskytovaná služba financována se odvíjí od druhu služby a zřizovatele zařízení, které službu poskytuje. Zdrojem příjmů pro poskytování sociálních služeb mohou být státní dotace a granty, dotace ze strukturálních fondů, příspěvky uživatelů, příjmy od uživatelů, příspěvky na péči, příspěvky z veřejného zdravotního pojištění, příspěvky samosprávných celků, vedlejší hospodářská a mimořádná činnost a dary.

Kvalitě sociálních služeb odpovídá kvalita života člověka. Kvalita může být v sociálních službách hodnocena z mnoha úhlů pohledu, jako je spokojenost uživatele a jeho rodiny, správná reakce na potřeby uživatele, profesionalita personálu zařízení, efektivnost a cenová únosnost služby a důležitá je i vhodnost prostředí, kde je služba poskytována. Aby uživatel mohl čerpat kvalitní službu, je nutné, aby věděl, jak taková služba vypadá a kde ji může čerpat. K tomu je nutná dostatečná informovanost seniorů. Dalším neopomenutelným faktorem pro hodnocení míry kvality služeb jsou očekávání uživatele. Očekávání by měla být zasazena jak do kontextu místního (brát v úvahu rozdílnost situace ve městě a na venkově), tak i do kontextu doby (co je za daných podmínek vhodné a na co je daná generace zvyklá) (Mátl, Jabůrková, 2007).

Do roku 2007 nebyla definována žádná rámcová struktura, která by dokázala upřesnit, co lze za sociální službu považovat, co se rozumí její kvalitou a podle čeho by měla být kvalita měřena. Velkou změnu přinesl až zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který stanovil povinnost poskytování sociálních služeb na základě smlouvy, nikoliv na rozhodnutí příslušného úřadu. To přineslo uživatelům možnost požadovat, aby sociální služba naplňovala nejen jejich potřeby, ale aby také byla dostatečně kvalitní. Česko-britský projekt „Podpora MPSV při reformě sociálních služeb“ přinesl do České republiky problematiku řízení kvality. Po zvážení specifik poskytování sociálních služeb Česká republika souhlasila se zúžením dosavadních standardů a přijala „Standards kvality sociálních služeb“ (2002, MPSV). Ty jsou uvedeny ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., k provedení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Tyto standardy jsou pro potřeby sociálních služeb kritériem pro hodnocení kvality služeb. Způsob řízení sociální služby podle standardů kvality přináší komplexní změnu a to rozhodně k lepšímu (Havrlová, 2007).

Poslání sociálních služeb bylo definováno jako pomoc lidem udržovat nebo opět nabýt své místo v komunitě, nevětšinové společnosti, ve svém přirozeném prostředí. Je formulováno sedm vůdčích principů ke splnění jejich poslání (Bílá kniha, 2003):

- a) *nezávislost a autonomie pro uživatele služeb* – ne závislost,
- b) *začlenění a integrace* – ne sociální vyloučení,
- c) *respektování potřeb* – nastaveno individuálními potřebami a potřebami společnosti, neexistuje model, který by vyhovoval všem,
- d) *partnerství* – pracovat společně, nikoli jednotlivě,
- e) *kvalita* – záruka kvality poskytuje ochranu zranitelným lidem,
- f) *rovnost bez diskriminace*,
- g) *standardy národní, rozhodování na místě*.

Z pohledu problematiky osob v seniorském věku a pobytových sociálních služeb je důležitá deinstitucionalizace. V tomto pojetí znamená přechod k poskytování sociálních služeb zaměřený především na individuální podporu života člověka v jeho

přirozeném prostředí. Aby se tohoto cíle dosáhlo, byla na základě sociálního zákona rozvinuta široká škála terénních a ambulantních služeb, které pomáhají mnoha lidem setrvat i přes nepříznivou situaci v domácím prostředí. Senioři mají možnost využívat příspěvek na péči v kombinaci s jinými sociálními službami a to jim umožňuje zůstat i nadále ve svém přirozeném prostředí a současně udržovat či zlepšovat svou soběstačnost (Malíková, 2011).

V mé diplomové práci se zaměřuji na dvě zařízení poskytující sociální služby a to je pečovatelská služba a domovy pro seniory.

1.8.2.1 Pečovatelská služba

Pečovatelská služba je terénní nebo ambulantní službou poskytovanou osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení. Může být poskytována i rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje tyto základní činnosti:

- a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 40).

Za poskytování pečovatelské služby hradí osoba úhradu za základní činnosti v rozsahu stanoveném smlouvou. Pečovatelská služba se s výjimkou nákladů za stravu poskytnutou v rámci základní činnosti poskytuje bez úhrady (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 75).

Při poskytování pečovatelské služby se zajišťují dle vyhlášky 505/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 6 tyto základní činnosti v rozsahu těchto úkonů:

- a) pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu:
 1. pomoc a podpora při podávání jídla a pití,
 2. pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek,
 3. pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním prostoru,
 4. pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík,
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu:
 1. pomoc při úkonech osobní hygieny,
 2. pomoc při základní péči o vlasy a nehty,
 3. pomoc při použití WC,
- c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy:
 1. poskytnutí stravy odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování,
 2. dovoz nebo donáška jídla,
 3. pomoc při přípravě jídla a pití,
 4. příprava a podání jídla a pití, pouze v rozsahu úkonů podle bodů 3 a 4,
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti:
 1. běžný úklid a údržba domácnosti,
 2. údržba domácích spotřebičů,
 3. pomoc při zajištění velkého úklidu domácnosti, například sezónního úklidu, úklidu po malování,
 4. donáška vody,
 5. topení v kamnech včetně donášky a přípravy topiva, údržba topných zařízení,
 6. běžné nákupy a pochůzky,
 7. velký nákup, například týdenní nákup, nákup ošacení a nezbytného vybavení domácnosti,
 8. praní a žehlení ložního prádla, popřípadě jeho drobné opravy,

9. praní a žehlení osobního prádla, popřípadě jeho drobné opravy
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:
 1. doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři a doprovázení zpět,
 2. doprovázení dospělých do školy, školských zařízení, zaměstnání, k lékaři, na orgány veřejné moci a instituce poskytující veřejné služby a doprovázení zpět.

1.8.2.2 Domovy pro seniory

V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost především z důvodu věku a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Služba poskytuje tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy,
- c) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- f) sociálně terapeutické činnosti,
- g) aktivizační činnosti,
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 49).

Jedná se o sociální službu poskytovanou za úhradu. Osoba hradí částku za ubytování, stravu a za péči poskytovanou ve sjednaném rozsahu. Po úhradě za ubytování a stravy musí osobě zůstat alespoň 15% jejího příjmu. Úhrada za péči se stanoví při poskytování ve výši přiznaného příspěvku (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 73).

V domovech pro seniory jsou vymezeny dle vyhlášky 505/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 15 tyto základní činnosti sociálních služeb v rozsahu těchto úkonů:

- a) poskytnutí ubytování:
 - 1. ubytování,
 - 2. úklid, praní, drobné opravy ložního a osobního prádla a ošacení, žehlení,
- b) poskytnutí stravy:

zajištění celodenní stravy odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování, minimálně v rozsahu 3 hlavních jídel,
- c) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu:
 - 1. pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek,
 - 2. pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík,
 - 3. pomoc při vstávání z lůžka, ulehání, změna poloh,
 - 4. pomoc při podávání jídla a pití,
 - 5. pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním i vnějším prostoru,
- d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu:
 - 1. pomoc při úkonech osobní hygieny,
 - 2. pomoc při základní péči o vlasy a nehty,
 - 3. pomoc při použití WC,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:
 - 1. podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů,
 - 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob,
- f) sociálně terapeutické činnosti:

socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,

- g) aktivizační činnosti:
 - 1. volnočasové a zájmové aktivity,
 - 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s přirozeným prostředím,
 - 3. nácvik a upevnění motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí: pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů.

1.9 Sociální zabezpečení - důchodové pojištění

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, upravuje důchodové pojištění v případě stáří, invalidity a úmrtí uživatele. Zákon č. 306/2008 Sb., který nabyl účinnosti 1.1.2010 a byl jím novelizován zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, změnil posudkově rozhodné skutečnosti pro uznání invalidity, vlastní vymezení invalidity a nově se zavádí třístupňový systém invalidity a invalidních důchodů. Druhy důchodů jsou:

- a) starobní,
- b) invalidní důchod dle stupně invalidity (I., II., III. stupeň),
- c) vdovský a vdovecký,
- d) sirotčí.

Nezbytnými podmínkami pro přiznání a výplatu konkrétního typu důchodu jsou účast na pojištění, splnění potřebné doby pojištění a splnění definované sociální události (věk, stáří, úmrtí, invalidita) (Kalvach a kol., 2011).

1.9.1 Invalidní důchod

Ustanovení § 39 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění určuje, kdy je pojištěnec invalidní. Základní podmínkou pro uznání invalidity je konstatování dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.

Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se považuje stav trvající déle než jeden rok nebo dle poznatků lékařské vědy lze předpokládat, že bude trvat déle než jeden rok. Jedná se o zdravotní stav, který omezuje tělesné, smyslové nebo duševní schopnosti pojištěnce významné pro jeho pracovní schopnost.

Pojištěnec je invalidní, pokud z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles pracovní schopnosti minimálně o 35%. Způsob posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity je definován v § 2 až 6 vyhlášky o posuzování invalidity.

Na žádost o invalidní důchod posuzuje zdravotní stav, pokles pracovní schopnosti a stupně invalidity okresní správa sociálního zabezpečení (posudkový lékař). Lékařská posudková služba sociálního zabezpečení – lékař okresní/Pražské správy sociálního zabezpečení (posudková komise po účely soudního řízení) posuzuje, o jaký stupeň invalidity se jedná.

Za invalidního pojištěnce se považuje osoba, u které poklesla procentní míra poklesu pracovní schopnosti na:

- a) nejméně 35%, nejvíce o 49% – jedná se o invaliditu prvního stupně,
- b) nejméně o 50%, nejvíce o 69% – jedná se o invaliditu druhého stupně,
- c) nejméně o 70% – jedná se o invaliditu třetího stupně (Kalvach a kol., 2011).

1.9.2 Pozůstalostní důchod

Pozůstalostní důchody jsou dávkami důchodového pojištění podmíněnými sociální událostí – smrtí uživatele. Aby vznikl nárok na pozůstalostní důchod, musí být splněny podmínky stanovené ve vazbě na pojištění zemřelého. Podmínkou je, že zemřelý byl poživitelem přímého důchodu nebo že ke dni smrti splňoval podmínky potřebné doby nároku na invalidní důchod či podmínky nároku na starobní důchod. Pozůstalostní důchody jsou vdovský, vdovecký a sirotčí důchod.

Vdovský důchod je vyplácen manželce, které zemřel manžel a byly splněny zákonem stanovené podmínky. Pokud zemře manželka, je pozůstalý manžel při splnění všech zákonem daných podmínek poživitelem vdoveckého důchodu. Pozůstalostní důchody náleží po dobu jednoho roku od smrti manžela nebo manželky. Podmínky pro vyplácení vdovského i vdoveckého důchodu jsou stejné. Základní podmínky jsou:

- a) existence manželství ke dni úmrtí manžela či manželky,
- b) zemřelý manžel nebo manželka byl(a) poživitelem některého z přímých důchodů nebo ke dni úmrtí splnil podmínku potřebné doby pojištění na nárok na invalidní důchod ve třetím stupni či podmínky na nárok na starobní důchod nebo zemřel následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání) (Kahoun a kol., 2009).

Existují i případy, kdy pozůstalostní důchody mohou být vypláceny i déle než jeden rok a to v těchto případech:

- a) pozůstalá osoba pečuje o nezaopatřené dítě, které má po zemřelém pojištěnci nárok na sirotčí důchod,
- b) pozůstalá osoba pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve druhém až čtvrtém stupni,
- c) pozůstalá osoba pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelé osoby, který s ní žije v jedné domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni druhém až čtvrtém,
- d) pozůstalá osoba je invalidní ve třetím stupni,

- e) pozůstalá osoba dosáhla alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk pro muže stejného data nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Nárok na vdovský a vdovecký důchod se může obnovit, pokud se splní některá z uvedených podmínek do dvou let od zániku dřívějšího nároku na vdovský a vdovecký důchod.

Vdovský a vdovecký důchod se skládá dle § 51 zákona o důchodovém pojištění ze dvou složek – ze základní výměry a z procentní výměry. Výše základní výměry je dána procentní sazbou z průměrné mzdy, tj. 9% průměrné mzdy po příslušném zaokrouhlení. Výše procentní výměry důchodu je 50% procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měla nebo by měla nárok zemřelá osoba v době smrti (MPSV, 2011).

1.9.3 Starobní důchod

Starobní důchod je nejčastějším druhem důchodu a jeho účelem je zabezpečit občana v případě stáří. Základní podmínkou pro vznik nároku na starobní důchod je získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku, popřípadě splnění dalších podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění. Starobní důchody lze rozlišit na dva typy – řádný starobní důchod a předčasný trvale krácený starobní důchod (Kahoun a kol., 2009).

1.9.3.1 Řádný starobní důchod

Podmínky nároku na řádný starobní důchod dle § 29 zákona o důchodovém pojištění jsou:

1. Pojištěnec má nárok na starobní důchod, pokud získal dobu pojištění nejméně:

- a) 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod (důchodový věk) před rokem 2010,
- b) 26 let a dosáhl důchodového věku v roce 2010,
- c) 27 let a dosáhl důchodového věku v roce 2011,
- d) 28 let a dosáhl důchodového věku v roce 2012,
- e) 29 let a dosáhl důchodového věku v roce 2013,
- f) 30 let a dosáhl důchodového věku v roce 2014,
- g) 31 let a dosáhl důchodového věku v roce 2015,
- h) 32 let a dosáhl důchodového věku v roce 2016,
- i) 33 let a dosáhl důchodového věku v roce 2017,
- j) 34 let a dosáhl důchodového věku v roce 2018,
- k) 35 let a dosáhl důchodového věku po roce 2018.

2. Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže nesplnil podmínky uvedené pod bodem 1., také tehdy, pokud získal dobu pojištění nejméně:

- a) 15 let a dosáhl před rokem 2010 věku aspoň 65 let,
- b) 16 let a dosáhl v roce 2010 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- c) 17 let a dosáhl v roce 2011 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- d) 18 let a dosáhl v roce 2012 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- e) 19 let a dosáhl v roce 2013 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození,
- f) 20 let a dosáhl po roce 2013 věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození.

3. Pojištěnec, který nesplňuje podmínky uvedené v bodě 1. písm. g) až k), má také nárok na starobní důchod, jestliže dosáhl důchodového věku po roce 2014 a získal alespoň 30 let doby pojištění bez náhradních dob pojištění.

4. Pojištěnec, který nesplňuje podmínky stanovené v bodech 1, 2 nebo 3, má také nárok na starobní důchod, jestliže dosáhl věku 65 let a splnil podmínky nároku na invalidní důchod stanovené zákonem o důchodovém pojištění.

Výše řádného starobního důchodu dle § 33 a § 34 zákona o důchodovém pojištění se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry a z procentní výměry. Výše základní výměry důchodu je dána procentní sazbou z průměrné mzdy, tj. 9% průměrné mzdy po příslušném zaokrouhlení. Výše procentní výměry důchodu je za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod 1,5% výpočtového základu. Do doby pojištění lze započítávat i tzv. náhradní dobu pojištění (§ 5 zákona o důchodovém pojištění), ale pouze v rozsahu 80% a pokud jde o:

- a) dobu studia (však studium probíhající po 31. prosinci 2009 se již za náhradní dobu pojištění nepovažuje),
- b) dobu vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání, jestliže náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, v rozsahu tří let taktéž doba, kdy uvedené dávky nenáleží s tím, že před dosažením věku 55 let, se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku,
- c) doby, po které jsou osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě pro zaměstnání či jinou výdělečnou činnost,
- d) doba výkonu civilní služby,
- e) doba pobírání invalidního důchodu ve třetím stupni.

Pokud se jedná o dobu výkonu základní vojenské služby, dobu péče o dítě do dosažení stanoveného věku a o dobu péče o osobu závislou z důvodu nepříznivého zdravotního stavu na péči jiné osoby, započítávají se plně.

1.9.3.2 Předčasný trvale krácený starobní důchod

Podmínky nároku na předčasný trvale krácený starobní důchod jsou staveny dle § 31 zákona o důchodovém pojištění. Pojištěnec má nárok na předčasný trvale krácený starobní důchod, pokud:

- a) získal potřebnou dobu pojištění,
- b) do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let,
- c) do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše 5 roků, pokud jeho důchodový věk je alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.

Také v případě předčasného starobního důchodu se postupně prodlužuje délka potřebné doby pojištění pro nárok na tento důchod, a to stejně jako u řádného starobního důchodu (cílově po roce 2018 na 35 let včetně náhradních dob, respektive 30 let bez náhradních dob). Přiznáním tohoto důchodu se vylučuje nárok na řádný starobní důchod.

Výše předčasného trvale kráceného starobního důchodu se stanovuje dle § 36 zákon o důchodovém pojištění. Výše procentní výměry důchodu se stanovuje tak, že výše se snižuje za každých započatých 90 dnů chybějících ode dne jeho přiznání do dosažení důchodového věku o:

- a) 0,9% výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dnů,
- b) 1,2% výpočtového základu za období od 361. do 720. kalendářního dne,
- c) 1,5% výpočtového základu za období od 721. dne.

Výše procentní výměry důchodu se pojištěnci, který po vzniku nároku na tento důchod vykonával do dosažení důchodového věku výdělečnou činnost, a proto nepobíral tento důchod, přepočte s přihlédnutím k nově získané době pojištění (MPSV, 2011).

2. CÍLE PRÁCE

2.1 Vymezení cílů práce

Cílem mé diplomové práce je zjistit nejen četnost, ale i kvalitu sociálních vztahů seniorů starších 70-ti let v závislosti na prostředí, ve kterém žijí.

Zaměřila jsem se především na tyto dílčí cíle:

Cíl č. 1 - pomocí otázek WHO DAS II zjistit, jaké mají senioři nad 70 let předpoklady pro navazování sociálních kontaktů a vztahů. Vycházím z předpokladu, že kvalitu i četnost sociálních kontaktů a vztahů ovlivňuje schopnost porozumění a komunikace, míra mobility a sebeobsluhy i schopnost navazovat a udržovat vztahy s ostatními lidmi.

Cíl č. 2 - pomocí rozhovorů se seniory žijícími v rodinném kruhu, domech s pečovatelskou službou a domovech pro seniory zjistit, jaká je četnost a kvalita sociálních vztahů v jejich společenském prostředí, do jaké míry je aktuální sociální vztahy uspokojují, co by rádi změnili a co naopak oceňují. Zaměřím se i na vývoj sociálních vztahů v průběhu života současných seniorů.

Cíl č. 3 - porovnat četnost a kvalitu sociálních vztahů seniorů v závislosti na prostředí, ve kterém žijí (v rodině, v domech s pečovatelskou službou, v domovech pro seniory).

2.2 Výzkumné otázky a jejich zaměření

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu formou rozhovoru. Rozhovor je členěn do tří částí.

První část obsahovala identifikační otázky, kde jsem se zaměřila na současnou životní situaci (přírozené prostředí, dům s pečovatelskou službou, domov pro seniory),

věk, vzdělání, stav a momentální pracovní situaci. Otázky byly uzavřené i otevřené. U uzavřených otázek jsem nabízela soubor možných odpovědí, ze kterých respondent vybral vhodnou odpověď. U otevřených otázek odpovídal respondent volně, bez možnosti výběru předem daných odpovědí (Kozlová, 2002).

Druhá část rozhovoru byla zformulována podle specifického nástroje (verze z roku 2000) Světové zdravotnické organizace. Nástroj se celým jménem nazývá World Health Organization disability assessment schedule II (WHO- DAS II). Slouží k posuzování významu psychomotorických faktorů pro hodnocení funkčního zdraví, pro posuzování vztahů mezi typy postižení, sociálními determinantami a důsledky pro aktivitu a participaci v rámci bio-psycho-sociálního modelu ICF (Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví) (Kalvach, 2008).

Disabilita je chápána jako funkčně významné chronické zdravotní postižení (dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav) omezující aktivity a sociální role (Kalvach, 2008).

Já jsem tento nástroj použila jako prostředek k hodnocení předpokladů pro navazování sociálních kontaktů a naplňování sociálních rolí.

Druhá část rozhovoru obsahuje pět otázek a podle zvolené odpovědi respondenta další čtyři podotázky, které doplňují předchozí odpověď. Senioři odpovídali pomocí škály. Škála je forma otázky, kterou žádáme respondenta, aby řadil zkoumaný problém na určité kontinuum. Kontinuem rozumíme postoje a názory a v tomto případě bylo vyjádřeno pomocí čísel. Bodování bylo vyobrazeno stejně jako ve škole - pětibodovou stupnicí. Číslo jedna vyjadřovalo spokojenost, číslo pět naopak nespokojenost (Kozlová, 2002).

Ve třetí části rozhovoru byly pokládány pouze otevřené otázky, kde jsem respondentům umožnila odpovídat pouze podle vlastního uvážení. Otevřené otázky se týkaly rodinných vztahů, přátelských vztahů, zájmů minulých i současných, míry spokojenosti se sociálním zabezpečením seniorů, kvality využívaných sociálních služeb apod.

Přesné znění okruhů otázek k výzkumnému šetření jsem uvedla v příloze č. 2.

3. METODIKA

3.1 Použitá metodika

K dosažení stanovených cílů diplomové práce jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum umožňuje objasnit, jak se jedinec v daném sociálním prostředí a v aktuální situaci chová, jak ji vnímá, jaké má pro to vysvětlení (Hendl, 2005). Hlavním cílem kvalitativní výzkumu je porozumění a vytvoření náhledu na určitou problematiku. Kvalitativní výzkum může pracovat s malým vzorkem respondentů bez nároku na statistickou reprezentativnost (Disman, 2000).

Informace jsem získávala pomocí standardizovaných (řízených) rozhovorů. Pro řízené rozhovory je charakteristické, že se rozvíjejí na základě pevně daných otázek, které mohou mít i uvedené varianty odpovědí. Formální podobou se mohou podobat dotazníku (Kozlová, 2002). Kladla jsem i otázky otevřené, kde respondenti měli možnost formulovat odpověď vlastními slovy.

Rozhovory probíhaly v časovém intervalu duben 2012- červen 2012. Mými respondenty byli senioři starší 70-ti let, za kterými jsem osobně docházela na předem smluvené místo. Místo rozhovoru bylo voleno tak, aby se dotazovaní cítili co nejpříjemněji. Při rozhovoru jsem byla přítomna pouze já a respondent, aby byly vyloučeny rušivé elementy, které by mohly ovlivnit pravdivost odpovědí seniorů.

Navštěvovala jsem seniory žijící v jejich přirozeném prostředí, v domě s pečovatelskou službou a v domově pro seniory. Délka rozhovorů byla velmi individuální a pohybovala se v rozmezí přibližně 45 - 75 minut. Odpovědi jsem si zaznamenávala písemně a následně jsem je doslovně přepsala do elektronické podoby. Přesné znění rozhovorů jsem uvedla v příloze 9.3.

Záznam rozhovorů probíhal zcela anonymně, jména respondentů neuvádím.

3.2 Charakteristika výběrového souboru

Základní soubor pro kvalitativní výzkum tvořili senioři starší 70-ti let. Dotazovala jsem se deseti seniorů žijících v přirozeném prostředí, deseti seniorů žijících v domě s pečovatelskou službou a deseti seniorů žijících v domově pro seniory. Zaměřila jsem se na seniory žijící ve Středočeském kraji - okres Rakovník. Respondenty jsem si zvolila podle kvótního výběru. Kvótní výběr představuje několik známých vlastností populace (základního souboru) (Kozlová, 2002).

Kvótní znaky:

- 1) senioři ve věku 70 až 85 let,
- 2) senioři žijící ve svém přirozeném prostředí, senioři žijící v domě s pečovatelskou službou minimálně po dobu jednoho roku, senioři žijící v domově pro seniory po dobu minimálně jednoho roku,
- 3) senioři, kteří mají svou rodinu ve vzdálenosti svého bydlení maximálně 60 km,
- 4) senioři, kteří jsou zcela či částečně soběstační, mají přiměřený zdravotní stav.

Pro objektivnost výsledků jsem si rozhovory naplánovala tak, aby termíny osobního setkání nebyly v období státních svátků, narozenin a jiných významných situací. Respondenti v blízkosti těchto událostí odpovídají často neobjektivně, protože nedávná návštěva rodiny a přátel jim dává mylný pocit, že sociální kontakty jsou častější než ve skutečnosti opravdu jsou.

4. VÝSLEDKY

V této kapitole se zaměřuji na analýzu údajů získaných během výzkumu a na jejich interpretaci.

Kapitola je rozdělena do tří částí podle struktury provedeného výzkumu (během výzkumu byly získávány identifikační údaje seniorů, byla hodnocena míra kvality života seniorů pomocí škály WHO DAS II a získané údaje byly doplněny a upřesněny otevřenými otázkami).

4.1 Vyhodnocení identifikačních údajů

Tabulka 1: Pohlaví respondentů

Respondenti	přírozené prostředí	dům s pečovatelskou službou	domov pro seniory
muž	20%	40%	20%
žena	80%	60%	80%

Z tabulky je zřejmé, že stáří je dominantou především žen. Přestože konkrétní procentuální poměr mužů a žen ve všech třech typech prostředí může být ovlivněn výběrem respondentů, ve skutečnosti opravdu ve všech typech prostředí převažují ženy. Tento fakt je nejvíce zjevný v domovech pro seniory.

Tabulka 2: Věk respondentů

Respondenti	přirozené prostředí	dům s pečovatelskou službou	domov pro seniory
nejmladší respondent	70 let	70 let	71 let
nejstarší respondent	85 let	79 let	84 let
průměrný věk	77,4 let	74,0 let	78,7 let

Z tabulky vyplývá, že jsem splnila kvótní znak věkového rozmezí 70- 85 let ve všech typech prostředí. Nejmladší respondenti byli lidé z domu s pečovatelskou službou, nejstarší v domovech pro seniory. Přesto by bylo mylné tvrdit, že čím starší je senior, tím větší míru sociální podpory potřebuje. Zařazení do jednotlivých typů prostředí je dáno spíše zdravotním stavem než věkem.

Tabulka 3: Vzdělání respondentů

Respondenti	přirozené prostředí	Dům s pečovatelskou službou	domov pro seniory
základní vzdělání	10%	20%	30%
vyučen/a	40%	40%	0%
středoškolské vzdělání	30%	20%	70%
vysokoškolské vzdělání	20%	20%	0%

Vzdělání u všech respondentů je velmi podobné, nebyly zjištěny žádné statisticky významné rozdíly. Konkrétní čísla jsou ovlivněna výběrem respondentů. Nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných seniorů lze vysvětlit tím, že v době jejich mládí bylo studium vysoké školy spíše výjimečným jevem. Řada povolání, pro jejichž výkon je dnes vysokoškolské vzdělání nutností, dříve takové vzdělání nevyžadovala (např. povolání učitele, které se u respondentů často objevovalo).

Tabulka 4: Rodinný stav respondentů

Respondenti	přirozené prostředí	dům s pečovatelskou službou	domov pro seniory
nikdy v manželském stavu	20%	10%	0%
v manželském vztahu	50%	0%	20%
v manželství, ale odděleně	0%	0%	0%
rozveden/a	0%	30%	10%
vdovec/vdova	30%	60%	70%
s druhem/družkou	0%	0%	0%

Z tabulky vyplývá několik pozoruhodných faktů. Nejvíce lidí v manželském vztahu je v přirozeném prostředí. V tomto prostředí zřejmě mohou být právě proto, že mají partnera, který jim pomáhá a díky němu nepotřebují být v domech s pečovatelskou službou nebo domovech pro seniory.

Naopak v domech s pečovatelskou službou a domovech pro seniory může být vysoký podíl vdovců právě proto, že jim chybí partner, který by o ně pečoval.

Tabulka 5: Pracovní situace respondentů

Respondenti	přirozené prostředí	dům s pečovatelskou službou	domov pro seniory
důchodce	100%	100%	100%
pobírající příspěvek na péči	20%	20%	100%
pobírající jiné sociální dávky	0%	0%	0%

Maximální možné zastoupení důchodců ve všech třech prostředích je dané věkem respondentů (70 - 85 let).

Zarážející je malý počet respondentů pobírajících příspěvek na péči, kteří žijí v přirozeném prostředí a domě s pečovatelskou službou. V přirozeném prostředí byly

mezi respondenty pouze dvě osoby pobírající příspěvek na péči. Jednalo se o manželský pár, který je schopen být v přirozeném prostředí jen díky své rodině, která za nimi každý den dochází a pomáhá jim i s nezákladnějšími činnostmi.

Naopak v domovech pro seniory byli všichni respondenti s uznaným příspěvkem na péči. To lze vysvětlit tím, že výše příspěvku na péči bývá nezbytným příjmem pro uhrazení finančních nákladů na pobyt v domově pro seniory.

4.2 Vyhodnocení kvality života (včetně sociálních vztahů) seniorů pomocí škály WHO DAS II

V této části výzkumu odpovídali respondenti na pět otázek, u kterých hodnotily míru obtíží, které měli v posledních třiceti dnech. V otázkách byly zahrnuty různé domény podle toho, jaké faktory nejvíce ovlivňují sociální kontakty a sociální vztahy. Respondenti odpovídali pomocí škály, kde své potíže hodnotili jako ve škole:

1	2	3	4	5
žádné	mírné	střední	těžké	Extrémní/ nelze provést

Číselné údaje v tabulce představují průměry hodnot uvedených jednotlivými respondenty.

Pokud respondenti hodnotili míru obtíží vyšší hodnotou než číslem 1, byla míra obtíží dále specifikována otázkou „Jak silně Vám tyto obtíže vadí v životě?“. Tato otázka je velmi důležitá. Její pomocí totiž zjistíme, jak senioři subjektivně vnímají své obtíže, jak je prožívají a do jaké míry se jimi cítí omezováni. Tento údaj je nejvíce odpovídá o kvalitě života seniorů, o míře jejich osobní spokojenosti.

I na tuto otázku respondenti odpovídali pomocí škály, kde hodnotili míru ovlivňování kvality života konkrétními obtížemi:

1	2	3	4	5
vůbec	mírně	středně	těžce	Extrémně/ nelze provést

Tabulka 6: Doména porozumění a komunikace

	Respondenti	přírozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	2,3	1,6	1,9
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1,9	2,0	2,6
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	2,1	1,9	2,2
D1.4	Naučit se něco nového, např. jak se dostat na novou adresu	2,7	2,2	3,1
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1,9	1,2	2,0
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1,8	1,4	1,7
Průměrná hodnota (D1.1 – D1.6)		2,1	1,7	2,3

Jak Vám tyto potíže vadí v životě?	2,1	2,8	2,4
------------------------------------	-----	-----	-----

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Nejmenší problémy s porozuměním a komunikací mají lidé žijící v domě s pečovatelskou službou, přesto jim komunikační obtíže v životě nejvíce vadí.

Na druhé straně problémy s porozuměním a komunikací nejméně vadí seniorům v přírodním prostředí, i když míru svých obtíží sami nehodnotí jako nejnižší.

Největší problémy s porozuměním a komunikací mají lidé z domova pro seniory. Míru potíží s porozuměním a komunikací obyvatel domova pro seniory může výrazně ovlivňovat jejich aktuální zdravotní stav (poruchy zraku, sluchu a komunikačních dovedností).

Tabulka 7: Doména mobilita

	Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
D2.1	Vydržet stát delší dobu, např. 30 minut	3,3	2,4	3,1
D2.2	Vstát ze sedu	2,4	2,0	2,8
D2.3	Pohybovat se po bytě	1,7	1,6	2,3
D2.4	Vyjít ven z domu	2,0	1,7	3,0
D2.5	Ujít delší vzdálenost, např. 1 km	2,8	3,2	4,1
	Průměrná hodnota (D2.1 – D2. 5)	2,4	2,2	3,1

Jak Vám tyto potíže vadí v životě?	2,4	3,0	2,8
------------------------------------	-----	-----	-----

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Nejmenší problémy s mobilitou mají osoby ubytované v domě s pečovatelskou službou, ale subjektivně se těmito obtížemi cítí nejvíce omezováni.

Očekávaným výsledkem je, že největší problémy s mobilitou se vyskytují mezi obyvateli domovů pro seniory. Snížená mobilita totiž může být jedním z faktorů, proč byli umístěni právě do zařízení sociálních služeb tohoto typu.

Nejméně vadí snížená mobilita seniorům žijícím v přirozeném prostředí, přestože jejich obtíže nejsou zanedbatelné. Důvodem, proč se necítí omezováni, může být kvalitní péče blízkých osob, které plně zastupují pečovatelskou službu.

Tabulka 8: Doména sebeobsluha

	Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
D3.1	Umýt si celé tělo	2,0	1,6	3,0
D3.2	Obléci se	1,6	1,5	2,7
D3.3	Jíst	1,5	1,3	1,4
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1,8	2,1	2,6
	Průměrná hodnota (D3.1 – D3.4)	1,7	1,6	2,4

Jak Vám tyto potíže vadí v životě?	3,0	3,2	2,6
------------------------------------	-----	-----	-----

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Nejmenší problémy se sebeobsluhou mají lidé žijící v domě s pečovatelskou službou, ale opět jim tyto obtíže nejvíce vadí v každodenním životě. Stejně tomu bylo také u hodnocení problémů s porozuměním a komunikací i obtíží s mobilitou.

Hodnocení obtíží se sebeobsluhou je velmi podobné u seniorů žijících v přirozeném prostředí.

Problémy se zvládnutím sebeobsluhy jsou jedním z důvodů k zařazení do domova pro seniory, tudíž je logické, že největší problémy se sebeobsluhou uvádějí obyvatelé právě tohoto zařízení. Zároveň právě proto, že žijí v domovech pro seniory, kde se jim dostává odborné péče, se necítí obtížemi se sebeobsluhou tolik omezováni.

Tabulka 9: Doména vztahy s lidmi

	Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	2,3	2,3	2,0
D4.2	Udržet přátelský vztah	2,5	1,9	1,6
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1,9	2,2	1,9
D4.4	Získat nové přátele	3,6	2,8	2,7
D4.5	Sexuální aktivity	4,6	4,8	5,0
	Průměrná hodnota (D4.1 – D4.5)	3,0	2,8	2,6

Jak Vám tyto potíže vadí v životě?	2,5	2,6	2,1
------------------------------------	-----	-----	-----

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Doména D4 „vztahy s lidmi“ se zaměřuje především na schopnost jednat s lidmi, navazovat a udržovat přátelské vztahy a sexuální aktivity u seniorů.

Průměrné hodnoty u této domény jsou velmi vysoké. Neznamena to však, že respondenti nemají kvalitní vztahy s lidmi. Součástí této sady otázek je totiž i dotaz na sexuální aktivity. Většina seniorů popírá jakékoli sexuální aktivity, ale příčinou těchto odpovědí může být stud nebo neochota se k této otázce vyjadřovat.

Nejméně obtíží mají lidé žijící v domově pro seniory. Tento výsledek není nijak překvapující, neboť v tomto zařízení mají lidé neustalý kontakt s jinými osobami. Za tuto možnost neustálých sociálních kontaktů však mohou zaplatit ztrátou soukromí.

Největší problémy ve vztazích s lidmi mají lidé z přirozeného prostředí. Také tento výsledek se dal předpokládat, protože lidé takto žijící mohou sociální kontakty obtížněji vyhledávat. Velký vliv na možnost navazování a udržení sociálních kontaktů mají nejen sociální dovednosti seniora, ale také jeho zdravotní stav, dostupnost kontaktů a ochota širší rodiny pomoci při začleňování do společnosti nejen svých vrstevníků.

Tabulka 10: Doména vztahy s lidmi

	Respondenti	přírozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit stejným způsobem jako ostatní?	2,1	2,3	2,1
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	2,5	2,2	2,4
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1,7	1,9	2,1
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	2,2	2,4	2,8
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	2,3	1,9	2,9
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní, rodinné)?	2,3	2,3	2,7
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	2,4	2,3	2,1
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	2,2	2,5	2,4
	Průměrná hodnota (D5.1 – D5.8)	2,2	2,2	2,4

Jak Vám tyto potíže vadí v životě?	2,5	2,6	2,1
------------------------------------	-----	-----	-----

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Doména D5 „vztahy s lidmi“ se ve srovnání s doménou D4 zaměřuje spíše na to, jak sociální vztahy ovlivňuje zdravotní stav a finanční situace respondentů.

Z tohoto pohledu je logické, že největší problémy mají lidé žijící v domovech pro seniory, protože jejich zdravotní stav je často špatný a to má za následek i velké

finanční náklady. Zároveň ale potíže ve vztazích s lidmi obyvatelům domova pro seniory nejméně vadí. Jejich problémy totiž lze v domovech pro seniory vykompenzovat různými pomůckami či organizačními opatřeními – v domovech pro seniory jsou vždy k dispozici invalidní vozíky či berle a je možné zajistit doprovod pracovníků zařízení.

Nejmenší potíže ve vztazích s lidmi mají jak lidé žijící v přirozeném prostředí, tak lidé žijící v domě s pečovatelskou službou. Z výsledků je zřejmé, že konkrétní potíže nejvíce vadí lidem ubytovaným v domě s pečovatelskou službou.

4.3.1 Vyhodnocení otevřených otázek

Ve třetí části rozhovoru respondenti odpovídali na jedenáct otevřených otázek. Dotazovaní mohli odpovídat vlastními slovy, nebyli omezeni výběrem odpovědí.

Odpovědi na některé otázky jsem pro větší přehlednost shrnula do tabulky. Z tabulky je dobře vidět, kolik respondentů odpovídalo a jaké byly jejich odpovědi.

1) Kolik máte dětí, vnoučat?

Zde se odpovědi velice lišily. Nejčastěji mají senioři dvě děti a od toho se odvíjí i počet vnoučat. Objevily se ale i velmi početné rodiny. Pouze dva respondenti neměli žádnou rodinu. Jednalo se o dvě ženy. Jedna žije v domově pro seniory, druhá v domě s pečovatelskou službou.

2) Jak často se s dětmi/ vnoučaty setkáváte - denně, týdně, měsíčně?

Tabulka 11: Četnost kontaktů s rodinou

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Denně	70%	40%	30%
Týdně	10%	10%	30%
Měsíčně	20%	0%	40%
1- 2krát za rok	0%	30%	0%
Vůbec	0%	20%	0%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Nejčastější kontakt s rodinou mají respondenti žijící v přirozeném prostředí, pouze dvacet procent osob se s rodinou setkává jen jednou za měsíc.

V domě s pečovatelskou službou je čtyřicet procent respondentů, kteří se s rodinou schází denně. Jsou zde ale i lidé, kteří mají s rodinou málo kontaktů. Třicet procent respondentů se s rodinou vidá pouze při slavnostních příležitostech (Vánoce, narozeniny). Dvacet procent osob se s rodinou nevidá vůbec.

Respondenti oslovení v domově pro seniory se s rodinou stýkají často. Všechny respondenty rodina navštěvuje minimálně jednou za měsíc.

3) Jste spokojený s kvalitou vztahů v rodině? Co byste rád(a) změnil(a), co naopak oceňujete?

Tabulka 12: Spokojenost s kvalitou rodinných vztahů

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Spokojen/a	60%	50%	60%
Částečně spokojen/a	10%	10%	20%
Nespokojen/a	30%	40%	20%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Nejvíce spokojení s kvalitou rodinných vztahů jsou respondenti žijící v přirozeném prostředí a respondenti žijící v domově pro seniory. Nejméně spokojení jsou lidé žijící v domě s pečovatelskou službou. Z minulé tabulky vyplývá, že právě tyto seniory rodina navštěvuje nejméně, takže oba výsledky jsou v korelaci.

Výsledky týkající se četnosti kontaktů s rodinou velmi ovlivňuje skutečnost, že jsem si před výzkumem stanovila kvótní znak, že alespoň část rodiny je respondentovi v dosahu maximálně 60 km. Pokud se v rozhovorech objevilo, že někteří příbuzní žijí daleko od bydliště respondenta, pak s těmito lidmi se senioři vídají výjimečně (jedenkrát za rok nebo vůbec). Je zřejmé, že vzdálenost bydliště seniora a zbytku jeho rodiny velmi významně ovlivňuje četnost vzájemných kontaktů.

Nejvíce lidé oceňují snahu rodiny pomoci. Citlivě vnímají, zda rodinní příslušníci pomoc svým příbuzným neberou jako povinnost. Pokud tento pocit mají, rádi by situaci změnili.

4) Máte ve svém okolí přátelé ani jiné blízké osoby, se kterými rád(a) trávíte svůj volný čas?

Tabulka 13: Přátelské a blízké vztahy

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Mám přátelé, blízké osoby	90%	80%	80%
Nemám přátele, blízké osoby	10%	0%	20%
Nemám, ale je to má volba	0%	20%	0%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Množství přátelských a blízkých vztahů jsou ve všech třech prostředích obdobné. Vyskytují se ale velké rozdíly v tom, zda se jedná o přátelství z mládí nebo o nové kontakty.

V přirozeném prostředí se lidé stýkají především s přáteli, s kterými mají pevný a dlouhodobý vztah.

V domě s pečovatelskou službou mají senioři také přátele z dob dřívějších, ale převládají přátelství vytvořená až v zařízení.

V domově pro seniory měli respondenti převážně přátelské vztahy s lidmi, kteří jsou ubytovaní v stejném zařízení. Pouze v jednom rozhovoru se objevilo, že za respondentkou dochází přítelkyně, s kterou se přátelí již mnoho let a se kterou má vytvořené velmi pevné přátelství.

5) Jak často se vidáte s přáteli, známými?

Tabulka 14: Četnost přátelských a blízkých vztahů

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Denně	0%	70%	80%
Týdně	40%	0%	0%
Měsíčně	30%	0%	0%
1- 2 krát za rok	20%	10%	0%
Vůbec	10%	20%	20%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Z této tabulky vyplývá, že nejčastěji se se svými přáteli vidají lidé ubytovaní v domě s pečovatelskou službou a v domově pro seniory. Tento výsledek je dán tím, že v těchto zařízeních sociálních služeb se lidé neustále scházejí v jídelně, ve společenské místnosti nebo při akcích pořádaných přímo v místě bydliště.

Nejméně se s přáteli a blízkými scházejí lidé z přirozeného prostředí. Zde naopak četnost kontaktů může výrazně ovlivnit zdravotní stav dotazovaných i jejich přátel, finanční možnosti a často i ochota rodiny svého příbuzného doprovodit.

Se zjištěnou četností sociálních kontaktů úzce souvisí i míra spokojenosti s četností kontaktů. Mohou se ale vyskytnout i takoví jedinci, kteří se s nikým nestýkají z vlastního rozhodnutí. Ti mohou být spokojeni se svou samotou.

6) Jste s četností kontaktů ve svém okolí spokojený(á)?

Tabulka 15: Spokojenost s četností přátelských a blízkých vztahů

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Spokojen/a	50%	90%	70%
Částečně spokojen/a	10%	0%	10%
Nespokojen/a	40%	10%	20%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Nejméně spokojení s četností kontaktů jsou logicky lidé z přirozeného prostředí, jelikož se se svými přáteli a blízkými scházejí velmi málo. Mají sice dlouhodobá a pevná přátelství, které jsou velmi důležitá pro spokojenost v životě, ale cítí se osamocně.

Na druhé straně respondenti ubytovaní v domě s pečovatelskou službou a domově pro seniory nemají tak pevné vztahy s přáteli z domova, ale vidají se každý den s ostatními obyvateli zařízení. Díky tomu se necítí tolik sami.

7) Jaké koníčky a zájmy jste měl do odchodu do důchodu? Které z nich Vám zůstaly? Jaké nové koníčky v důchodu pěstujete? Navštěvoval jste univerzitu třetího věku? Víte o této možnosti?

Tabulka 16: Zájmy a koníčky respondentů

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Mám stejné zájmy jako dříve	80%	30%	30%
Mám jiné nebo nové zájmy než dříve	40%	80%	40%
Nemám žádné zájmy	0%	0%	30%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Respondenti žijící v přirozeném prostředí si podle výzkumu udrželi především zájmy z doby před odchodem do důchodu. Dvacet procent respondentů má v současnosti nové koníčky, protože ty staré už nemohou vykonávat z důvodu zhoršeného zdravotního stavu. Dvacet procent dotazovaných si zachovalo staré zájmy, ale objevilo i zájmy nové. Žádný z dotazovaných neodpověděl, že by ho nic nezajímalo.

Lidé žijící v domě s pečovatelskou službou mají převážně nové koníčky. Pouze dvacet procent respondentů si zachovalo staré zájmy, které měli již před odchodem do důchodu. Deset procent respondentů se nadále věnuje dřívějším koníčkům, ale má i nové zájmy. Nikdo z dotazovaných neodpověděl, že by neměl žádné koníčky a zájmy.

Pouze v domově pro seniory se téměř u jedné třetiny respondentů objevilo, že nemají žádné zájmy. Třicet procent respondentů zůstalo u dřívějších zájmů. Vždy se jednalo o četbu knih a luštění křížovek. Nové zájmy si vytvořilo čtyřicet procent dotazovaných.

Mezi nejčastěji uváděné koníčky a zájmy patří zahrádkářství, četba knih, cestování, pletení/vyšívání, sledování televize, poslech hudby a křížovky. Mezi zájmy seniorů se dále objevují schůzky s přáteli, sport, modelářství, hlídání vnoučat,

včelařství, péče o partnera, vaření, návštěvy divadel a muzeí, šití, turistika, internet a péče o domácí zvířata.

Zájmy u osob žijících v přirozeném prostředí a u lidí žijících v domě s pečovatelskou službou byly velmi podobné. Lidé z domova pro seniory uváděli za koníčky pouze četbu knih, luštění křížovek a pletení.

Tabulka 17: Informovanost o univerzitě třetího věku

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Znám univerzitu třetího věku a navštěvoval/a jsem ji	10%	10%	0%
Znám univerzitu třetího věku, ale nenavštěvoval/a jsem ji	10%	40%	20%
Neznám univerzitu třetího věku	80%	50%	80%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

U seniorů je informovanost o univerzitě třetího věku poměrně nízká. Pouze dva z dotazovaných lidí univerzitu třetího věku navštěvovali, jen jeden respondent o tom uvažuje. Je zajímavé, že všichni senioři, kteří projevíli zájem o univerzitu třetího věku, mají vysokoškolské vzdělání.

Nejméně jsou informovaní senioři žijící v přirozeném prostředí a domovech pro seniory. Nejvíce informovaní jsou respondenti z domu s pečovatelskou službou.

Pokud senioři univerzitu třetího věku znali, informace o ní měli z novin, z televize nebo od svých vnoučat, která vysokou školu studují.

Neznalost univerzity třetího věku ovlivnilo místo výzkumu. Rozhovory jsem prováděla ve městě a vesnicích v okrese Rakovník. Kdyby byla univerzita třetího věku v místě bydliště, informovanost by byla pravděpodobně vyšší.

8) Kde získáváte informace o akcích pro seniory? Jste členem některé ze seniorských organizací?

Tabulka 18: Získávání informací od akcí pro seniory

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Od jiných osob	10%	40%	50%
Z novin (popř. z nástěnky v zařízeních)	30%	10%	20%
Nevyhledávám informace	60%	50%	30%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Velké množství respondentů informace o akcích pro seniory nevyhledává. Pokud se respondenti rádi účastní společenských akcí pro seniory, informace získávají z novin, od svých přátel, známých nebo pečujících osob a v zařízeních sociálních služeb z nástěnky, kde jsou jednotlivé akce vypsány.

Tabulka 19: Členství v seniorské organizaci

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Jsem členem	20%	10%	0%
Nejsem členem	80%	90%	100%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Ukázalo se, že mnoho respondentů vůbec neví o existenci různých organizací pro seniory. Ve všech třech prostředích je situace obdobná. Pouze třicet procent respondentů je členem nějakého seniorského klubu. V domově pro seniory není nikdo členem seniorské organizace. Je tomu tak proto, že obyvatelé domovů pro seniory většinou mimo domov nikam nechodí.

V domě s pečovatelskou službou a domově pro seniory se často pořádají různé akce pro jejich obyvatele a ukázalo se, že s tím jsou respondenti velmi spokojení a nic jiného už nevyhledávají. Tento výsledek ale může být ovlivněn tím, že v místě výzkumu je minimální množství seniorských klubů, kam by mohli dotazovaní chodit.

9) Myslíte si, že je péče o soby v seniorském věku dostatečná (sociální služby, sociální péče, sociální zabezpečení)? Jaké sociální služby využíváte? Co byste změnil(a), co naopak oceňujete?

Tabulka 20: Dostatečnost péče o seniory

Respondenti	přirozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Ano, je dostatečná	0%	80%	100%
Ne, není dostatečná	50%	10%	0%
Nemám vlastní názor	50%	10%	0%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

V této otázce se ukázaly zajímavé výsledky. Lidé, kteří jsou ubytovaní v zařízení sociálních služeb, jsou se službami a celkovým systémem spokojení. V domově pro seniory jsou dokonce spokojení všichni.

Nejméně spokojení jsou lidé žijící v přirozeném prostředí, ale ve většině rozhovorech se ukázalo, že tyto lidé ani žádné služby nevyužívají. Nespokojení byli především s malými důchody a s tím, že jim pomáhá více rodina než stát. Respondenti v této kategorii neměli na danou otázku často vlastní názor, který byl zapříčiněn tím, že se sociálními službami nemají žádné zkušenosti.

Nespokojení respondenti by si přáli vyšší důchody a aby nebyla tak často nutná pomoc rodiny.

Nejvíce respondenti oceňují služby poskytované charitou, jako je dovoz obědů, úklid a zajištění nákupů.

10) Myslíte, že kvalita sociální péče a sociálního zabezpečení ovlivňuje mezigenerační vztahy?

Tabulka 21: Ovlivňování mezigeneračních vztahů

Respondenti	přírozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Ano, ovlivňuje	80%	70%	50%
Ne, neovlivňuje	20%	30%	20%
Nemám vlastní názor	0%	0%	30%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Převážně respondenti odpovídali, že kvalita sociální péče a sociálního zabezpečení ovlivňuje mezigenerační vztahy. Nejvíce si to myslí lidé žijící v přírozeném prostředí a lidé žijící v domě s pečovatelskou službou.

Objevilo se několik názorů, že mezigenerační vztahy ovlivňuje spíše dnešní doba a nebo samotní lidé.

Třicet procent seniorů v domově pro seniory na tuto otázku nemělo žádný názor.

11) Jak se podle Vás změnila a mění vztahy v rodině oproti Vašemu dětství?

Tabulka 22: Změny vztahů v rodině

Respondenti	přírozené prostředí	DPS *	domov pro seniory
Vztahy se změnila k horšímu	80%	80%	70%
Vztahy se změnila k lepšímu	10%	10%	10%
Vztahy se nezměnila	10%	10%	20%

*DPS – dům s pečovatelskou službou

Většina respondentů si myslí, že se vztahy oproti jejich dětství změnilo. A to především k horšímu. Nejčastěji se objevovala odpověď, že v dnešní době není rodina tolik soudržná, že již není zvykem bydlet společně v jedné domácnosti. Z toho vyplývá, že si rodina není tolik blízká. Dříve se staří lidé považovali za symbol moudrosti, předávali mladším lidem své zkušenosti a navzájem se všichni respektovali. Dnešní senioři už se tak necítí. Myslí si, že jsou lidé v dnešní době více sobečtí.

Objevil se ale i názor, že vztahy se změnilo k lepšímu, že jsou dnešní mladí lidé více svobodní, mohou cestovat a poznávat neustále něco nového. To v době dnešní seniorské populace nebylo zvykem. Ženy se velmi mladé vdávaly, brzy zakládaly vlastní rodinu a často nechodily do zaměstnání. V současnosti je žen v domácnosti mnohem méně a to respondenti v dnešní době pokládají za zlepšení.

Nemalá část respondentů si myslí, že se vztahy oproti minulosti nezměnilo. Měli na mysli rodinné tradice a zvyky, které v jejich rodině zůstávají z generace na generaci. Každá rodina má své tradice a ty by si měly zachovávat, protože právě jimi se stává rodina jedinečnou.

5. DISKUZE

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit nejen četnost, ale i kvalitu sociálních vztahů seniorů starších 70-ti let v závislosti na prostředí, ve kterém žijí. Zaměřila jsem se na seniory žijící v přirozeném prostředí (ve vlastní domácnosti), v domech s pečovatelskou službou a domovech pro seniory.

Pomocí škály WHO DAS II jsem nejprve zjišťovala jaké mají senioři nad 70 let předpoklady pro navazování sociálních kontaktů a vztahů. Dále jsem pomocí rozhovorů se seniory zjišťovala, jaká je četnost a kvalita sociálních vztahů v jejich společenském prostředí, do jaké míry je aktuální sociální vztahy uspokojují, co by rádi změnili a co naopak oceňují. Zajímala jsem se také o vývoj sociálních vztahů v průběhu jejich života.

Výsledky získané v jednotlivých typech prostředí jsem vzájemně porovnávala a tak jsem získala potřebné údaje pro vyhodnocení nejen četnosti, ale i kvality sociálních kontaktů seniorů žijících v přirozeném prostředí, domech s pečovatelskou službou a domovech pro seniory.

Vlastním výzkumem jsem k několika závěrům, které většinou potvrzují fakta, která jsem uvedla v kapitole „Současný stav“.

Podívejme se nyní na jednotlivé závěry vyplývající z mého výzkumu.

Potvrdil se například fakt, že stáří je doménou především žen. Ve všech třech typech prostředí silně převažovaly ženy. Zvláště mezi nejstaršími obyvateli domovů pro seniory bylo velmi málo mužů. Je to dáno tím, že ženy se dožívají vyššího věku než muži (Kalvach a kol., 2011).

Nejvíce lidí v manželském vztahu je v přirozeném prostředí. V tomto prostředí zřejmě mohou být právě proto, že mají partnera, který jim pomáhá a díky němu nepotřebují být v domech s pečovatelskou službou nebo domovech pro seniory.

Naopak v domech s pečovatelskou službou a domovech pro seniory může být vysoký podíl ovdovělých seniorů právě proto, že jim chybí partner, který by o ně pečoval.

To potvrzuje údaje z odborné literatury, že rodina je pro seniory nejvýznamnější sociální skupinou (Vágnerová, 2007). Ve funkční rodině se senior cítí nejlépe, nachází tam osoby, na které je zvyklý, které má rád a které ho akceptují a starají se o něj. Ztráta životního partnera může pocit bezpečí vyplývající ze života ve vlastní rodině výrazně ohrozit, pokud funkci manžela nebo manželky alespoň částečně nenahradí děti.

Několik generací si může navzájem pomáhat. Prarodiče umožňují nástup do zaměstnání matce svých vnoučat a pomáhají s vedením domácnosti, děti naopak mohou prarodičům pomáhat s činnostmi, které již nezvládají, postarat se o ně v nemoci, díky čemuž nemusí být umístěni do domů s pečovatelskou službou nebo domovů pro seniory – to vše se potvrdilo i během mých rozhovorů s respondenty. Při studiu odborné literatury týkající se mezigeneračních vztahů mě zaujalo, jak vzájemně užitečné může být soužití více generací. Některé studie dokonce poukazují na význam dobrého rodinného zázemí, především neformálních kontaktů, komunikace a psychické podpory ze strany vlastních rodičů, zvláště matky, pro fertilitu dcery. Hovoří se o reprodukční roli babičky, vesměs matčiny matky (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012).

Je vidět, že prarodiče již nejsou zdaleka vnímáni jen jako příjemci péče a pomoci, ale jejich vlivu na kvalitu života rodiny je věnována náležitá pozornost.

Také podle De Jong Gierveld výsledky výzkumu ukázaly, že vzájemná podpora v rámci rodiny nebo přítomnost alespoň jednoho důvěrného přítele, se kterým je možné sdílet soukromé názory a pocity, jsou nejvýznamnější vztahy, omezující pocity osamělosti u samostatně žijících seniorů. Jedním z pozitivních přínosů těchto vztahů je, že mohou oddálit potřebu pomoci a péče ze strany společnosti a přechod z nezávislého života do závislosti na jiné osobě (De Jong Gierveld, 2011).

Výsledky výzkumu dále potvrdily, že populace v seniorském věku je výrazně heterogenní (Kalvach a kol., 2011). Přestože základní soubor pro kvalitativní výzkum tvořili senioři ve věku 70 – 85 let (tedy soubor poměrně omezený, protože jako seniory označujeme osoby ve věku od 60 - 110 let), i v tomto redukovaném souboru se projevila výrazná heterogenita seniorů – osoby, mezi nimiž jsem prováděla výzkum, se lišily nejen věkem, ale osobnostními charakteristikami, zdravotním stavem, životním stylem,

rodinným zázemím, vzděláním, zájmy, jejich sociální kontakty se lišily četností i kvalitou. Senioři byli odlišní také z hlediska zdatnosti, funkčního stavu a zaměření podpory (Kalvach a kol., 2011).

Existence heterogenity seniorů (potvrzená i mým výzkumem) je v přímém rozporu s tím, jak současná společnost vnímá staré občany. Současná společnost bohužel dosud inklinuje k představě homogenní seniorské populace, šedé vlny. Jde vlastně o projev diskriminační stereotypizace starých lidí, který je v příkrém rozporu s tím, jak si staří lidé přejí být vnímáni. Senioři chtějí být akceptováni jako jedinečné bytosti, u kterých oceňujeme jejich schopnosti a nadále je zahrnujeme jako platné členy do svého života. Neexistuje totiž žádný „typický senior“, stejně jako neexistuje „typický Čech“, „typický muž“ nebo „typická žena“ (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012).

Ve výzkumu jsem vycházela z předpokladu, že zdravotní stav a jím daná schopnost sebeobsluhy, mobilita, schopnost komunikovat s okolím a sociální dovednosti výrazně ovlivňují nejen četnost, ale i kvalitu sociálních vztahů.

Ukázalo se, že senioři žijící v domech s pečovatelskou službou mají ve srovnání se seniory z přirozeného prostředí a domovů pro seniory nejmenší problémy s porozuměním a komunikací, mobilitou i sebeobsluhou. Vysvětlují si to tím, že seniorům se v domech s pečovatelskou péčí dostává takové péče, která jim kvalitně kompenzuje jejich vlastní obtíže s komunikací, mobilitou a sebeobsluhou (díky vybavení kompenzačními pomůckami a odborné práci pečovatелů). Rodina sice může pečovat o staršího člena rodiny s velkým nasazením, ale je limitována vlastními možnostmi časovými, finančními i odbornými.

Zajímavým faktem je, že senioři z domů s pečovatelskou službou v rozporu se zjištěnou mírou obtíží s komunikací, sebeobsluhou i mobilitou zároveň uvádějí, že jim zmiňované obtíže nejvíce vadí v životě (opět ve srovnání se seniory žijícími v přirozeném prostředí a domovech pro seniory). Domnívám se, že takto citlivě své problémy vnímají proto, že byly příčinou umístění v domech s pečovatelskou službou a vyčlenění z rodinného prostředí, se kterým se dosud nesmířili. Opírám se při tomto tvrzení o fakta z odborné literatury, podle kterých je přestěhování v pokročilém věku výrazným stresem i v případě, že jde o chtěné stěhování do lepších

a zajištěnějších podmínek, natož jde-li o stěhování vynucené okolnostmi. Problematické je dokonce i stěhování z vlastní domácnosti k dětem. Každé takové stěhování je totiž příležitostí k bilancování vlastního života a zároveň dochází k narušení pohodlných stereotypů. Může dojít i k omezení možností rozhodovat o svém životě a ztrátě soukromí. Citliví lidé mohou na přestěhování reagovat až psychosomatickými projevy (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012).

Není potom nijak překvapující, že se senioři cítí výrazně omezováni problémy, které považují za důvod k přestěhování do domů s pečovatelskou službou.

K velmi zajímavým závěrům jsem došla při vyhodnocování kvality sexuálního života seniorů ve všech typech prostředí. Zjištěné hodnoty (4,6 v přirozeném prostředí, 4,8 v domech s pečovatelskou službou a 5,0 v domovech pro seniory, při čemž číselná hodnota 4 odpovídá označení „těžké problémy“ a číselná hodnota 5 vyjadřuje „extrémní problémy/nelze provést“) podle mého názoru mnohem více ukazují na problém tabuizace sexuálního života u seniorů než na téměř úplnou absenci sexuálních aktivit v této věkové skupině. Domnívám se, že senioři hlavně nechtěli o svém sexuálním životě mluvit, možná se i styděli za to, že ještě žijí sexuálním životem. A právě tento přístup k otázce sexu ze strany seniorů považuji za důsledek tabuizace tohoto aspektu života. Potvrzuje se tak, že společnost stále přijímá s rozpaky projevy aktivního zájmu o uspokojování sexuálních potřeb starších mužů i žen. Lidé ve vyšším věku jsou většinou společností mylně považováni za slabé, bezmocné a impotentní (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012).

Další příčinou zjištěných vážných problémů se sexuálními aktivitami u seniorů může být, že dotazovaní považovali za sexuální aktivitu jen samotný pohlavní akt, a neuvědomovali si, že jako sexuální aktivity lze označit i důvěrné dotyky a jiné projevy náklonnosti. Ostatně stejného omylu se dopouští celá společnost při pohledu na sexualitu – možná nejen seniorů.

Nejméně obtíží při jednání s lidmi, navazováním a udržováním přátelských vztahů mají lidé žijící v domově pro seniory. Naopak největší problémy ve vztazích s lidmi mají lidé z přirozeného prostředí.

Zjištěná fakta lze podle mého názoru vysvětlit tím, že lidé v domovech pro seniory mají neustalý kontakt s jinými osobami. Senioři z přirozeného prostředí naopak mohou být při navazování a rozvíjení sociálních kontaktů výrazně omezovali zdravotním stavem, sníženou mobilitou a nedostatečnou pomocí širší rodiny při začleňování do společnosti. Je problémem navštěvovat blízké a přátele, když je člověk omezoval bolestí či slabostí, nedostatkem kompenzačních pomůcek, není dostatečně pohyblivý, aby mohl překonat určitou vzdálenost a rodina nechce nebo nemůže pomoci.

Tyto zjištěné údaje jsou opět v souladu s odbornou literaturou. De Jong Gierveld uvádí, že spolu s podporou zapojení seniorů do rodinného kruhu, se ukázalo jako nejdůležitější pro samostatně žijící osoby udržování kontaktů a možnost sdílení osobních pocitů a názorů s důvěrnými přáteli i mimo rodinu (De Jong Gierveld, 2011).

Právě tyto přátele mohou senioři nacházet nejen v domovech pro seniory, ale i v domech s pečovatelskou službou. V domech s pečovatelskou službou však mohou introvertní nebo nemocní senioři snáze zůstat uzavření ve svém bytě a nevyhledávat sociální kontakty. V domovech pro seniory jsou naopak mnohem více motivováni k zapojování do společných aktivit a navazování sociálních kontaktů.

Obyvatelům domovů pro seniory nejvíce komplikují sociální vztahy zdravotní problémy a omezené finanční prostředky. Je to dáno tím, že do domova pro seniory byli umístěni právě kvůli svým zdravotním obtížím. Narušení zdraví je příčinou finančních výdajů na léky a péči. Zároveň ale potíže ve vztazích s lidmi obyvatelům domova pro seniory nejméně vadí. Jejich problémy totiž lze v domovech pro seniory vykompenzovat.

Nejmenší potíže ve vztazích s lidmi dané zdravotním stavem a finančními podmínkami mají jak lidé žijící v přirozeném prostředí, tak lidé žijící v domě s pečovatelskou službou.

Seniorům v domě s pečovatelskou službou tyto potíže nejvíce vadí. I zde může být vysvětlením to, že se dosud nesmířili s přestěhováním z rodinného prostředí.

Z odpovědí na otevřené otázky vyplývá, že nejčtenější kontakty s vlastní rodinou mají senioři z přirozeného prostředí, ale ani v domech s pečovatelskou službou

a v domovech pro seniory rodina na své babičky a dědečky nezapomíná. Senioři, které nikdo z rodiny nenavštěvuje, se objevili jen v domech s pečovatelskou službou. Z těchto zjištěných faktů pak logicky vyplývá, že nejspokojenější s četností kontaktů v rámci širší rodiny jsou senioři z přirozeného prostředí a obyvatelé domů s pečovatelskou službou jsou naopak s četností rodinných návštěv spokojeni nejméně.

Výrazným faktorem, který ovlivňuje četnost kontaktů s rodinou je vzdálenost bydliště respondenta a jeho rodiny.

Senioři ze všech typů prostředí mají dostatek přátel, ale odlišná je charakteristika přátelských vztahů. Zatímco senioři v přirozeném prostředí udržují většinou dlouhodobá přátelství, respondenti z domu s pečovatelskou službou a domova pro seniory si většinou nacházejí přátele mezi ostatními obyvateli stejného zařízení. Tento fakt lze podle mého názoru vysvětlit tím, že právě tito senioři mívají omezenou mobilitu v důsledku zhoršeného zdravotního stavu (a proto byli umístěni do domů s pečovatelskou službou a domovů pro seniory) a z toho vyplývá, že je pro ně snazší najít přátele právě v místě svého bydliště.

Nejčastěji se se svými přáteli vídají senioři žijící v domě s pečovatelskou službou a v domově pro seniory, nejméně se s přáteli a blízkými scházejí staří lidé z přirozeného prostředí. K obdobným výsledkům jsem došla i při vyhodnocování otázek podle škály WHO DAS II. I zde se ukázalo, že největší problémy při jednání s lidmi i navazováním a udržováním přátelských vztahů mají lidé z přirozeného prostředí. V obou případech si situaci vysvětlují tím, že senioři v domech a pečovatelskou službou a domovech seniory se neustále setkávají s ostatními obyvateli stejného zařízení a to jim umožňuje navazovat četné přátelské vztahy, zatímco senioři v přirozeném prostředí mohou mít realizaci přátelských kontaktů ztíženou nebo až znemožněnou sníženou mobilitou v důsledku zhoršeného zdravotního stavu své vlastní osoby nebo osob, se kterými by se rádi setkali. Významným faktorem ovlivňujícím přátelské vztahy je v těchto případech ochota rodiny pomoci s doprovodem či dopravou za osobami, se kterými se senior chce setkat.

Senioři žijící v přirozeném prostředí jsou při hodnocení četnosti přátelských kontaktů stejně jako při hodnocení četnosti rodinných kontaktů nejméně spokojeni.

Četnost přátelských kontaktů nejvíce uspokojuje obyvatele domů s pečovatelskou službou.

Senioři ve všech typech prostředí uvádějí, že mají řadu zájmů a koníčků. To zcela odporuje představě pasivního seniora, která stále u řady lidí přetrvává. V přirozeném prostředí si staří lidé většinou udržují své dřívější koníčky. V domech s pečovatelskou službou se věnují starým zájmům, ale objevují i nové aktivity. Zapojení do nových činností jistě umožňuje široká nabídka volnočasových aktivit v těchto zařízeních. V domovech pro seniory se asi jedna třetina respondentů vzdává původních koníčků většinou z důvodu zhoršujícího se zdravotního stavu. Naopak seniorům v přirozeném prostředí uspokojivý zdravotní stav umožňuje věnovat se svým dřívějším zálibám.

Přestože velké množství koníčků svědčí o aktivním stáří, senioři mají malý zájem o další vzdělávání. Univerzitu třetího věku většina seniorů nezná. Zájem o studium univerzity třetího věku projeví jen bývalí vysokoškoláci. Je zřejmé, že zájem o další vzdělávání je silně ovlivněn již dosaženým vzděláním seniorů. A také můžeme dojít k závěru, že u lidí, kteří měli zájem se vzdělávat v mládí, přetrvává zájem o získávání nových poznatků i v důchodovém věku.

Dále se při vyhodnocování otevřených otázek ukázalo, že mnoho respondentů bez ohledu na prostředí, ve kterém žije, vůbec neví o existenci různých organizací pro seniory a informace ani nijak aktivně nevyhledává. Většinu uspokojují společenské akce, které pro ně pořádají domovská zařízení.

Senioři v domech s pečovatelskou službou a domovech pro seniory jsou velmi spokojeni s kvalitou sociálních služeb. Seniorům v přirozeném prostředí vadí nízké důchody a přivítali by větší pomoc státu, aby nebyli závislí na pomoci své rodiny.

Většině respondentů se domnívá, že kvalita sociálních služeb ovlivňuje mezigenerační vztahy. Někteří z nich ale uvádějí, že na vztahy mezi generacemi má vliv doba, způsob života a hlavně osobní charakteristiky lidí. Domnívají se, že dnes si rodina není tolik blízká, lidé jsou sobečtější a méně si pomáhají. Většina seniorů si ale váží dobrých vztahů s rodinou a oceňuje jejich pomoc.

6. ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na sociální kontakty seniorů ve věku 70 – 85 let v závislosti na typu prostředí, ve kterém trvale žijí. Srovnávala jsem nejen četnost, ale i kvalitu sociálních vztahů osob žijících v přirozeném prostředí (tedy ve vlastní domácnosti), v domech s pečovatelskou sužbou a domovech pro seniory.

Sociální vztahy výrazně ovlivňují kvalitu stárnutí. Kvalitní sociální kontakty, především s rodinou a přáteli či blízkými osobami, ovlivňují míru spokojenosti s vlastním životem, přispívají k psychické pohodě, a tak mohou pozitivně ovlivnit i zdraví fyzické. Vlastní stárnutí naopak nejobtížněji akceptují osamělé nebo sociálně izolované osoby.

S rodinou se nejčastěji stýkají senioři žijící v přirozeném prostředí. Naopak mají nejméně kontaktů s přáteli a tuto skutečnost vnímají velmi negativně.

Nejčastěji se se svými přáteli vídají senioři žijící v domě s pečovatelskou službou a v domově pro seniory. Většinou jsou spokojeni i s rodinnými vztahy. Jsou rádi, že se rodina podle svých možností navštěvuje a tolerují nižší počet návštěv v důsledku časové zaneprázdněnosti příbuzných. Senioři, které nikdo z rodiny nenavštěvuje, se objevili jen ojediněle (v domech s pečovatelskou službou).

Senioři ze všech typů prostředí mají dostatek přátel, ale odlišná je charakteristika přátelských vztahů. Zatímco senioři v přirozeném prostředí udržují většinou dlouhodobá přátelství, respondenti z domu s pečovatelskou službou a domova pro seniory si většinou nacházejí přátele mezi ostatními obyvateli stejného zařízení.

Výrazným faktorem, který ovlivňuje četnost kontaktů s rodinou je vzdálenost bydliště seniora a jeho rodiny. Kontakty s přáteli ovlivňuje zdravotní stav seniorů (především míra mobility), vzdálenost bydliště osob, které by se rády navštěvovaly, a ochota rodiny pomáhat při realizaci sociálních kontaktů. Významnou roli hraje i výše důchodů. Bohužel současní senioři nemají vysoké důchody a také jejich zhoršený zdravotní stav je spojen s často velmi významnými finančními výdaji.

Senioři mají řadu odlišných koníčků. Záliby jsou ovlivněny zdravotním stavem, ale možnost se jim věnovat je důležitá pro psychické i fyzické zdraví. Realizace zálib je navíc vynikající příležitostí k setkávání se s lidmi podobných zájmů.

Z výsledků získaných výzkumem vyplynulo několik problémů. Jako nejzávažnější se mi jeví fakt, že málo seniorů v přirozeném prostředí využívá různé sociální služby a přitom si ti samí senioři stěžují, že jim stát málo pomáhá a oni se proto cítí být velkou zátěží pro svoji rodinu. I zahraniční studie došly k závěrům, že k setrvání v dosavadním domově potřebuje senior pomoc od rodiny i od pečovatelských služeb (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012). Velikost současné rodiny je ve srovnání s dřívější dobou menší, většina žen je zaměstnána a péče o seniora může proto být pro rodinu příliš velkou zátěží. O to významnější roli mají kvalitní pečovatelské služby.

Přesto se zdá, že samotní senioři i jejich rodiny nemají dostatek informací o možnostech sociální pomoci.

Jako vhodné řešení bych navrhovala větší zapojení praktických lékařů. Souhlasím s názorem, že „dobrý lékař bude čím dál tím více i sociálním pracovníkem, a je proto oprávněný požadavek příslušného pregraduálního i postgraduálního vzdělávání se zvláštním zřetelem na seniorskou populaci“ (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012, s. 14). Uvědomuji si, že je práce praktických lékařů náročná a že jistě budou argumentovat, že na sociální práci pro seniory jim nezbývá čas. Právě oni ale nejlépe znají své pacienty, jejich zdravotní stav a z něj vyplývající potřeby, a proto by mohli po příslušném doplnění vzdělání dobře poradit. Pro seniory je často lékař velmi blízkou osobou, ke které si za dlouhá léta péče vytvořili důvěrný vztah.

Dále si myslím, že by spousta lidí, u kterých řešení aktuální životní situace vyžaduje některou z forem sociální péče, uvítala konzultační centra, ve kterých by odborníci mohli poradit v soukromí, aniž by někdo ostatní věděl, že se konkrétní osoba má problémy. Dnes bohužel potřební čekají v dlouhých frontách na úřadech a to pro ně může být velmi nepříjemné až ponižující. Zním dost lidí z malých měst, kteří než aby se zařadili do fronty na chodbě úřadu, raději se vzdají dávek, na které by jinak měli nárok.

Přítom je v zájmu nejen seniorů, ale i celé společnosti, aby co nejvíce lidí ve vyšším věku zůstávalo v rodinném prostředí. Stát tak ušetří finanční náklady na péči v zařízeních sociální péče a senioři budou spokojeni po psychické stránce, což se pozitivně odrazí i na jejich fyzickém zdraví.

Pokud už není z jakéhokoliv důvodu možné, aby senior setrval v přirozeném prostředí, je důležité zajistit mu domov, na který by se mohl úspěšně adaptovat. Zmiňovala jsem problémy, které může přinášet stěhování ve vyšším věku, zvláště stěhování vynucené okolnostmi. Tyto problémy by se podle mého názoru mohly zmírnit tím, že by prostředí, do kterého se senior stěhuje, co nejvíce připomínalo jeho původní domov – staří lidé by si do nového bydliště mohli přestěhovat své zařízení i věci, které mají rádi. Mnoho důchodců by s sebou rádo mělo i svého domácího mazlíčka a to ne každé zařízení akceptuje.

Toto všechno by umožňoval systém tzv. svépomocného bydlení (cohousing), který patří k současným trendům v zahraničí (např. v Německu) a je považován za alternativu současného stárnutí v dosavadních domácnostech. Jedná se nový způsob neformální vzájemné podpory samotných seniorů. Každá domácnost má zařízenou bytovou jednotku a navíc je spoluvlastníkem prostor pro každodenní společenské aktivity komunity (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012).

Tento způsob bydlení by pomohl i těm seniorům, kteří se v přirozeném prostředí cítí sami a stěžují si na nedostatek přátelských kontaktů. Při vzájemné pomoci by senior pomoc nejen přijímal, ale také sám podle vlastních možností poskytoval druhým, a tak by mohly vznikat přátelské vztahy velmi snadno. Uspokojena by byla i silná potřeba seniorů být potřebný pro své okolí.

Česká republika svým seniorům ještě hodně dluží. Předpokládá se, že až čtvrtina seniorů v České republice žije osaměle či v sociální izolaci – toto ohrožení stoupá s věkem. Proto je třeba věnovat větší pozornost i zdravotní a sociální dispenzarizaci. Zároveň však chybí v institucionální péči o seniory asi 15 000 míst (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012). Řešení tohoto problému však přesahuje možnosti této diplomové práce.

Je třeba zlepšit i mediální obraz seniorů. V současnosti se o nich nejčastěji mluví v souvislosti s důchodovou reformou. V tomto kontextu jsou důchodci vnímáni jako finanční zátěž pro společnost, jako nemocné a bezmocné osoby pasivně čekající na pomoc od druhých. Můj výzkum prokázal, že to není pravda. Důchodci chtějí pomáhat, mohou žít bohatým životem plným sociálních kontaktů a aktivních zájmů. Na společnosti leží úkol jim pomoci vést co nejuspokojivější život podle jejich představ a hlavně zabránit osamění a sociální izolaci seniorů. Sociální izolace totiž může vést až k sociální smrti, po níž nezřídka následuje i smrt biologická (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012).

I proto bych ráda navázala na provedený kvalitativní výzkum výzkumem kvantitativním.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BOND, John. *Ageing in society: European perspectives on gerontology*. 3rd ed. Los Angeles: Sage Publications, 2007, xiii, 364 p. ISBN 14-129-0019-0.
2. CATTAN, Mima, Martin WHITE, John BOND a Alison LEARMOUTH. Preventing social isolation and loneliness among older people: a systematic review of health promotion interventions. *Ageing and Society*. 1999, roč. 25, č. 1, s. 41-67. ISSN 0144-686x. DOI: 10.1017/S0144686X04002594. Dostupné z: http://www.journals.cambridge.org/abstract_S0144686X04002594.
3. ČESKÁ ALZHEIMEROVSKÁ SPOLEČNOST. *Na pomoc pečujícím rodinám: Pro ty, kteří pečují o občany postižené demencí*. 3. vyd. Praha: Česká Alzheimerovská společnost, 2002. ISBN 80-86541-08-8.
4. Česká republika. O důchodovém pojištění. In: *155/1995 Sb.* 1995.
5. Česká republika. O pomoci v hmotné nouzi. In: *111/2006 Sb.* 2006.
6. Česká republika. O poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. In: *329/2011 Sb.* 2012.
7. Česká republika. O sociálních službách. In: *108/2006 Sb.* 2007.
8. Česká republika. Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *505/2006 Sb.* 2007.
9. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Procentuální zastoupení populace ve věku 65 a více let v jednotlivých státech Evropy v roce 2011*. [online] 2012 [cit. 2012-05-30] Dostupné z: <http://m.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/seniori>.

10. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věková skladba obyvatelstva: 2010*. [online] 2012 [cit. 2012-03-19] Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vekova_skladba_obyvatelstva_v_roce_2010.
11. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věková skladba obyvatelstva: 2020*. [online] 2012 [cit. 2012-03-19] Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vekova_skladba_obyvatelstva_v_roce_2020.
12. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věková skladba obyvatelstva: 2050*. [online] 2012 [cit. 2012-03-19] Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vekova_skladba_obyvatelstva_v_roce_2050.
13. ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-802-4739-014.
14. DE JONG GIERVELD, Jenny. Pocit osamělosti samostatně žijících seniorů v západní Evropě. *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 2011, roč. 53, 2/2011, s. 129-139. ISSN 0011-8265.
15. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
16. *Encyclopedia of social work*. 20th ed. Editor Terry Mizrahi, Larry E Davis. Oxford: Oxford University Press, 2008, 4 sv. ISBN 978-0-19-531036-8.
17. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, 407 s. ISBN 80-7038-158-2.
18. HAVRDOVÁ, Zuzana. *Hodnoty v prostředí sociálních a zdravotních služeb*. 1. vyd. Praha: Ermat, 2010, 207 s. ISBN 978-80-87398-06-7.

19. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
20. HOBMAN, David. *The Social challenge of ageing*. London: Croom Helm, c1978, 286 p. ISBN 08-566-4428-5.
21. JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 231 s. ISBN 80-7178-749-3.
22. JANOUŠEK, Jaromír. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 185 s. ISBN 14-683-88.
23. KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Triton, 2009, 445 s. ISBN 978-807-3873-462.
24. KALVACH, Zdeněk a kol. *Křehký pacient a primární péče*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 399 s. ISBN 978-802-4740-263.
25. KALVACH, Zdeněk. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 336 s. ISBN 978-80-247-2490-4.
26. KALVACH, Zdeněk. *Úvod do gerontologie a geriatricie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, 193 s. ISBN 80-7184-366-0.
27. KEBZA, Vladimír. *Psychosociální determinanty zdraví*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005, 263 s. ISBN 80-200-1307-5.
28. KOZLOVÁ, L. *Výzkum v sociální oblasti* [online]. 2002 [cit. 2012-6-15]. Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm.
29. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 279 s. ISBN 80-7178-551-2.

30. KURIC, Jozef. *Ontogenetická psychologie*. 1. vyd. Brno: CERM, 2000, 179 s. ISBN 80-214-1844-3.
31. LAŠEK, Jan. *Kapitoly ze sociální psychologie I*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, 115 s. ISBN 80-7041-533-9.
32. MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.
33. MÁTL, Ondřej a Milena JABŮRKOVÁ. *Kvalita péče o seniory: Řízení kvality dlouhodobé péče v ČR*. 1. vyd. Praha: Galén, 2007, 176 s. ISBN 978-80-7262-499-7.
34. MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 183 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
35. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Pozůstalostní důchody*. [online] 2011 [cit. 2012-06-12] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/620>.
36. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Starobní důchody*. [online] 2011 [cit. 2012-06-12] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/618>.
37. MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.
38. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. vyd, rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
39. NOVOSAD, Libor. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 269 s. ISBN 978-807-3675-097.

40. ONDRUŠOVÁ, Jiřina. *Stáří a smysl života*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 168 s. ISBN 978-80-246-1997-2.
41. PAVLÍK, Zdeněk, Jitka RYCHTAŘÍKOVÁ a Alena ŠUBRTOVÁ. *Základy demografie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986. ISBN neuv.
42. PIDRMAN, Vladimír a Eduard KOLIBÁŠ. *Změny jednání seniorů*. 1. vyd. Praha: Galén, 2005, 189 s. ISBN 80-7262-363-X.
43. PICHAUD, Clément, Isabelle THAREAUOVÁ a Abigail KOZLÍKOVÁ. *Soužití se staršími lidmi: praktické informace pro ty, kdo doma pečují o staré lidi, i pro sociální a zdravotnické pracovníky*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 156 s. ISBN 80-717-8184-3.
44. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 80-7367-124-7.
45. STUART- HAMILTON, Ian. *Psychologie stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 319 s. ISBN 80-7178-274-2.
46. ŠAMÁNKOVÁ, Marie. *Lidské potřeby ve zdraví a nemoci aplikované v ošetrovatelském procesu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 134 s. ISBN 978-802-4732-237.
47. ŠTIKAR, Jiří, Jiří HOSKOVEC a Jana ŠMOLÍKOVÁ. *Bezpečná mobilita ve stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 135 s. ISBN 978-80-246-1339-0.
48. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

49. VAN DE KAA, D. J. *Europe's second demographic transition*. In: Population Bulletin, Vol. 42, No. 1, p. 1–59, 1987.
50. VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2008, 233 s. EDIS, ediční řada disertačních prací Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, sv. 2. ISBN 978-802-1046-276.
51. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Aplikovaná sociální psychologie II*. 1. vyd. Praha: Grada, 2001, 260 s. ISBN 80-247-0042-5.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

Senior

Socializace

Sociální kontakty

Sociální péče

Sociální prostředí

Sociální služby

Sociální vztahy

Sociální zabezpečení

9. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Obrázky zobrazující situaci demografického stárnutí

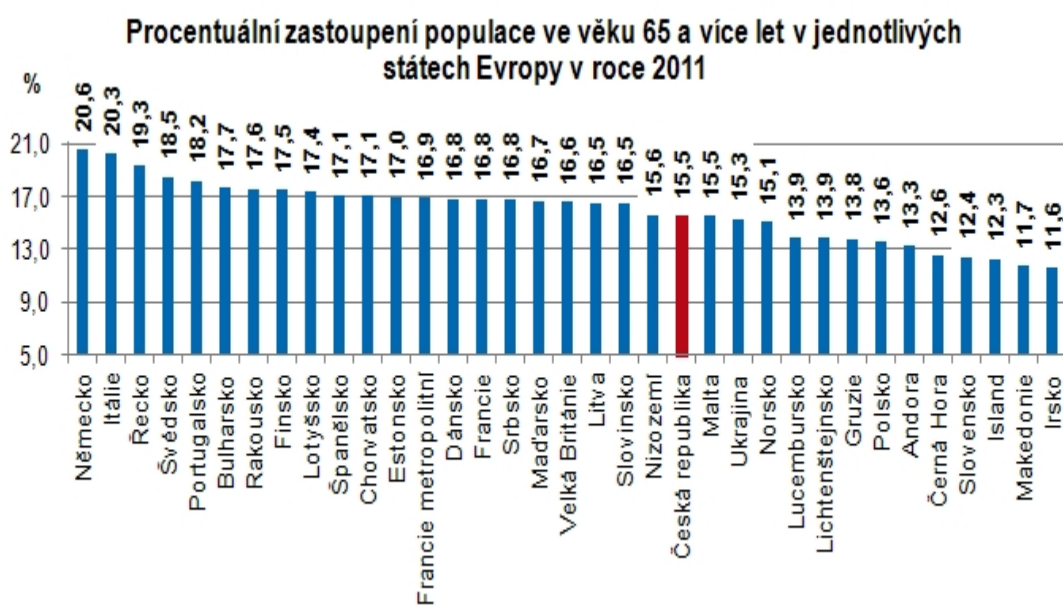
Příloha č. 2: Okruhy otázek k výzkumnému šetření

Příloha č. 3: Přepis získaných rozhovorů

Příloha č. 1: Obrázky zobrazující situaci demografického stárnutí

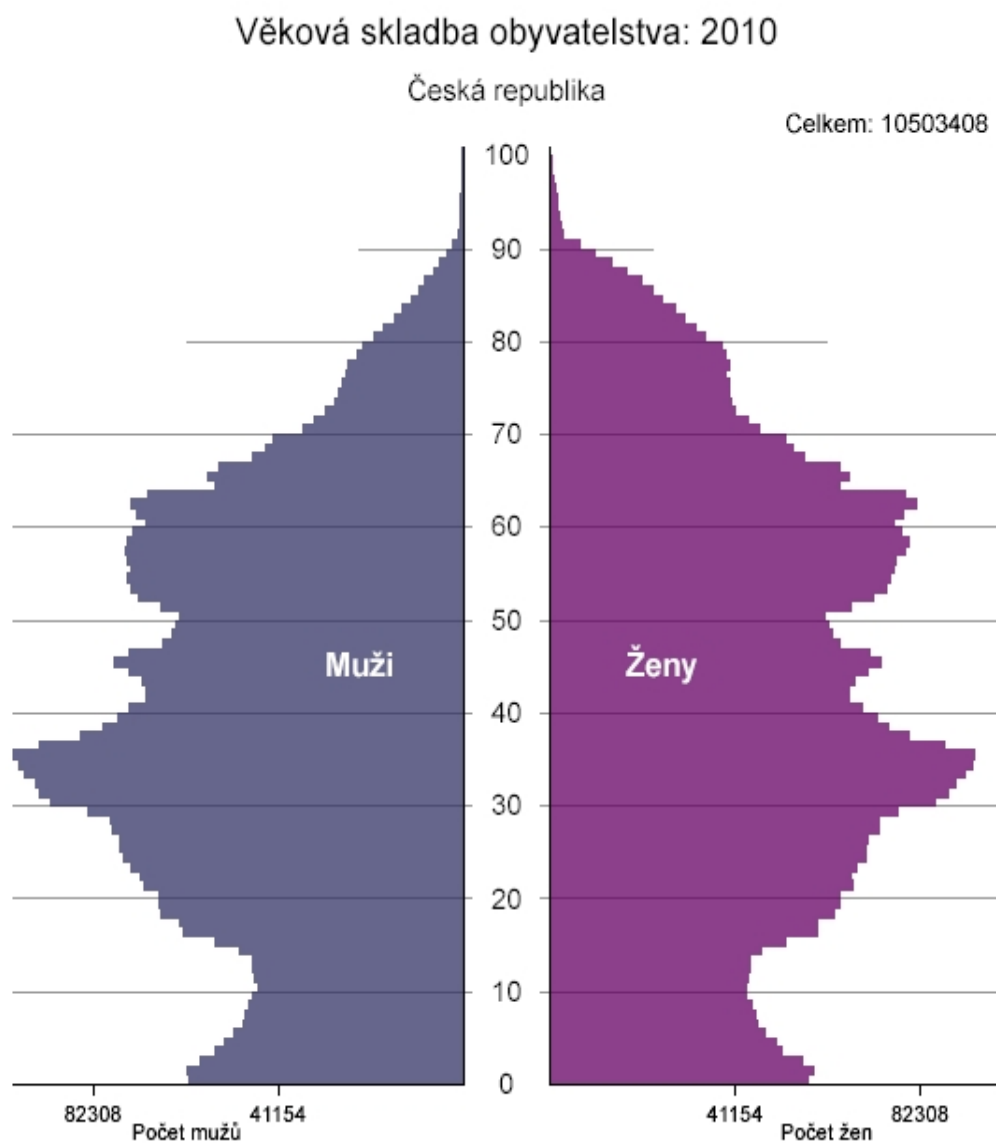
Obrázek č. 1: Procentuální zastoupení populace ve věku 65 a více let v jednotlivých státech Evropy v roce 2011

Zdroj: Český statistický úřad, 2011

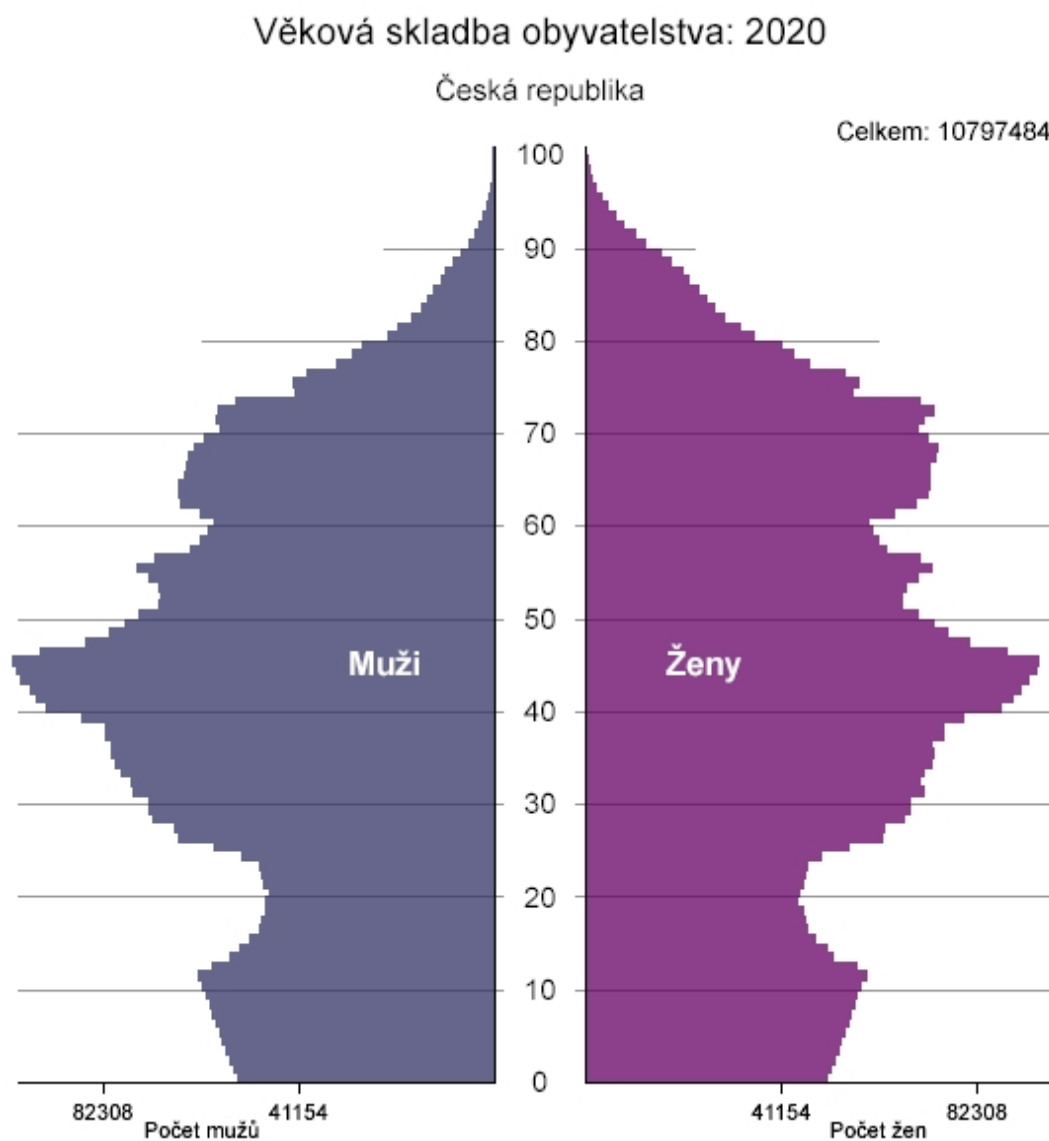
Obrázek č. 2: Věková skladba obyvatelstva: 2010

Zdroj: Český statistický úřad, 2012

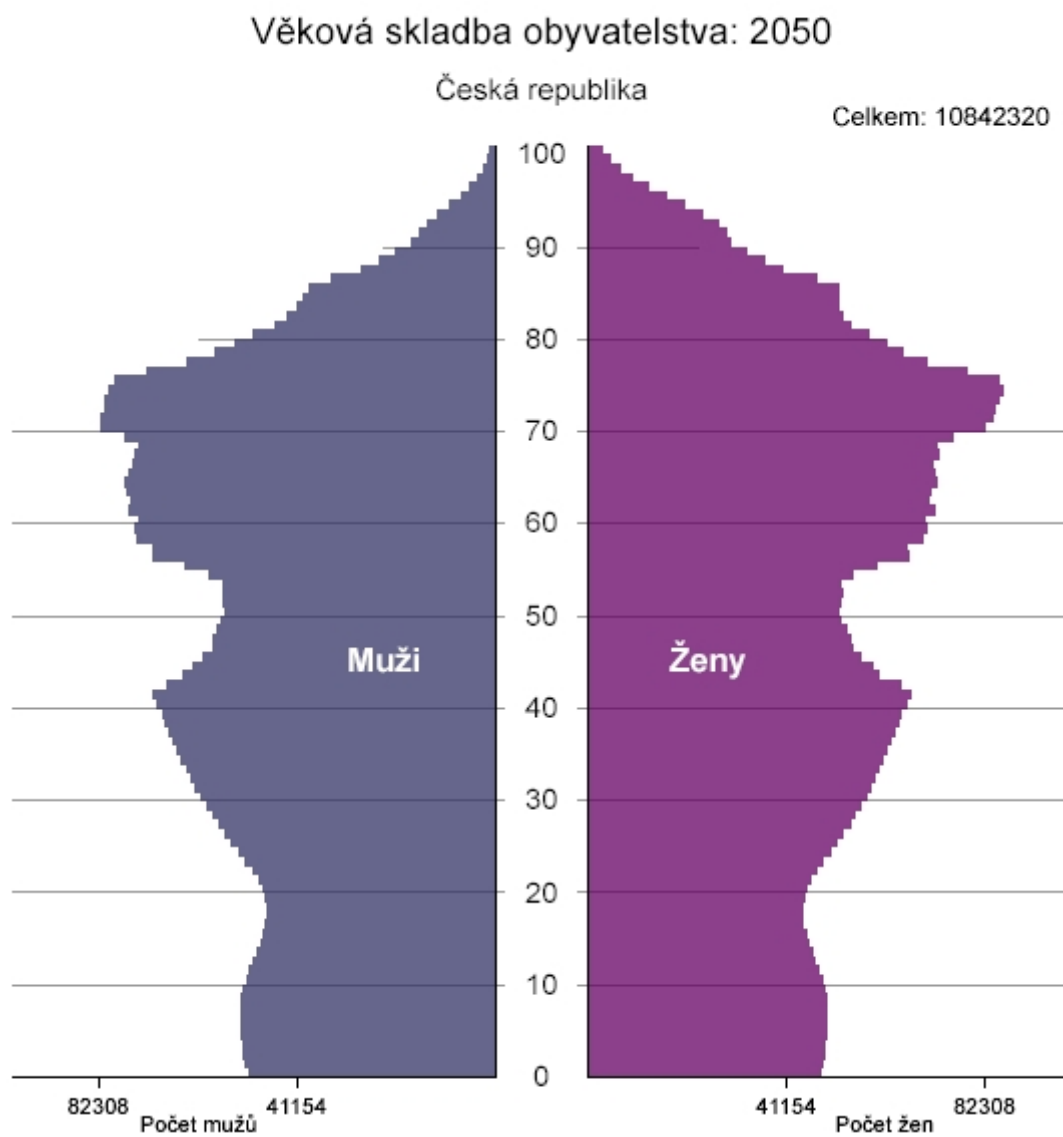
Obrázek č. 3: Věková skladba obyvatelstva: 2020

Zdroj: Český statistický úřad, 2012

Obrázek č. 4: Věková skladba obyvatelstva: 2050

Zdroj: Český statistický úřad, 2012

Příloha č. 2: Okruhy otázek k výzkumnému šetření

I. IDENTIFIKAČNÍ OTÁZKY

1) Životní situace v době testu:

- a) Nezávislá/ý v komunitě
- b) S asistencí
- c) Hospitalizován/a

2) Věk:

3) Vzdělání:

4) Stav:

- a) Nikdy v manželském vztahu
- b) V manželském vztahu
- c) V manželství, ale odděleně
- d) Rozveden/á
- e) Vdova/vdovec
- f) S druhem – družkou

5) Pracovní situace:

- a) důchodce
- b) Pobírající příspěvek na péči
- c) Pobírající jiné sociální dávky

II. OTÁZKY DLE WHO DAS II

Hodnocení uvedené v tabulkách:

1	2	3	4	5
Žádné	Mírné	Střední	Těžké	Extrémní/ Nelze provést

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

Jestliže v kterékoliv otázce byla odpověď vyšší než 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

Jestliže v kterékoliv otázce byla odpověď vyšší než 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	1	2	3	4	5
D3.2 Obléci se	1	2	3	4	5
D3.3 Jíst	1	2	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

Jestliže v kterékoliv otázce byla odpověď vyšší než 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1 Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	4	5
D4.2 Udržet přátelský vztah	1	2	3	4	5
D4.3 Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	5
D4.4 Získat nové přátele	1	2	3	4	5
D4.5 Sexuální aktivity	1	2	3	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

Jestliže v kterékoliv otázce byla odpověď vyšší než 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III. OTEVŘENÉ OTÁZKY

- 1) Kolik máte dětí, vnoučat?
- 2) Jak často se s dětmi /vnoučaty setkáváte – denně, týdně, měsíčně?
- 3) Jste spokojený(á) s kvalitou vztahů v rodině? Co byste rád(a) změnil(a), co naopak oceňujete?
- 4) Máte ve svém okolí přátele a jiné blízké osoby, se kterými rád(a) trávíte svůj volný čas?
- 5) Jak často se vídáte s přáteli, známými?
- 6) Jste s četností kontaktů ve svém okolí spokojený(á)?
- 7) Jaké koníčky a zájmy jste měl(a) do odchodu do důchodu? Které z nich Vám zůstaly? Jaké nové koníčky v důchodu pěstujete? Navštěvoval(a) jste univerzitu třetího věku? Víte o této možnosti?
- 8) Kde získáváte informace o akcích pro seniory? Jste členem některé ze seniorských organizací?
- 9) Myslíte si, že je péče o osoby v seniorském věku dostatečná (sociální služby, sociální péče, sociální zabezpečení)? Jaké sociální služby využíváte? Co byste změnil(a), co naopak oceňujete?
- 10) Myslíte, že kvalita sociální péče a sociálního zabezpečení ovlivňuje mezigenerační vztahy?
- 11) Jak se podle Vás změnila a mění vztahy v rodině oproti vašemu dětství?

Příloha č. 3: Přepis získaných rozhovorů (ve spisovné formě)

1)

I. Nezávislá v komunitě, 70 let, vysokoškolské, vdova, důchodce

II)

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	<u>1</u>	2	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Dvě děti, pět vnoučat, jedno pravnouče.
- 2) S jedním dítětem a vnoučetem bydlím, s ostatními se setkávám tak jednou za 14 dní.
- 3) Vztahy v rodině jsou v pořádku, občasné hádky nejsou vážné.
- 4) Pravidelně se stýkám se sousedy v okolí.
- 5) Dvakrát do týdne.
- 6) Ano.
- 7) Zahrádkaření a četba, hlídání vnoučat. O univerzitě třetího věku jsem slyšela, ale nenavštěvuji ji.
Někdy mi rodina nadává, protože často svým dětem vyčítám jejich nevydařené vztahy.
Ale já to myslím dobře!
- Ráda prodávám a kupuji různé nemovitosti. Novým koníčkem je online prodej různých starých krámů na aukru, které se mi daří prodávat někdy i nad cenou.
- 8) O akcích pro seniory se dozvídám od známých a také z letáků, které mi chodí poštou.
Jsem členem jedné seniorské skupiny, se kterou jezdím občas do lázní.
- 9) Zatím nevyužívám žádné služby, pouze seniorské slevy. Myslím, že důchod je nízký, jako vdova bych z něj nevyžila bez finanční podpory dětí. Oceňuji rozvážku obědů a různé pomoci s velkým úklidem, na který časem sama nebudu stačit.
- 10) Myslím, že ano.
- 11) Rodina v současné době už není tak velká, jak bývalo zvykem a není tolik soudržná.

2)

I. Nezávislý v komunitě, 85 let, středoškolské, v manželském vztahu, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	2	<u>3</u>	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	3	4	5
D3.3	Jíst	1	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III.

- 1) Já mám tři děti, osm vnoučat a už čtyři pravnoučata.
- 2) S dětmi se vídám denně. S vnoučaty méně, protože ty už mají vlastní rodinu, svůj život.
- 3) No, asi jen částečně spokojený. Změnil bych přístup k životu, ale oceňuji jejich snahu o pomoc.
- 4) Nemám. Teda nějaké přátele ještě mám, ale nejsou v mém okolí.
- 5) Tak jednou za 3 - 6 měsíců, to záleží na situaci a bohužel i mém zdravotním stavu.
- 6) Tak to určitě nejsem, ale nemůžu si stěžovat. Na tomto světě už jsem hodně dlouho a lidé odcházejí a přicházejí, v mém případě spíš už jen odcházejí.

7) Dříve jsem hodně zahradničil. Viděla jste tu obrovskou zahradu, když jste sem vcházela? Tak o tu celou jsem se staral jen já, žena na to nikdy moc nebyla. A k tomu jsem měl včely a to byla moje největší záliba. Včely mám tedy pořád, ale už mi s nimi hodně pomáhá syn. A to mám už jen jeden úl, víc bych už nezvládl. Takže mi zůstaly asi moje největší koníčky z minulosti, jen už je nevykonávám v takové míře jako kdysi. O univerzitě jsem nikdy neslyšel, takže jsem ji ani nenavštěvoval.

8) Informace získávám kontaktem s jinými lidmi. Jsem členem klubu Kardio, kde se scházíme společně jednou za měsíc.

9) Myslím, že péče o důchodce je malá. Já využívám jen dovoz obědů. Já bych určitě změnil celý dosavadní systém, ale na druhou stranu zase oceňuji stávající možnosti.

10) Ano, určitě ovlivňuje.

11) Dříve si lidé více vážili svých blízkých, nyní tomu už tak není. Nebo alespoň ne tolik jako tenkrát. A to je smutný, nemyslíte?

3)

I. Nezávislá v komunitě, 82 let, středoškolské, v manželském vztahu, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	2	<u>3</u>	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2 Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	<u>4</u>	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.2 Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3 Jíst	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III.

- 1) Mám tři děti, sedm vnoučat a pět pravnoučat.
- 2) S dětmi každý den, ale s vnoučaty jen občas.

- 3) S kvalitou vztahů jsem spokojená, raději nic neměnit a být ráda za to, co máme. Opravdu oceňuji ochotu mé rodiny nám pomáhat.
- 4) Mám, přátelé ani ne, ale blízké ano.
- 5) Občas, to se nedá říct přesně. Někdy jednou za rok, někdy i víckrát za rok. To záleží na mnoha okolnostech.
- 6) Jak říkám, radši nic neměnit a být vděčný za to, co máme. Mohlo by to být určitě i horší. A i lepší. Takže jsem spokojená, ale kdyby to bylo jinak, taky by to bylo v pořádku.
- 7) Moje záliby před důchodem? Asi vaření a starání o partnera. To žena musí, musí se o svého muže postarat, aby byl šťastný. Jinak vám uteče. Nyní žádný koníčky nemám, teda ne nové. O partnera se starám stále, ale už tolik nevařím.
- O univerzitě jsem nikdy neslyšela, o co se tam jedná?
- 8) Nejsem v žádné organizaci. Nikam ani nechodím, takže žádné informace nemám.
- 9) Péče je rozhodně nedostatečná. My využíváme dovoz obědů, změnit nevím. Oceňuji snahu o pomoc, ale moc se jim to nedaří.
- 10) Ano, myslím, že ano.
- 11) Lidé se odcizují, už neexistuje taková rodinná pospolitost jako dříve.

4)

I. Nezávislá v komunitě, 85 let, základní, v manželském vztahu, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	4	<u>5</u>
D2.2 Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	<u>1</u>	2	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2 Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3 Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1 Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2 Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3 Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4 Získat nové přátele	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.5 Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĚ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Mám jen jednu dceru a dvě vnoučata- kluka a holku.
- 2) Jeden celý týden z měsíce. Buď za mnou přijede dcera nebo spíš jezdím já za nimi domů. A tam jsem celý týden.
- 3) Jsem spokojena, dcera se o mě hodně stará. Mám problémy s nohou. A když se mi problémy vrátí, dcera mě vezme k sobě domů a stará se o mě. Naposledy jsem u nich musela bydlet víc jak rok, ale teď je mi zase dobře, tak jsem se vrátila k sobě do bytu.

Je dobré vědět, že když se něco stane, nezůstanete sama upoutaná v nemocnici na posteli nebo že vás rodina neodloží někam mezi jiné důchodce. Za to jsem opravdu moc vděčná.

4) Mám přátele, není jich sice mnoho, ale občas se setkáváme.

5) Občas, tak jednou za měsíc.

6) Nejsem, protože mám nedostatek příležitostí si s někým popovídat. A to mi chybí, já jsem hodně společenská.

7) Koníčky mám stále stejné: turistika, cestování, koncerty, divadlo.

Univerzitu nenavštěvuji, nevím, co to je.

8) Informace získávám z místního zpravodaje. Členkou nikde nejsem.

9) Já nevyužívám nic, takže na to nemám žádný názor.

10) Ano, ovlivňuje.

11) V dnešní době jsou vztahy v rodině rovnocenný. Každý má svá práva, ale i povinnosti. A tak je to v pořádku.

5)

I. Nezávislá v komunitě, 84 let, vyučena, vdova, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	4	<u>5</u>
D2.2 Vstát ze sedu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	1	2	3	<u>4</u>	5
D3.2 Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3 Jíst	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	<u>5</u>
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	<u>1</u>	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Mám dvě děti a čtyři vnoučata.
- 2) Setkávám se s nimi pořád - denně.
- 3) Jsem spokojená, rozhodně bych nic neměnila.
- 4) Ano, mám ještě i pár přátel z mládí.
- 5) Vidáme se docela často, tak asi jednou za tři týdny.
- 6) Ano, jsem.
- 7) Moje největší záliba je šití. Tak to bylo před důchodem a i teď. Dříve jsem hodně šila vnoučatům, teď už o to nestojí, protože prý neznám dnešní garderóbu. Ale pořád za mnou chodí, abych jim třeba zkrátila kalhoty.
Univerzitu neznám.
- 8) Nemám informace, jen když něco někde zaslechnu od známých. Ale do společnosti už moc nechodím. To spíš už jen výjimečně.
- 9) To nemohu posoudit, protože nic nevyužívám.
- 10) Nemyslím.
- 11) Teď je větší anonymita, o rodině se už neví všechno. Dřív se všechno řešilo společně, teď se o všem dozvídám až jen z doslechu. Rodina už tolik nedrží pospolu.

6)

I. Nezávislá v komunitě, 79 let, vyučena, vdova, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.2 Vstát ze sedu	<u>1</u>	<u>2</u>	3	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	<u>1</u>	2	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2 Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3 Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1 Jednat s lidmi, které neznáte	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.2 Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3 Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4 Získat nové přátele	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.5 Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	<u>1</u>	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

III.

- 1) Mám dvě děti a čtyři vnoučata, taky už mám dvě pravnoučata.
- 2) Vídám se s nimi denně, máme hezké rodinné vztahy.
- 3) Jsem spokojena, neměnila bych nic. Oceňuji vše, co pro mě má rodina dělá.
- 4) Ano, mám.
- 5) No, minimálně jedenkrát za týden. Víte, každý rok jezdím na sraz od nás ze školy a každý rok je nás tam méně. Z toho jsem vždycky smutná, ale jiné už to nebude. Na řadu přijdu i já, to se může stát ze dne na den.
- 6) Ano, jsem, mám štěstí.

7) Dříve jsem hodně cestovala a starala se o chalupu, kterou máme v nedaleké vesničce. Teď se o ní starají mladí, hlavně mladší syn a nejmladší vnučka. A mezi moje koníčky teď patří hlavně knížky a pletení. Moc ráda pletu oblečky na naše miminka. Mám dvě pravnoučata a tomu mladšímu jsou teprve tři měsíce. A z knížek mám nejradši detektivky, to je moje.

Tu univerzitu asi neznám, nic mi to neříká.

8) Nemám informace, jen se občas o něčem dočtu v Raportu. To je rakovnický týdeník. Tam jsou všechny akce vždycky vypsané. Členkou nikde nejsem, ale dcera patří do nějakého klubu, s kterým jezdí každoročně na zájezdy k moři za dobrou cenu. Moc si to pochvaluje.

9) To nevím, já nic nevyužívám, nic o tom nevím.

10) Pokud dobře chápu tu otázku, tak neovlivňuje, ale jak říkám, nic o tomto nevím, takže to ani nemohu posoudit.

11) Nemyslím si, že by se vztahy razantně změnily. My máme stejnou rodinu jako jsem jako malá měla já. Ale asi to tak není všude.

7)

I. Nezávislá v komunitě, 70 let, vyučena, v manželském vztahu, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.2 Vstát ze sedu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	<u>1</u>	2	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2 Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3 Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1 Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2 Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3 Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4 Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5 Sexuální aktivity	1	2	3	<u>4</u>	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	<u>1</u>	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĚ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

1) Mám dva syny a tři vnoučata.

2) Jeden syn za mnou jezdí často, někdy i každý den. Bydlíme od sebe jen pár kilometrů a on kolem nás jezdí, když jede z práce domů. S druhým synem se vidáme jen málo, po rozvodu se odstěhoval daleko od nás a tady všechno opustil. Vnoučata od staršího syna za mnou jezdí hodně, vnuk denně a vnučka, jak jí to čas dovolí.

3) Myslím, že vztahy v rodině jsou trochu narušené tím, že se oba dva synové rozvedli. Ale s bývalou snachou vycházím dobře a s novou také. S manželem se občas hádáme, pak odjedu na chalupu a vrátím se za dva dny a vše už je v pořádku.

4) Mám několik kamarádek ze současné práce a z doby, kdy jsem ještě pracovala v kuchyni. Stýkáme se už léta, chodíme každý pátek do nedaleké hospůdky na víno a tam si popovídáme.

5) Asi tak třikrát v týdnu vyrazím někam ven, podle toho, kolik mám práce. A také podle toho, jak ony mají čas.

6) Ano, je to tak akorát.

7) Co je to univerzita třetího věku netuším.

Ráda čtu detektivky a milostné příběhy. Kupuji si je léta v trafice. Baví mě jezdit na chalupu, je tam klid a můžu tam pracovat na zahradě. Ráda chodím do práce, kde si přivydělávám, chodím dopoledne uklízet do jednoho penzionu tady kousek od baráku. Nic nového nedělám, nemám moc ráda změny.

8) Do žádného klubu pro seniory nechodím, nemám na to čas. Někdy se s kamarádkami domluvíme a jedeme na nějakou akci, kde prodávají deky nebo nádobí. Většinou je to v jiném městě, tak to máme jako výlet.

9) Nevyužívám žádné služby, všechno zastanu sama. Zdá se mi dobrá dovážka obědů, některé kamarádky ji využívají a moc si to chválí. Důchod je nízký, abych dobře vyšla a ještě něco ušetřila, chodím na brigády.

10) Nevím, asi ano. Kdo by se o mě postaral, kdybych byla nemocná? Jeden syn je daleko a druhý má své práce dost, to by bylo těžké.

11) Vyrůstala jsem v dětském domově, své rodiče neznám. Ale dnešní děti jsou strašně drzé, já byla zvyklá všem vykat a chovat se slušně. Dřív asi bylo běžnější, že spolu bydlela celá rodina a pracovala na hospodářství. Dnes se všichni stěhují pryč do velkých měst.

8)

I. Nezávislý v komunitě, 77 let, vyučen, v manželském vztahu, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	2	<u>3</u>	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	4	<u>5</u>
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	3	4	5
D3.3	Jíst	1	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

1) Mám dva syny a tři vnoučata. Se starším synem se stýkám jen o svátcích, protože bydlí v Brně se svou přítelkyní. Mladší syn bydlí i s dětmi nedaleko, tak se stýkáme několikrát do měsíce.

2) Starší syn bydlí na druhý straně republiky, takže jezdí jen o svátcích. S jeho dítětem se už dlouhá léta nestýkám, protože syn se rozvedl a s bývalou ženou i s dítětem přerušil veškeré styky. S druhým synem se stýkám několikrát do měsíce. Vždy, když potřebujeme s něčím pomoci v domácnosti nebo na chalupě, tak přijede. S vnukem se stýkám často, chodí za námi několikrát týdně po škole. Vnučka přijde občas, když je práci, protože pracuje u nás ve městě.

- 3) Mám hodně špatná kolena, už se můžu pohybovat jen po bytě a na krátké vzdálenosti, mrzí mě, že se nemůžu jen tak jet podívat k synovi nebo na chalupu. Takže spokojený nejsem.
- 4) Občas, když je mi lépe, tak si vyjdu s chlapy na pivo, koukáme na fotbal a povídáme si. Jinak se s nikým kromě rodiny pravidelně nestýkám.
- 5) S nikým se pravidelně nestýkám, jen když jsem na tom zdravotně lépe, tak jdu kousek od baráku na pivo. To je tak jednou za měsíc.
- 6) Klidně by jich mohlo být víc. Jsem rád, když mě někdo navštíví.
- 7) Nevím, co to je univerzita třetího věku. Rád sleduji sport v televizi a občas si i vsadím. Hodně čtu noviny a koukám na zprávy. Mám rád staré české detektivky a pořady o zvířatech. Někdy vařím, když manželka není doma. Rád jsem se staral o hospodářství a jezdil na chalupu pracovat na zahradě. To už kvůli kolenům nemůžu.
- 8) Do žádného klubu pro seniory nechodím. Ven na delší vzdálenost chodím, jen když se cítím dobře a kolena nebolí.
- 9) Nevyužívám žádné služby. To, co už nezvládnou, zatím obstará syn a nebo moje žena. Jinak důchod by mohl být vyšší.
- 10) Nevím, asi ano. Bylo by to těžké, kdyby oba synové žili daleko nebo bych byl sám.
- 11) Kdysi jsme žili všichni pohromadě a měli hospodářství. Pak nám ho sebrali a museli jsme se odstěhovat, tak jsme šli se ženou sem za práci. Dříve byla rodina držela víc spolu než teď.

9)

I. Nezávislá v komunitě, 75 let, středoškolské, v manželském vztahu, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	<u>2</u>	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III.

1) Mám syna a dvě vnučky. Doufám, že se taky dožiji pravnoučat. Oba holky už jsou dospělé, ale nikam se nehrnou. Teď je to úplně jiný. Samý vysoký, kariéry a na rodinu se nespěchá. Ale já s tím i souhlasím, na děti je ještě čas. Mládí se musí užít se vším všudy a ne se vázat hned k prvnímu chlapovi, co se namane.

2) Syn za mnou jezdí, když je potřeba udělat něco na baráku. Celý život jsem bydlela ve velkém městě a teď bydlím už rok ve vesnici kousek od syna a jeho rodiny. Nikdy jsem se ale stěhovat neměla. Chtěla jsem dožít v baráčku a ne v malém bytě, kde jsem žila téměř celý život, ale jsou s tím jen starosti. A kolik to stálo peněz, teď nemám vůbec nic.

Se synem se vídám týdně, s ostatními mnohem méně, ti za mnou nejezdí rádi.

3) Nejsem spokojená, ale my nikdy neměli dobrý vztah se synem. Měla jsem ho hodně mladá a vyhodili mě kvůli těhotenství se zdravotní školy. Později jsem si teda maturitu dodělala na ekonomce, ale mládí jsem si vůbec neužila. Já milovala cestování a to s dítětem tolik nejde.

4) Nemám, já přátel nikdy moc neměla. Jezdí za mnou jen mé sestry. Ta jedna poměrně často, ta druhá méně a nejezdí za mnou, ale za svou dcerou, která má barák vedle mě. Ta, co jezdí častěji tu teď pár dní u mě byla. Kdybys přišla včera, potkala bys jí. Ona je mnohem mladší než já, tak má ještě krásný bezstarostný život.

5) Nemám přátele.

6) Nejsem.

7) Vždycky jsem hodně cestovala. I do ciziny, když to šlo, za nás to bylo mnohem složitější než teď. Nejradši jsem jezdila k moři, já mám teplo moc ráda. To mám ráda pořád, ale teď už se spíš držím ve stínu. Už se ani hezky neopálím, mám celý flekatý obličej.

Jsem taky hodně společenský člověk, chodila jsem pořád na nějaký koncerty, vernisáže, besedy. Teď jsem zůstala tady v té díře a nic tu není. Za kulturou musím až do okresního města a to už musím vlakem. Je to sice jen pár kilometrů, ale už je to složitý.

Teď jsem začala plavat, takže jezdím do bazénu do Rakovníka. A taky chodím často na kratší procházky se psem. Mám malého jezevčíka, který potřebuje pořád nějaký pohyb.

O univerzitě jsem nikdy neslyšela, ale bude to asi něco pro starý, co?! To já nepotřebuji, pořád se zajímám o nové věci. Mám internet a tam se dočtu všechno.

8) Teď už nikde, jen si občas kupuji zpravodaj u nás v „sámošce“ a tam to všechno píšou. Ale členem nikde nejsem. Nemám ráda organizované činnosti, toho jsem si za komunistů užila dost.

9) To nemůžu posoudit, když nic nevyužívám.

10) Možná, že i jo. Tady už jde o peníze a ty vždycky ničí to hezké, když jich je málo. Kdybych měla víc peněz, určitě bych jezdila víc mezi lidi.

11) Já nevím, já byla celý život jen se synem. Vdaná jsem nikdy nebyla a vztahů jsem taky moc neměla, protože jsem byla svobodná matka. Moje rodiče byli šťastní až do smrti maminky, pořád drželi spolu a táta se o mámu hrozně hezky staral, když onemocněla. Vím, že syn by se o mě taky postaral, ale možná spíš z povinnosti než z lásky.

10)

I. Nezávislá v komunitě, 70 let, vysokoškolské, v manželském vztahu, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	<u>3</u>	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5

D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	<u>3</u>	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	<u>4</u>	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

- 1) Tři vlastní děti. Od února mám vnoučka Kristiánka.
- 2) S dětmi denně, žijeme ve společné domácnosti. S vnoučkem a starším synem je to horší, žije v Praze a navštěvujeme se málo, většinou při nějaké příležitosti - narozeniny, Vánoce.
- 3) S kvalitou vztahů v naší rodině jsem spokojená, jen bych byla ráda, kdybych se starším synem udržovala častější kontakt, nejen po telefonu.
- 4) Ano, jednu bývalou kolegyni z práce, se kterou se známe od svých dvaadvaceti let, i naše děti si spolu společně hrávaly. Dnes spolu každou středu chodíme do bazénu. Jiné vztahy téměř neudržuji. Každý rok zavítám na sešlost mých bývalých kolegyň ze školy, kde jsem pracovala.
- 5) Jednou za týden a to jen díky tomu, že chodím každou středu plavat se svou kamarádkou. Kdybych tam nechodila, tak nevidám nikoho.
- 6) Ano, vcelku jsem. Doma mám své děti a manžela, takže se necítím osaměle.
- 7) Mým největším koníčkem jsou moje kočky, které chovám víc než dvacet let. Také moc ráda čtu. Oba tyto koníčky mi zůstaly i po odchodu do důchodu.
Univerzitu třetího věku jsem navštěvovala, ale jen krátce. Jezdila jsem kvůli tomu do Prahy na VŠE. O této možnosti jsem se dozvěděla od své známé, s kterou jsem tam později chodila.
- 8) Členem žádné organizace nejsem a informace nehledám.
- 9) Nevyužívám žádné sociální služby, takže nedokážu ani posoudit jejich dostatečnost.
- 10) Rozhodně.
- 11) Když jsem byla malá, naše rodina držela opravdu úzce spolu, dnes to tak není. Starší syn se odstěhoval za práci do Prahy a vídáme se jen málo.

11)

I. S asistencí, 74 let, základní, vdova, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	<u>4</u>	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	<u>2</u>	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

1) Mám jen jednoho syna a ten má dvě děti. Takže mám dvě vnučata- děvče a kluka, ale oba už jsou dospělí.

2) Se synem se vídáme denně, on za mnou vždycky zajde, když jede z práce. S ostatními jednou týdně nebo měsíčně, to není pokaždé stejné.

3) Jsem spokojená, syn za mnou jezdí často a vnučka taky. Ti bydlí kousek ode mě a musím říct, že jsou vždycky ochotní mi se vším pomoci. Vnuk mě navštěvuje méně často, ale to proto, že už zůstal v Českých Budějovicích, kde studoval. Ale když jede za rodiči domů, chodí za mnou skoro každý den.

Takže bych neměnila nic a oceňuji, jak je na mě moje rodina hodná, moc si toho vážím.

4) Ano, mám.

5) No, vídám se s nimi málo- bohužel.

6) Nechci si na něco stěžovat, vím, že jsem už stará paní a ti mladší mají jiný život než já. Ale pokud to jen trochu jde, s přítelkyněmi se scházím třeba v cukrárně. Třeba když mě syn odveze do města k lékaři, tak pak se sejdu s kamarádkami na čaj a na něco dobrého.

7) Co jsem měla za koníčky? Ještě když byl naživu můj muž, tak jsme rádi jezdili na výlety. Byla jsem poměrně sportovně založená, ráda jsem jezdila na kole, chodila na dlouhé procházky se psem. Teď už nespportuji, to už bych nezvládla. Teď ráda pletu a luštím křížovky, to mě baví.

O univerzitě třetího věku jsem možná už někdy slyšela, ale nikdy jsem nad tím nepřemýšlela. To je stejně daleko- třeba až v Praze. A stejně už jsem na to moc stará.

8) Já na nějaké akce už nechodím, dříve jsem ráda tancovala, ale co jsem sama, už to nevyhledávám. A nejsem členem žádné organizace. Ani žádnou neznám.

9) Tak já jsem spokojená. Tady bydlím už dva roky- tedy s malou přestávkou, když jsem měla před rokem druhou mrtvičku. To jsem chvíli bydlela u syna a snachy než jsem se vzpamatovala.

Nechávám si pomáhat s úklidem a mám dovážku jídla, to mi hodně ulehčí práci. Nic bych asi neměnila, jsem spokojená.

10) To netuším. Moje vztahy to určitě neovlivňuje.

11) V mém dětství pro nás dospělí byli autoritou a lidi v mém věku symbolem moudrosti. Milovala jsem poslouchat svou babičku celé hodiny. To v dnešní době už není. Já mám ale štěstí, rodinu mám stále na blízku.

12)

I. S asistencí, 77 let, středoškolské, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	4	<u>5</u>
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	3	4	<u>5</u>
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	3	4	<u>5</u>
D3.2	Obléci se	1	2	3	<u>4</u>	5
D3.3	Jíst	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	4	<u>5</u>

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	4	<u>5</u>

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

- 1) Dvě děti a pět vnoučat.
- 2) Dceru vídám dvakrát týdně, ta za mnou dochází sem. Syn bydlí se ženou v Teplicích a jezdí za mnou tak jednou za měsíc. Vnoučata od syna jezdí jen na Vánoce, dcery děti za mnou zajdou tak jednou za měsíc.
- 3) Jsem spokojená. Jsem vděčná své dceři, že mě chodí navštěvovat a stará se o mě. Všichni se mají moc dobře a to mě těší. Vnoučata studují na středních a vysokých školách, což mi dělá radost. Jen je mi líto, že mě tu manžel nechal takhle samotnou.
- 4) Ano, tady u nás vyjdu s každým. Já jsem taková povaha. Občas nemám náladu, tak jsem v bytě. Ale když si jdu sednout do společenské místnosti, vždycky je tam

někdo, s kým si můžu popovídat, nebo zahrát nějaké hry. O některých skutečně mohu říct, že jsou to kamarádi. Aby ne, za ty léta.

5) Tady se vidíme denně. Já už mimo budovu nevyjdu, to jen mladí mě občas odvezou k doktorovi nebo tatínkovi na hrob. Takže se starými známými se nevidám. Jen bývalá sousedka Drahuška za mnou chodí každý týden. Láká mě, ať jí navštívím, ale kdepak, já už bych nedošla ani k autobusu.

6) Jsem, tady nikdy nejsem sama.

7) Hodně koníčků mi zůstalo doteď. Hlavně ten největší a to je čtení. Člověk pořád musí zaměstnávat hlavu. Mozek se musí trénovat, víte? Když jsem byla mladší a ještě žil táta, tak jsme měli i pejska a kočky. Ale co odešel a já měla tu příhodu, tak si to všechno museli vzít mladí a nakonec i barák jsme prodali, protože se mi to tam všechno sypalo pod rukama. Co jsem tady, stal se ze mě karbaník! Tady se mastí karty od rána do večera. A i jiný hry. Ale jsem za to ráda, že se takhle scházíme, povídáme si a hrajeme. Jednou za čtrnáct dní pro nás paní pečovatelky mají nachystaný program. Buď nějaké hry, anebo besedy a různé přednášky. Minulý týden tady byli včelaři, moc se nám to všem líbilo. Příště prý budeme vyrábět hrnečky. To není nic pro mě, jak nemůžu s tou rukou... O univerzitě třetího věku vím. Ale jak to není tady, tak mám smůlu. Já nikam nedojdu. Hodně čtu a snažím se zaměstnávat hlavu, to pak vlastně ani žádnou univerzitu nepotřebuji.

8) Členkou nikde nejsem, ale znám lidi, co jsou. Když se někde něco šustne, hned o tom vím. I samy paní pečovatelky nás upozorňují na akce pro důchodce. Akcí je dost, a když je zájem, někdy nás tam i odvezou, ale když ne, tak se nikam sama nedostanu. My máme dostatek akcí i tady u nás, takže o nic nepřijdu.

9) Víte, já si nestěžuji. Mám kolem sebe lidi, kteří mi pomáhají. Jsem ráda, že jsou na mě hodní, to taky není všude! Jak nemůžu s půlkou těla hnout, musím využívat služeb paní pečovatelky. Ráno mi pomáhá se obléknout a chystá mi jídlo. Denně mi chodí i poklidit. Večer mi zas pomůže s oblečením a koupeme se. Nic bych neměnila. Jsem vděčná, že mi pomáhají. To si člověk neuvědomí, dokud je mladý, ale jednou přijde čas, kdy musí být vděčný za to, že mu někdo pomůže do vany. Neměnila bych nic.

10) Ano, určitě! Nebýt pečovatelských služeb a lidí, co mi pomáhají, tak jsem teď na krku dětem. Nemohly by pořádně ani do práce chodit a byly by doma se starou babou. Myslím, že to bychom neměli vztahy, jaké máme teď. Je to smutné, ale je to tak, já si to dokážu přiznat.

11) Dříve vůbec nebyly takové instituce jako nyní. Tam když někdo v rodině lehnul, tak ležel doma, to neexistovalo, že by se mu zaplatil pečovatel. Teď je to jinak a mít pečovatele je běžné. Možná vymizela taková ta úcta ke starším lidem. Ale to je tím, že je jiná doba. Mladí se chtějí bavit, cestovat, nemůžou být uvázaní doma u chalupy. Já to chápu. Jsem vděčná za svou rodinu.

13)

I. S asistencí, 79 let, základní, rozvedená, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	<u>2</u>	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	<u>5</u>
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	<u>4</u>	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĚ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

1) Mám jen jednu dceru. Ta má tři děti, takže mám tři vnoučata. Taky mám už pravnoučata.

2) To spíš ročně, rodina za mnou nejezdí. Jen když musí. Kvůli mně teda nemusí, ale oni si myslí, že jo. Takže je vidím vlastně jen o Vánoce a možná tak na moje narozeniny, když na mě nezapomenou.

3) Co myslíte?! Nevídáme se, takže spokojená nemůžu být. Ale tak to bývalo vždycky, nikdy jsme s dcerou nevycházely dobře. Podle ní jsem na ní byla moc přísná a teď mi to vrací.

4) Mám kolem sebe hodně lidí, ale nejsou mi blízcí a nejsme ani přátelé. To jsou lidi tady od nás a pokud nemusím, nescházím se s nimi.

5) Jen když musím. Třeba když mě sousedky přemluví jednou za čas, ať jdu dolů na nějaký ty jejich programy. To pak musím sedět s ostatními a ty si chtějí povídat. Myslím ale, že mě tu nikdo nemá rád a baví se se mnou jen z povinnosti, aby řeč nestála.

6) Jsem spokojená, když se s nikým nemusím bavit.

7) Vždycky jsem ráda četla, mám ráda knížky o lékařích. Čtu pořád a taky si někdy vyluštím nějakou tu křížovku. A taky koukám na ty seriály, jak je dávají na Nově a Primě.

Nic takového jsem nenavštěvovala a ani nevím, co to je zase za výmysl.

8) Nemám ráda společenské akce, takže nikam nechodím a ani o to nemám zájem.

9) Já jsem zatím spokojená, nic mi nechybí. Nevím, co bych měla oceňovat. Jsem stará, tak bydlím tady a občas mi někdo pomůže, to je snad jejich práce.

Využívám jen občas pomoc s úklidem a prádlem.

10) To nevím. Žádný vztahy nemám, takže mě to nijak neovlivňuje.

11) Změnily se vztahy hodně. Já bych svoje rodiče nikdy nenechala umírat samotný. Měla jsem oba rodiče doma a starala jsem se o ně až do jejich smrti. Já vychovala nevděčný dítě, který mi jen něco vyčítá. To jsem ale dopadla, jsem stará a úplně sama.

14)

I. S asistencí, 72 let, vyučena, vdova, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	<u>3</u>	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	<u>2</u>	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	<u>3</u>	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

1) Mám čtyři děti- tři syny a jednu dceru, ta je nejmladší. A mám devět vnučat a mám už i pravnoučátka. Máme velkou rodinu, tak jsem si to vždycky přála.

2) Dva synové a dcera s rodinami bydlí blízko, takže s nimi se vídám denně. Nejmladší syn žije s rodinou v Praze, ale i tak se vídáme většinou jednou za týden, někdy za měsíc. To záleží, kolik mají práce. Největší radost mi udělá, když přijede má vnučka s dětmi. Má dvojčata, teď jsou jim tři roky. To jsou zlobidla!

3) Ano, to jsem. Máme hezké vztahy, všichni držíme většinou spolu. Jen mi je často smutno z toho, že můj muž zemřel tak mladý a že ani nezažil naše mimina.

- 4) Přátele z dřívějška už moc nemám. Ale mám dost přátel tady.
- 5) Denně, scházíme se dole ve společenské místnosti. Hrajeme třeba karty nebo Člověče, nezlob se. Nebo si jen tak povídáme u kafička.
- 6) Jsem spokojená, i když taky někdy mám ráda den jenom pro sebe. To jsem pak v bytě a nikam nejdu. Každý člověk potřebuje trochu času jen pro sebe, jinak by se toho zbláznil.
- 7) Před důchodem jsme s mužem hodně cestovali po Česku. Jezdili jsme na výlety vlakem třeba i s koly. Taky jsme se rádi chodili bavit na zábavy v okolním vesničkách. Měli jsme tam hodně přátel ze studií nebo z práce. Teď jsem už sama, můj muž mě opustil před osmi lety, měl nemocný srdíčko.
- Teď třeba na bytě ráda pletu oblečky pro pravnoučata, taky ráda vyšívám dečky a pak je dávám jako dárky k Vánocům. Nejlepší dárek je přece ručně vyrobený a daný z lásky, nemyslíte?!
- Univerzitu neznám.
- 8) Členem organizace nejsem, ale máme svůj vlastní klub se ženskými. To si tak jednou za čas vyrazíme do města a jdeme třeba na minigolf, do bazénu a představte si, že si někdy jdeme i do hospody zahrát šipky. To musíme být těm mladým, co tam taky chodí, pro smích.
- 9) Já si někdy nechávám pomoci s prádlem - vypráním a vyžehlením. Taky mi pomáhají s úklidem a s velkými nákupy. Jinak zvládnou ještě všechno sama. Ráda vařím, takže někdy toho navařím víc a dávám ochutnat i tady mým sousedům. Nebo společně pečeme buchty nebo jiné sladkosti. Takže já bych zatím nic neměnila. A oceňuji, že pro nás takové služby existují, není to špatný.
- 10) Ano, zřejmě ano.
- 11) V mém případě se vztahy moc nezměnily. Já pocházím z velké rodiny a já mám také velkou rodinu. Máme moc hezké vztahy a nebojím se toho, že by mě jednou nechali samotnou umírat v nemocnici. Jsem pyšná, jaké hodné lidi jsem z mých dětí vychovala. Když to porovná s lidmi, co tu taky žijí, tak já mám opravdu štěstí.

15)

I. S asistencí, 70 let, vyučen, vdovec, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3	Jíst	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	<u>5</u>
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III.

- 1) Mám dvě dcery a čtyři vnoučata.
- 2) Spíš ročně, jen na Vánoce a narozeniny.
- 3) Nejsem, ale co nadělám? Dcery vždycky vycházely hlavně se ženou a když zemřela, na mě se vykašlali.
- 4) Mám pár přátel tady.
- 5) Denně.
- 6) Ale jo, jsem, je dobrý být občas mezi jinými lidmi a nebýt pořád sám doma.

7) Já jsem kutil, takže nejradši jsem dělal něco ze dřeva. To byla i moje práce. Teda byl jsem automechanikem, ale přivydělával jsem si tím, že jsem lidem opravoval třeba nábytek.

Teď si třeba čtu, baví mě válečné knihy. Nebo hrajeme s lidmi tady karty.

Tu univerzitu neznám, ale myslím, že jsem o tom už někdy zaslechl. Je možný, že o tom psali v novinách?

8) Nejsem. Tady je to dobrý a někdy nás vyvezou i na výlet mimo město, to je fajn.

9) Asi jo, moc to nemůžu posoudit, nic moc zatím nevyužívám. Teda v zimě jsem si zlomil nohu a ještě teď se z toho dostávám, ale jinak jsem zdravý.

Když jsem se vrátil z nemocnice, pomáhali mi se vším, teď už se to lepší.

10) Určitě ano.

11) Je mi až do breku z toho, jak jsem dopadl. Je nespravedlivý, že se na vás rodina na starý kolena vykašle a nechá vás samotný. Tohle se dřív nedělo, dřív měli ke starším lidem větší úctu.

16)

I. S asistencí, 71 let, vysokoškolské, rozvedený, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.2 Vstát ze sedu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	<u>2</u>	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2 Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3 Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1 Jednat s lidmi, které neznáte	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.2 Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3 Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	<u>5</u>
D4.4 Získat nové přátele	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.5 Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	<u>1</u>	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

III.

- 1) Mám jednoho syna a ten má tři dcery.
- 2) Vůbec- nikdy.
- 3) Nejsem a omlouvám se, ale nerad bych se o tom bavil. Syn na mě udělal podraz, aby získal můj barák. Pošťval proti mně vlastní ženu a já skončil tady. Během jednoho dne jsem přišel o všechno a nechci o tom s nikým hovořit. Nezlobte se.
- 4) Ano, mám tady mnoho přátel.
- 5) Denně.
- 6) Moc jsem spokojený, tady jsou ti lidé moc fajn, opravdu si s nimi rozumím. Někdo tu má i pejska, tak je chodíme třeba společně venčit. Někdy všichni z domova jedeme za

kulturou. Nejdřív se nás zeptají, kam bychom si přáli jet a pak jedeme. Mám taky moc rád úterní seance, kdy si všichni společně povídáme. Já jsem odjakživa vypravěč, takže někdy hovořím jen já a myslím, že mě všichni rádi poslouchají a učí se novým věcem.

7) Byl jsem učitelem na zdejší škole. Učil jsem zeměpis a s tím souvisely i moje záliby. Hodně jsem cestoval a rád jsem poznával jiné kultury.

Teď o jiných zemích už jen čtu, mám těch knížek neuvěřitelné množství. Lidi tady to o mně ví, takže k narozeninám dostávám pokaždé knihy o různých zemích. Za chvíli budu mít snad skoro celý svět.

O univerzitě vím, ale nikdy jsem jí nenavštěvoval. Ale třeba na to ještě dojde řada.

8) Tady se nic neutají, takže vím o každé akci. Ale vyloženě do nějakého klubu nepatřím.

9) To já nevím, o zdravé seniory ano, ale pokud je ten člověk už hodně nemocný, tak už asi ne. Všechno je to o penězích. Teď lidé umírají hodně staří a nemocní a nemyslím si, že je to tak správně. Ale to je všechno dobou. Všechno se musí zdokonalovat a dokonalost přinese jen problémy.

10) Ano, rozhodně.

11) Já měl krásný dětství. Bylo nás šest sourozenců a já byl ten nejmladší, takže o mě se pečovalo někdy až moc. Ale byli jsme pořád spolu, jezdili jsme na dovolené. I když už jsme byli dospělí. Rodiče mi zemřeli, když jsem byl ještě dost mladý. Měl jsem i o 20 let starší sourozence. Nikdo mi nezbyl, protože bratři i sestra už jsou po smrti a moje rodina na mě zapoměla.

17)

I. S asistencí, 74 let, středoškolské, vdova, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	<u>3</u>	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Žádné děti nemám, Bůh nám je nadělil.
- 2) Nemám děti ani vnoučata.
- 3) Muž zemřel vloni a on byl moje jediná rodina.
- 4) Ano, to mám, lidí tady odsud.
- 5) Denně, jsme tu jako na dětském táboře.
- 6) Velmi, jsem ráda, že mám kolem sebe tolik lidí, které mám ráda, a oni snad mají rádi mě.
- 7) Bývala jsem paní učitelkou v mateřince. Tu práci jsem měla moc ráda, protože jsem kolem sebe měla pořád malé děti. Já nikdy děti mít nemohla, takže jsem ráda, že jsem s nimi alespoň pracovala. A to byla moje radost, trávila jsem tam většinu dne. Taky jsme měli pejska, tak jsme s ním chodili na dlouhé procházky po okolí.
Teď chodím víc mezi lidi. Scházíme se ve společenské místnosti a hrajeme hry, pomáháme si s křížovkami. Neumím si představit, že bych byla najednou úplně sama v bytě a neměla za kým jít.
O univerzitě jsem nikdy neslyšela.
- 8) Do žádné organizace nechodím, ale o akcích nás informují paní pečovatelky.
- 9) Já jsem spokojená, takže zřejmě ano. Využívám tady možnost obstarání velkých nákupů a velkých úklidů. Okna bych už sama neumyla. Nic bych nezměnila a oceňuji vše, co tu pro nás dělají.
- 10) Ano.
- 11) Teď jsou děti mnohem drzejší. To my bychom si nikdy nedovolili, co si dovolí oni. Neznají úctu ke starším lidem. Umí se jim i sprostě posmívat, to za nás nebývalo. To by si to s námi pěkně zostra vyřídili nejen ve škole, ale i doma rodiče!

18)

I. S asistencí, 78 let, vyučena, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	<u>4</u>	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	<u>3</u>	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

- 1) Měla jsem tři děti, ale syn mi před lety tragicky zemřel. A mám pět vnoučat.
- 2) Denně, bydlí kousek ode mě.
- 3) Ano, jsem, rodina za mnou chodí v každé volné chvíli. Dcera by si mě vzala i domů, ale bydlí v domě, kde není výtah a to by byl pro mě velký problém.
- 4) Ano, mám tu jednu přítelkyni.
- 5) Denně, někdy méně. To záleží na náladě.
- 6) Jsem, je hezké mít aspoň jednu opravdovou přítelkyni. V mém věku! Je tady hodně lidí, ale já s nimi nevyhledávám žádný kontakt. Nikdy jsem taková nebyla.

7) Jako mladá jsem malovala obrazy. Teda jen pro radost, ale někdy se mi podařilo i něco prodat. Každá koruna se nám hodila. Malovala jsem pořád, když na to byl čas. Hlavně, když už děti trochu vyrostly.

Teď si ráda čtu. O univerzitě jsem nikdy neslyšela.

8) Máme tu nástěnku a tam se o každá akci píše.

9) Nemyslím si, teda služeb je hodně, ale každá stojí peníze. A staří lidé většinou nemají moc peněz nazbyt. Nakonec všichni skončíme v nemocnici a tam umřeme.

10) Nemyslím si, záleží jen na lidech, jak si to zařídí.

11) Dříve to bylo jiné, všichni bydleli pohromadě. Teď je samá sociální služba a ta ničí vztahy v rodině. Vlastně rodinu rozděluje.

19)

I. S asistencí, 70 let, vyučen, rozvedený, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	<u>1</u>	2	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	<u>5</u>
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	<u>1</u>	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III.

- 1) Mám dvě děti – syna a dceru.
- 2) Tak dvakrát do roka.
- 3) Jsem, můžu být rád, že je vídám alespoň takhle. Taky by za mnou nemuseli jezdit vůbec.
- 4) Nemám.
- 5) Nevídám.
- 6) Jsem, vždycky jsem byl vlk samotář.
- 7) Jsem modelář. Stavím modely letadel a vrtulníků. To jsem dělal před důchodem a i teď.
Univerzitu neznám.
- 8) Nikam nechodím, takže žádný informace o akcích nepotřebuji.
- 9) Zřejmě ano, teď je taková doba. Samé zbytečné služby pro všechny. Nic nevyužívám.
- 10) Ano i ne, to záleží na okolnostech.
- 11) Dříve rodina bydlela společně. Měli hospodářství a práce na něm se dědila z generace na generaci. Teď už mladí nechtějí statky, ale baráky s bazénem.

20)

I. S asistencí, 75 let, vysokoškolské, nikdy v manželském vztahu, důchodce

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	<u>2</u>	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	<u>3</u>	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	<u>1</u>	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

III.

1) Mám dvě děti. Dvě dcerky. A každá mi dala dvě vnoučata.

2) Denně, někdy týdně. Obě bydlí kousek odtud, tak není problém se navštěvovat. Spíš chodím já za nimi, oni mají dost práce.

3) Ano, jsem, nic bych neměnil. Oceňuji jejich starostlivost.

4) Ano, mám. Mám tu mnoho přátel a našel jsem si tu i přítelkyni. Hrávali jsme spolu vždycky dole ve „společence“ karty a pak jsme si řekli, že se máme rádi víc, než by se slušelo. A tak jsme spolu. A podnikáme výlety, chodí se mnou za mými dcerami a já zase s ní jezdím za její rodinou. Jsme jako nějakí pubertáči.

5) Denně.

6) Ano, jsem.

7) Měl jsem obrovskou zahradu, tak jsem se o ní staral. Taky jsem hodně sportoval. Hrál jsem tenis a fotbal.

Teď hodně cestujeme a snažíme se co nejvíc užít si život. Poznávat nové věci a být spokojení.

O univerzitě vím, navštěvoval jsem jí. V Praze na VŠE, já jsem vyštudovaný inženýr, tak jsem pokračoval i teď, aby mi nezakrněl mozek.

8) Hraji tenis. No, už je to spíš taková pinkaná mezi dědky. A tam máme takový svůj klub.

9) Myslím, že ano. Já nevyužívám nic – zatím. Ale možnosti tady se mi zamlouvají. Třeba dovážka jídla, praní prádla, úklidy. To musí být fajn.

10) Ano, myslím si, že někdy může ovlivňovat vztahy v rodině.

11) Já se nikdy neoženil a to dřív nebývalo časté. Teď je to u každého druhého páru. Lidé se už neberou, je to pro ně zbytečné. Pak jsou nemanželské děti a to dřív bylo nepřipustné. Je jiná doba a tím i jiný zvyky a tradice. Je to škoda, zrovna tradice by se měly zachovávat. Každá rodina je má trochu jiné a měly by se přebírat z generace na generaci. Ať ta rodina má vždycky něco jenom svého.

21)

I. Hospitalizována, 71 let, středoškolské, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	<u>4</u>	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.3	Jíst	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	<u>3</u>	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

- 1) Mám dvě děti a 5 vnoučat.
- 2) Jednou až dvakrát týdně.
- 3) Jsem spokojena, neměnila bych na své rodině vůbec nic.
- 4) Ano, mám. Mám jich opravdu hodně. Většinou jsou to ženský tady od nás (Domova pro seniory), ale zůstala mi i přátelství z mládí. Ale tak víte, jak to chodí, už nejsme nejmladší a každý rok mi nějaká ta kamarádka zemře. Ale takový je život, to se nedá nic dělat.
- 5) Jednou tak za 14 dnů, jak kdy. A se ženskými odtud denně.

6) Ano, to jsem.

7) Ráda jsem jezdila na kole a dělala na zahradě. Teď už si jen ráda čtu. O univerzitě vím, ale nikdy jsem ji nenavštěvovala. To bych musela jezdit až do Prahy. To mi všechno už povídala moje vnučka, která v Praze studuje a chtěla, abych na starý kolena chodila do školy. K tomu bych se přemluvit nenechala.

8) Žádné nezískávám, mně stačí akce tady u nás, to je vždycky moc hezký.

9) Oceňuji to, že se v poslední době věnuje seniorům větší péče. Na současném systému bych asi nic neměnila.

10) Já si myslím, že neovlivňuje, ale to říkám pouze za sebe. Jiní lidé mohou mít jiný názor, třeba nemusí mít takový štěstí jako já a zůstali úplně sami.

11) Podle mého názoru se v mnohém neliší. A to myslíte třeba tradice a tak? To v naší rodině zachováváme pořád a doufám, že se to jen tak nezmění.

Nebo vztahy? Nevím, já měla hezký vztah s mými rodiči a já mám hezký vztah s mými dětmi. Jsme dobrá rodina a všichni držíme spolu.

22)

I. Hospitalizována, 84 let, základní, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2 Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	<u>4</u>	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.2 Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3 Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

III.

1) Já mám čtyři děti, devět vnoučat, opravdu hodně pravnoučat. To bych musela počítat. Jsme opravdu velká rodina, co?! A to je dobře, já jsem za to ráda.

2) To je jak kdy, moje děti už taky nejsou nejmladší, takže jak jim vyjde čas a možnosti. Vnoučata mě navštěvují docela často, bydlí všichni blízko i s rodinami. Takže někdy i dvakrát do týdne a někdy zase jen jednou za měsíc.

3) Já jsem spokojená, nic bych neměnila. Taky se někdy nepohodneme, nebo se nepohodnou synové, ale nikdy se na sebe nezlobíme dlouho. Rodina má držet při sobě. Oni pomáhají mně a já zase jim, když můžu.

4) Mám kolem sebe hodně přátel. Tady v domově máme takovou svou partu, kde se sejdeme někdy i v deseti lidech. Někdy hrajeme hry, nebo vyšíváme, pleteme a u toho si povídáme. Nebo si jen sedneme ke kantýně, dáme si nějakou dobrotu a mluvíme o všem možným. Tady máte kolem sebe vždycky hodně lidí. A já jsem na pokoji s Miluškou a s tou si moc rozumíme. I když já taky vyjdu s každým, taková jsem od mládí.

5) Pořád, každý den.

6) Abych taky nebyla, lepší už to ani být nemůže.

7) Koníčky jsem jako mladá asi moc neměla. Mám čtyři děti a z toho jsou tři chlapi, měla jsem svého muže. Pořád měli hlad, tak jsem celý dny vystávala u plotny a vařila jsem. Mně to ale nevadilo, dělala jsem to ráda. Byla jsem výborná kuchařka a pekla jsem ty nejlepší buchty.

Ale pravdou je, že jsme s mužem rádi chodili na zábavy. My mohli tancovat celou noc. No, to byly časy. Můj muž zemřel už před osmi lety, ale každý den na něj myslím. Na pokoji mám i jeho fotku, tak vám ho ukážu. On byl fešák, každá ženská mi ho záviděla.

O té univerzitě jsem neslyšela.

8) Tak my tady máme pořád nějaký akce. Koncerty, povídání o různých věcech. Takže ani nic nevyhledávám, my tu máme pořád živo. Žádný organizace ani neznám.

9) Já tu žiji už čtyři roky a jsem tu spokojená. Sestřičky se o nás starají hezky a jsou moc milé. Pořád se usmívají. Nic bych neměnila, mně je tady dobře. Doma bych byla

sama nebo bych zůstala na krku svým dětem nebo vnoučatům, to bych nechtěla. Takže oceňuji možnost žít takhle v domovech, kde se o vás postarají, když nemáte zrovna den a ještě se Vám snaží ten den udělat zajímavý nějakými aktivitami.

10) Kdybych nežila tady, ale u rodiny, tak možná, že i jo. Měli by starou bábu na krku, neměli by žádný čas pro sebe. To bych jim pak mohla lézt na nervy a třeba by to ovlivnilo i to hezké, co mezi sebou máme.

11) Tak dřív se ke starým lidem vzhlíželo, nebyli nikomu na obtíž. Všichni žili v jedné domácnosti a navzájem si pomáhali. Teď už je to úplně jinak. Babička se odhodí do domova a je klid. Ale u nás to tak nebylo, já to takhle chtěla. Nechtěla jsem jim zůstat na krku a ničit jim život. Copak teď, to jsem ještě celkem číperka, ale to se může změnit ze dne na den a to by byl teprve problém.

23)

I. Hospitalizován, 74 let, středoškolské, vdovec, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	<u>2</u>	3	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D3.1	Umýt si celé tělo	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	<u>5</u>
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

1) Mám dvě děti a čtyři vnoučata.

2) Skoro každý týden vidím dceru nebo syna. Vnoučata už nemají tolik čas, mají každý přítele, nebo přítelkyni. Jedna z vnuček studuje vysokou školu v Olomouci a moc domů nejezdí.

3) Moje dcera a syn spolu moc nevycházejí a to mě opravdu mrzí. Ale nic bych asi neměnil, hlavně, že jsou všichni zdraví.

4) Ano, tady v domově mám pár přátel. A rodina si mě vždycky na Vánoce a na pouť bere domů a tam mám ve vesnici taky hodně kamarádů.

5) Když mě rodina vezme domů nebo když za mnou někdo přijde. Popřípadě mám pár kamarádů tady a s těmi se vidím skoro každý den.

6) Ano, celkem jsem spokojený.

7) Nejvíc ze všeho jsme měl rád zahradu, měli jsem králíky, holuby a taky slepice. Pocházím ze statkářské rodiny a jako malý kluk jsem měl i koně. Později jsem pracoval v JZD. Vlastně celý život jsem dělal venku. Měli jsem dvě velké zahrady, jednu s ovocnými stromy, kde jsem taky sušili trávu na seno pro králíky. A na druhé jsem pěstoval zeleninu. Každý rok u nás byli všechny čtyři vnoučata na celé prázdniny. O univerzitě nic nevím. Jak říkám, vždycky jsem radši pracoval rukama než hlavou, škola mě moc nebavila.

8) Možná tak na nástěnce, ale tohle mě moc nebaví. Občas si jdu poslechnout hudbu, když je tu nějaká muzika.

9) Myslím, že je to docela dobrý. Akorát se tady nechám stříhat, nebo když přijde ta paní na nehty na nohách.

10) Nerozumím otázce.

Už asi vím, co tím myslíte a tím pádem asi jo, ovlivňuje.

11) No dřív jsme byli víc doma, děti, rodiče, prarodiče. Teď se každý těší až vypadne od rodičů. A ty děcka, ty jsou dneska taky hrozně drzý, to co si dovolí. Ale to je všechno výchovou. Pár facek by jim neuškodilo.

24)

I. Hospitalizována, 82 let, základní, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĚ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĚ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.3	Jíst	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

III.

1) Mám tři syny, pět vnoučat a dvě pravnoučata.

2) Když přijedou, tak dvakrát do měsíce.

3) To víte, já už do toho moc nevidím. Ale asi v každý rodině je něco, ne? Chtěla bych abychom se viděli víc, ale i tak jsem ráda, že za mnou přijdou. To jiný ženský tady, za těma třeba nikdo nechodí.

4) Ráda si popovídám se sousedkou z vedlejšího pokoje. A jinak? No nejsem nejmladší a většina lidí v mém věku už to má za sebou.

5) Jak je čas, nejmíc se vidím s Maruš od vedle. To je i denně.

6) Jste s četností kontaktů ve svém okolí spokojený(á)?

Já už se těžko seznamuji s někým novým a jsem ráda, že těch pár lidí tu mám.

7) Jako malá jsem pomáhala na statku a pak jsem se provdala. Celý život jsem se starala o rodinu. Přivydělávala jsem si pletením a šitím, to mě vždycky šlo. Ale to už nejde, oči už mám špatný. Tělo musí jít do hrobu zhuntovaný, tak to vždycky říkával můj otec. Nevím nic o univerzitách.

8) Nijak nevyhledávám další lidi.

9) Mě se tady líbí. Akorát ty holky, co tu pracují jsou chudáci, mají toho moc. A těch peněz si asi taky moc nevydělají.

10) No za nás domovy jako je tenhle nebyly, starým se udělal vejminek a tam si to odžili až do konce. Celá rodina se o ně starala. Dneska mi lidi přijdou víc sobecký.

11) U nás se všichni starali o všechny. Starý o děti a děti pak zase o starý. To dneska vůbec není. Ale taková je už doba.

25)

I. Hospitalizována, 76 let, středoškolské, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	<u>1</u>	2	3	<u>1</u>	2
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	1	<u>2</u>
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	1	2
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	1	2
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	1	<u>2</u>
D1.6	Začít a udržet rozhovor	<u>1</u>	2	3	<u>1</u>	2

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	<u>1</u>	2	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	<u>3</u>	4	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	<u>1</u>	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	<u>4</u>	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	<u>1</u>	2	3	4	5

III.

- 1) Mám dvě děti, tři vnoučata a už i dvě pravnoučata
- 2) Můj syn je rozvedený a jeho bývalá manželka bydlí v jiném kraji. Jedna z vnuček od syna studuje skoro přes celou republiku, ale občas za mnou jezdí. Vnuček od syna už pracuje a tak nemá moc volna, takže s tím se vídám méně. Nejvíce za mnou chodí vnučka od dcery, která už má dvě děti. Občas je bere s sebou. Takže asi tak měsíčně třeba.
- 3) Chtěla bych, aby byli všichni trochu blíže, obzvláště synova rodina. Ale jsem na vnučku velice pyšná, je první z rodiny, která studuje na vysoké škole. Moc chytrá holka to je.

- 4) No, já jsem nikdy nebyla obzvlášť společenský typ, vždycky jsem měla jen pár opravdových přátel. To víte, na vojně to bylo těžké. Celkem rychle jsme dostala vyšší funkci a museli mě poslouchat i starší ženské, než jsem já. Člověk s nimi vycházel dobře, ale že by jsem se nějak moc bratříčkovaly, to se říct nedá. Pak ale mého manžela převeleli a já jsem musela na základně vzít práci, která zrovna byla. Takže jsem třeba hlídala v kasárnách, dělala na věži a nebo v šifrovacím oddělení.
- 5) Vzhledem k tomu, že jsme se poměrně často stěhovali, protože manžel byl letecký technik, mám přátele po celé České i Slovenské republice. S těmi si píšu. V domově se víc bavím jen s jednou paní z jiného patra.
- 6) Ráda si s přáteli dopisuji. Co se týče rodiny, jsem ráda, když za mnou přijdou, ale chápu, že v dnešní době toho času moc není.
- 7) Mám moc ráda křížovky, vědomostní soutěže a třeba i sudoku. Celý život jsme se učila nové věci a nerada bych, aby mi zakrněl mozek. Takže študovat nepotřebuji.
- 8) Já na takové věci moc nejsem.
- 9) Já toho moc nepotřebuji a jsem tu spokojená. Personál je tady příjemný.
- 10) Myslím si, že ano.
- 11) Tatínek umřel velice brzy a maminka, když mi bylo čtrnáct. Jsem nejmladší ze čtyř dětí. Pak jsem byla v internátní škole. Byla jsem zvyklá starat se sama o sebe. Myslím, že i moje děti a vnoučata jsem samostatná.

26)

I. Hospitalizována, 79 let, základní, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	<u>4</u>	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	<u>4</u>	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	3	4	5
D3.3	Jíst	1	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	<u>3</u>	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Mám pět dětí a dvanáct vnoučat. A čtyři pravnoučata.
- 2) Tak jednou za měsíc. S každým jinak. Třeba vnučka za mnou chodí obden, bydlí v baráku vedle nás. Někdy přijde i s manželem a malým.
- 3) Ano, jsem. Chápu, že se nemůžeme častěji vídat, každý má hodně práce nebo už je taky trápen nějaké ty zdravotní problémy.
- 4) Mám pár přátel tady v domově.
- 5) Denně, týdně.
- 6) Jsem spokojená, tolik přátel jsem dříve nemívala.

7) Už od mládí ráda luštím křížovky. Taky mám ráda muziku, takže jsem ráda, když za námi přijedou nějací muzikanti.

O univerzitě jsem neslyšela.

8) Od sestřiček. Ony za námi denně chodí, třeba nám někdy i něco přečtou. Jsem na pokoji s paní, která už nechodí, takže chodí hlavně za ní. Aby nebyla pořád sama, rodina za ní nejezdí.

9) Myslím, že je to mnohem lepší než to bývalo. Ráda tady chodím na nehty a ke kadeřnici, já byla vždycky parádnice. A chci být fešanda i teď, když už jsem stará.

Nic bych neměnila, možná víc peněz, aby za mě nemusela doplácet rodina. Mám malý důchod.

10) Ano, myslím, že jo.

11) Hodně, je teď úplně jiná doba. Taková moc úspěšaná. Všichni se ženou za kariérou a penězi. To nám to bylo jedno. Stačilo, abychom měli na chleba a že jsme byli zdraví a spokojení.

27)

I. Hospitalizována, 78 let, středoškolské, rozvedená, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	3	<u>4</u>	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D2.1 Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.2 Vstát ze sedu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.3 Pohybovat se po bytě	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.4 Vyjít ven z domu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.5 Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1 Umýt si celé tělo	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.2 Obléci se	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.3 Jíst	1	<u>2</u>	3	4	5
D3.4 Zůstat sám/sama několik dní	1	2	<u>3</u>	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	<u>3</u>	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Mám jednoho syna, tři vnoučata a jedno pravnouče.
- 2) Když za mnou přijedou, tak jednou za dva týdny. Já jim to nevyčítám, mají svých starostí dost. To víte, doba je zlá.
- 3) Syn je rozvedený a se snachou jsme si nikdy moc nerozuměly. Štvála vnoučata proti synovi a tak za mnou ani vnoučata moc nechodí. Pravnučku jsem viděla jen na fotce. Takže je zřejmé, že spokojená nemůžu být.
- 4) No snad jen toho syna a jeho druhou ženu, ti za mnou občas chodí. V domově se bavím jen s pár lidmi.
- 5) Já už žádné přátele nemám, všichni jsou mrtví, nebo sami nemocní.
- 6) Já už to neřeším, jen čekám až si smrt přijde taky pro mě.
- 7) Žádnou univerzitu neznám. Ráda jsem kreslila, ale zrak už mi taky neslouží, jak bych chtěla. A navíc mám to, jak se tomu říká, Parkinsona, takže se mi strašně třepou ruce. Tady akorát občas chodím na tu muzikoterapii.
- 8) Já nic nečtu, protože na to nevidím.
- 9) Jednou za čas se nechám ostříhat. Vždycky jsem nosila dlouhé vlasy, měla jsem je husté po mamince. A taky sem občas chodí ta ženská a stříhá nehty na nohou. Asi dostatečná je, já jsem tu spokojená.
- 10) Asi přesně nevím, na co se mě ptáte, děvčátko.
- 11) Já jsem se vdávala v 18-ti letech a už se na mě ženský z vesnice dívali, že zůstanu na ocet. Ale vzala jsem si hrubiána a pijana. To víte, za nás rozvod byl sprostý slovo a tak jsem o něm ani nepřemýšlela. Až když byl syn větší. I tak mě všichni pomlouvali. Teď je to jiné, všichni se berou a za chvíli se zase rozvádí. A nebo se vůbec nevezmou a žijí spolu na psí knížku. Zdá se mi, že si lidé ničeho neváží.

28)

I. Hospitalizována, 79 let, středoškolské, vdova, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	<u>2</u>	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	<u>1</u>	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Mám tři děti, osm vnoučat a dvě pravnoučata.
- 2) Jsme velká rodina, takže se tu občas někdo objeví, vlastně mám návštěvy skoro každý týden.
- 3) No, jak bych to řekla, velká rodina je fajn, ale čím víc lidí, tím víc sporů. Většinou jsou to ale maličkosti.
- 4) Ano, to mám. Svoje povolání (zdravotní sestra) jsem vykonávala ráda i přesto, že to občas bylo velice náročné. Ale co jsem chtěla říct, jo, nikdy mi nedělalo problém se bavit s lidmi.

5) S lidmi z domova denně. Syn mi pořídil ten telefon, moc mi to nejde, ale když potřebuji, tak si dokážu zavolat.

6) Myslím, že jo. Nikdy jsem se neuměla nudit.

7) Jéje, těch by bylo. Ráda jsem četla, víte, takový ty harlekýnky nebo jak se to jmenovalo. Taky jsem pletla a šila, s tolika dětmi se to člověku vyplatí. Vařila jsem ráda a moc ráda jsem taky cestovala. K padesátinám jsem dostala zájezd do Thajska, to vám bylo něco. Jeli se mnou dcery. A těch fotek! Akorát do letadla jsem se bála. Teď už je to horší, člověk už taky nemá tolika sil a i ten elán ubývá.

O univerzitě jsem slyšela od dětí. Víím, že něco takového je, ale navštěvovat bych ji nechtěla.

8) No možná na nástěnce, ne?

9) Ale jo, však jsem říkala, že to znám, jak to mají ty ženské tady těžké. To není lehké dělat s lidmi, ale vám to asi nemusím povídat. Víte, říká se, že s přibývajícím věkem vyplouvají na povrch ty horší vlastnosti.

10) Mezigenerační vztahy ovlivňuje doba.

11) Když já byla malá, nikam se nejezdilo a teď co je těch možností! Víte, jsem ráda, když se moje děti nebo vnoučata někam podívají. To jim závidím, ale jinak bych asi nic neměnila. Každá doba má to svoje.

29)

I. Hospitalizována, 81 let, středoškolské, nikdy v manželském vztahu, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	<u>2</u>	3	4	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	<u>4</u>	5

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	<u>3</u>	4	5
D3.3	Jíst	<u>1</u>	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	<u>2</u>	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	<u>2</u>	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	<u>3</u>	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	<u>5</u>

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	<u>1</u>	2	3	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	<u>2</u>	3	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

III.

- 1) Nemám žádné děti, celý život jsem se starala o maminku. Ale moje sestra, ta je už také mrtvá, měla dvě děti a ty už také mají svoje děti, které za mnou občas chodí
- 2) Akorát děti mé sestry za mnou občas chodí, tak jednou za měsíc. Mám je moc ráda, vždycky jsem je ráda hlídala.
- 3) Ani nevím, jak odpovědět. Neteře už mají svůj vlastní život a z toho mála, co mi občas řeknou, soudím, že jsou asi spokojené. Tak jsem spokojená i já.
- 4) O maminku jsem se starala dlouhou dobu, byla moc nemocná. Stalo se mi, že jsem se tady dokonce setkala s žákem, kterého jsem kdysi učila. Občas taky zajdu za ženami, které bydlí se mnou na patře.

- 5) Jestli se dají považovat za přátele, tak u snídaně, oběda a večere. To znamená denně.
 - 6) Jsem vděčná, když za mnou neteře chodí.
 - 7) Mým koníčkem byla má práce a skoro nic jiného jsem nestíhala, protože jsem se starala o maminku. Snad jen knihy, ty jsem vždycky milovala. Neteře mi občas nějakou donesou z městské knihovny. Oči už také nemám nejlepší, tak mi dokonce pořídili zvětšovací lupu. To je šikovná věc. Univerzitu neznám.
 - 8) Mám zkušenosti jenom s charitou, poslední roky za maminkou dojížděli k nám domů. To jsou zlaté holky, moc mi pomohly.
 - 9) Ano, líbí se mi, kolik je tu činností. Občas pouští hudbu, nebo s námi cvičí. Nejradyji ale mám předčítání knih.
 - 10) Sama to nemůžu moc posoudit.
 - 11) Do domova jsem šla po smrti maminky. Sestra bohužel také onemocněla a zemřela dokonce dřív než maminka. Ani jsem jí o smrti maminky neřekla a sama se neptala. Hlava už jí v posledních letech také moc nesloužila, pořád se vracela do minulosti. Brala jsem starost o maminku jako svoji povinnost, také se o mě starala, když jsem byla malá. Měla jsem snoubence, ale zemřel a já už se nikdy neprovdala.
- Myslíte, že by někdo v dnešní době udělal to samé? Vzdal by se vlastního života, aby se mohl starat o svou maminku? Nemyslím si, na to už je to až moc zařízení, který jsou k takovým případům určené.

30)

I. Hospitalizován, 83 let, středoškolské, v manželském vztahu, důchodce, pobírající příspěvek na péči

II.

1) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D1.1	Soustředit se na činnost po dobu 10 minut	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.2	Zapamatovat si, co je třeba udělat	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.3	Rozebrat a vyřešit potíže v každodenním životě	1	<u>2</u>	3	4	5
D1.4	Naučit se něco nového, například jak se dostat na novou adresu	1	2	<u>3</u>	4	5
D1.5	Rozumět, co lidé říkají (v obecném smyslu)	<u>1</u>	2	3	4	5
D1.6	Začít a udržet rozhovor	1	<u>2</u>	3	4	5

D 1 = doména 1 - Porozumění a komunikace

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	<u>2</u>	3	4	5

2) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D2.1	Vydržet stát delší dobu, například 30 minut	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.2	Vstát ze sedu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.3	Pohybovat se po bytě	1	2	<u>3</u>	4	5
D2.4	Vyjít ven z domu	1	2	3	<u>4</u>	5
D2.5	Ujít delší vzdálenost, například 1 km	1	2	3	4	<u>5</u>

D 2 = doména 2 - mobilita

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

3) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D3.1	Umýt si celé tělo	1	2	3	4	5
D3.2	Obléci se	1	2	3	4	5
D3.3	Jíst	1	2	3	4	5
D3.4	Zůstat sám/sama několik dní	1	2	3	4	5

D 3 = doména 3 - sebeobsluha

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	3	4	5

4) Jak velké potíže jste měl/a v posledních třiceti dnech v těchto činnostech:

	žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést	
D4.1	Jednat s lidmi, které neznáte	1	2	3	4	5
D4.2	Udržet přátelský vztah	1	2	3	4	5
D4.3	Vyjít s lidmi, kteří jsou Vám blízcí	1	2	3	4	5
D4.4	Získat nové přátele	1	2	3	4	5
D4.5	Sexuální aktivity	1	2	3	4	5

D 4 = doména 4 - vztahy s lidmi

5) V posledních třiceti dnech:

		žádné	mírné	střední	těžké	extrémní/ nelze provést
D5.1	Jak velké potíže jste měl/a, bylo-li třeba zapojit se do společenských aktivit (například oslavy, kulturní akce) stejným způsobem jako ostatní?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.2	Jak velké potíže Vám dělaly různé překážky ve světě kolem Vás?	1	<u>2</u>	3	4	5
D5.3	Respektují Vás lidé kolem? Jak velké potíže máte s tím, abyste žil/a přiměřeně důstojně?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.4	Jak velké potíže Vám působí čas, který zabírají přímo Vaše zdravotní potíže nebo jejich důsledky?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.5	Jak velké potíže Vám vznikají psychickým rozrušením, působeným zdravotním stavem?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.6	Jak velké potíže vznikají tím, že Vaše zdravotní problémy spotřebovávají finanční prostředky (vlastní nebo rodinné)?	1	2	3	<u>4</u>	5
D5.7	Jak velké potíže měla rodina v důsledku Vašeho zdravotního stavu?	1	2	<u>3</u>	4	5
D5.8	Jak velké potíže jste měl/a při činnostech ve volném čase?	1	2	<u>3</u>	4	5

D 5 = doména 5 - vztahy s lidmi

JESTLIŽE V KTERÉKOLIV OTÁZCE BYLA ODPOVĚĎ VYŠŠÍ NEŽ 1:

	vůbec	mírně	středně	těžce	extrémní/ nelze provést
Jak silně Vám tyto potíže vadí v životě?	1	2	<u>3</u>	4	5

III.

1) No počkejte, musím to spočítat. Děti mám pět, vnoučat dvanáct a teď se mi narodilo sedmé pravnouče. S ženou jsem od devatenácti let, ale že mě to dalo přemlouvání, než si mě vzala.

2) Skoro každý týden za námi někdo přijde, teda ne všichni, dvě děti bydlí jinde, ale i tak tu máme často návštěvy. Dříve jsme bydleli u dcery, ale pak s námi měla moc starostí, protože jedno z jejich dětí bylo ještě malé. A tak jsme se s manželkou domluvili, že radši půjdeme do domova. Dcera nejdřív byla proti, ale takhle je to lepší.

3) Jo, to jsem. Víte, ona rodina je konec konců to nejdůležitější, i když je často těžké spolu vyjít. Nakonec si ale všichni vyjdeme vstříc, doufám.

4) Mám tu manželku. Jsme spolu skoro 63 let. Já už nemůžu na nohy a žena mi ve všem pomáhá.

5) Dřív jsem chodil na chodbu si popovídat a na různé akce, ale od doby, co se mi tak špatně chodí, už je to horší. Akorát za ženou chodí sem tam nějaké ženské. Ale to si radši zapnu televizi, než poslouchat, kdo umřel a kdo je nemocný.

6) To víte, že by bylo lepší, kdybych mohl chodit víc. Mám ten vozík, ale už i s tím se mi špatně chodí. Sestry mě občas vyvezou na vozíku třeba do jídelny, minule jsme se dívali na hokej a fotbal.

7) Vždycky jsem rád sportoval, víte, dlouhá chvíle není nic pro mě. Jezdil jsem na běžkách a v létě na kole. Když má člověk tolik dětí, zabírají mu hodně času. I když musím říct, že velkou zásluhu má spíš žena. No a pak přišli vnuci a teď pravnoučata. Jednou za rok, to když mám narozeniny, se sejdeme celá rodina. A to je pak lidu!

Ne, ta univerzita mi nic neříká. Nebo si aspoň nevybavuji, že jsem to už někdy slyšel.

8) Nejvíc se dovím od té ženské, co chodí za ženou.

9) Jo, já jsem spokojený. Ve věcech, na které už ani manželka nestačí, nám pomáhají sestry.

10) Hm, nevím, o tom jsem nepřemýšlel. Asi ne, tohle je myslím hodně o lidech. Vztahy může ovlivňovat cokoliv, když to člověk připustí.

11) Nás bylo doma dvanáct, moje maminka se starala o nás a o domácnost. Dneska jsou ženské, jak se to říká, emancipované. To za nás nebývalo. Ale asi je to dobře. Čtyři z našich vnuků mají vysokou školu, za nás na to ani nebyly peníze. A taky ty vymoženosti, to je samý počítač a telefon. Já tomu nikdy nepřišel na chuť.

Víte, v každé rodině je něco a nikde to není ideální. Však i se ženou jsme se uměli pořádně pohádat! Někdy ustoupila ona, jindy já. Jen ty rozvody, kdyby nebyly. Dneska nikdo nemá úctu k manželství.